VARIA
R. BIBLIOTECA
CENTRALE FIRE

12.7.376.(?)
12.7.376

C[illegible]se

C[illegible]se ....

Classe
99 992594

ונשמרתם מאד לנפשותיכם פן־תשתומים בעצם
היום הזה והיה משתיכם תוף וכנור נבל וחליל ויין
דבש וחלב תחת לשונך ומכל החי מכל בשר׃
קחו נשים והולידו בנים ובנות נטעו כרמים ואכלו
את־פריהן מהרו ועשו את־אשר־צויתי כי־יש שכר
לפעלתכם׃ ויהי כשמוע כרמי את־הדברים האלה
וישתחו ארצה לידוה׃ ויאמר כל אשר־דבר ידוה
נעשה אך יקם ידוה את־דברו׃ ויהי בחצי הלילה
וידוה נהג רוח ים חזק מאד וישם את־הים לחרבה
וייבש כל־הנהרות והאגמים והיאורים והבארות
החריב׃ גם העבים הריץ רץ לקראת רץ ומטר לא־
נתך ארצה׃ ואת־אנשי בארי הכאיב ויך אותם
בשחין רע מכף־רגל ועד־ראש אין מתום בבשרם׃
ובראותם כי־גדל הכאב מאד וישובו אל־כרמי
בכל־לבם׃ ויאמרו חטאנו לידוה ולך ועתה שא נא
פשעינו אשר נואלנו ואשר חטאנו׃ וישבעו לו
לעשות כל־אשר יצום ויכרות להם ברית׃ ויהללו
את־ידוה אשר־הביאם אל־המנוחה ואל־הנחלת
ויהמו קול כהולך בחליל ותשמח הארץ לקולם׃
ויאמר להם בקבוק לכו ונלכה אל־בצרה ונחדש
שם המלוכה׃ שם העיר מיום שמה שם שם לו חק

ומשפט

ומשפט להיות ימי הפורים האלה נזכרים ונעשים
מדי שנה בשנה׃ והאיש אשר לא־ישמע למלך
והשרים אשר יהיו בימים ההם יחרם כל־רכושו
חלל ממלכה ושריה׃ ונשלוח ספרים בכל־מדינות
המלך לקיים את־כל־תוקף הכתוב בספר׃ בכל־
עיר ועיר מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע שמחה
וששון ליהודים משתה ויום טוב ומשלוח מנות
איש לרעהו׃ קימו וקבלו היהודים עליהם ועל־
זרעם ועל כל הנלוים עליהם לקיים את־כל־תוקף
הכתוב בספר התורה הזה׃ ויתר דברי כרמי
ומעשה תוקפו ונבורתו הלוא־הם כתובים על־
ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס׃ ולא־קם נביא
עוד בבית כרמי כבקבוק לכל־האותות
והמופתים אשר עשה
לעיני כל־
ישראל׃

ותשלם המלאכה ב״נ אדר ראשון שנת ש״ב
על יד דניאל אדיל קינד בר
קורנילייו הזקן יצ״ו

בויניציאה

בחנוי סלע חורי עפר וכפים: אמרת אעלה על-
במותי עב כנשר אדאה אפרוש על-כרמי ועל-
בצרו שודד אפיל: לכן יושר עליך השיר הזה:
הבאר הגדול הרובץ בתוך-יאוריו האומר בלבבו
אני יאורי ואני עשיתיני איך היה לשמה כרגע נבעו
מצפוניו: באר חפרוה שרים כרוה נדיבי עם איכה
נחשב לנבלי חרש בארות נשברים אשר לא-יכילו
המים: תהום אמר לא-בי היא וים אמר אין עמדי:
הבנהרים חרה יי אם כנהרים אפך גוער בים
ויבש וכל הנהרות החריב: שערי הנהרות נפתחו
נסו ולא עמדו רץ לקראת רץ ירוצו: ועבר בים
צרה הובישו כל-מצולות יאור: הלילו וזעקו כל-
נהרות בבל אשר אדיריהם שודדו נפל גאון עוזכם
: קומו ולכו כי לא-זאת המרגועה באו בנקרת
הצורים ובמחילות הסלעים מפני פחד יהוה עד
יעבור זעם: היעמוד לבכם אם-תחזקנה ידיכם
לשוד אחיכם כקוץ מונד כלהם כמים הנגרים
ולא-נודע מקומו אים: פתוחה

ואת-כרמי ארחם ונתן פריו המשמח אלהים
ואנשים: זרע יעבדנהו הנה שכרו אתו
כל אשר כרמי עובד ארום הנתי כל נבל מלא
יין

יין ובכרמים גילה ורננו ושבתי את-שבות עמי ונתת
בבירתי ובחומותי קול כדורכים הידד ועבר לגוי
נשיא להם לעולם: סתומה

ויאמר בקנוק אל-כרמי ולעמו כה אמר
יי בחצי הלילה ונטיתי ידי על-
בארי ועל-עמו: והשבתי גאון זרים ונאות עריצים
אשפיל והיו כצבי מודח איש אל-ארצו ינוסו: ישאו
נהרות דכים אף ירננו תהומות אבן מקיר תזעק
בחקיר ביר מימיה: הלא יבושו כי-יבאו כל-נהריהם
ובקשו את-מלכם ולא-ימצאהו חלף עם-אניות
אבה הלך בלא חמדה: והיה כמוץ עובר המון
אדירים עד-ארץ אשפילם אורידם והכיתים במימיו
והיו בקרבם לצבות בטן ולנפיל ירך: והבאתי
להם חלחלה בכל מתנים ופיק-ברכים ונבהלו
צירים וחבלים יאחזון כיולדה יחילון: והיו להם
לצינים פחים בדרך עקש אז יכירו וידעו כי-אני
יהוה דברתי ועשיתי: ואת-כרמי אציל מידו ולא
עליהם יהיה הנשם: ואתם תשבעו טוב ואכלתם
מעדנים והמה ירעבו ולקחתם מהם מיין הרקח
והנעתם אל-הדלת אל-דל שבתותיכם ופסחתי
עליכם ולא אתן המשחית לבא אל-בתיכם:

אתם משלמים אל כרמי החמל בישכם שני עם
עדנים וחיבתם את ראשיכם למלך ׃ ויהי הקשר
אמיץ ארת באֵרי ויתנו לו איש שקל כסף ויאמר
להם בקבוק אמרתי לא אוסיף עוד לדבר והנה
הציקתני רוח בטני כלכל לא אוכל ׃ הנה בטני
כיין לא יפתח וכאובות חדשים לא יבקעו ׃ הגידו
באיים וראו הן היתה כזאת שמעו שמעו והרתמחו
תמהו ׃ ההמיר גוי מלכו טוב ברע או רע בטוב ועמי
המיר כבודו בלא יועיל ואהי מלכך איפה אלה הוא
ממקומו ולא עמד כי יי הדפו ׃ הלא ידעתם אם
לא שמעתם יום מלכינו החל למלוך ועתה מדוע
אתם סוררים והיא לא תצלח ׃ על מה תכו חליתם
עוד תוסיפו סרה ברת עמי על מה כספך היה
לסינים סבאך מהול במים ׃ תיסרך רעתך ומשובותיך
תוכיחוך ראי דרכך תוסיפי לדאבה בה ויין ישמח
לבב אנוש ׃ עמי מה הונעתיך ומה הלאיתיך ענה
בי מה לך לדרך מצרים לשתות מי שיחור מה לך
לדרך אשור לשתות מי נהר ׃ מה לכם כי בחרתם
לשתות מי באר הלא מימיו בכסף תשתו לכו שברו
בלא כסף ובלא מחיר יין ׃ הוי כל צמא ילך למים
לבוש ואין לחום לו ואין כסות בקרה ׃ וביין כלם
יחמו

יחמו כתנור בוערה מאופה מה לו ולבגדים יכסוהו
ובדם ענבים סותה אשרי משכימי בקר שכר ירדופו
וטוב לב משתה תמיד ׃ פתוחה
ואתה באֵרי שמע דבר יי ׃ הטוב אתה
מים סוף הרוב רב עם ישראל אם
נלחום נלחם בם והמה כרתו אותו לשנים ויעברו
בין בתריו ׃ שמעתי חרפת באֵרי נאותו ונאונו
ועברתו את מי חרפת ונרפת ועל מי הרימות קול ׃
כה אמר יי קצפתי על אבותך קצף מימי נח
זאת לי החריבו ארץ ומלואה תבל וישבי בה ואנכי
קצפתי מעט והמה עזרו לרעה ׃ לכן חי אני אם
יעלה לשמים שיאך ואם על כפים שים קנך
משם אורידך נאם יי ׃ ועל העבים אצוה
מהמטיר על עמי מטר וחמטרתי על ארץ לא איש
ארץ שואה ומשואה לא יפנה דרך כרמים ׃ אומר
לבולדה חרבי ואחריב בכף פעמי כל יאורי מצור ׃
אעצור במים ויבשו מבכי נהרות משיחור ועד
פרפר זעקת שבר יעוערו ׃ גם מי נמרים לשמח
יהיו ונשתו מים מהים ומי הירדן יכרתון ונהר יחרב
ויבש ׃ והובשתי את מקורו והכרתי מכית באֵרי
משתין בקיר ועצור ועזוב ׃ זדון לבך השיאך שוכני

ויהי בימי כרמי בן זרח מבצרה מלך ישראל
השותים במזרקי יין ואוהבי אשי
ענבים: ויהי דבר יי אל התרשתא בן הכוס
ענב את מי אשלח ומי ילך לנו להציל את ישר
מיד שוסהו: צעק לבם אלי ותקצר נפשי בעמל
ישראל כי ידעתי את מכאביו וארד להצילו כי באו
מים עד נפש: ואם אין זר אנכי אהיה עם פיך
והורתיך אשר תדבר: ויאמר אהה יי צבאות
הנה לא ידעתי דבר כי נער אנכי אך שלח ביד חב
חבקבוק הנטופתי ידעתי כי דבר ידבר הוא: ויצא
בקבוק הנביא מלאך יי במלאכות יי: ויבא
בקבוק אל כרמי ויאמר אטיף לך ליין ולשכר ויטיף
על בית יצחק והיה המטיף לעם הזה:
תחלת דבר בקבוק שמעו עמים כלם אם תשמעו
שמעו ואם תחדלו הן אנכי נפשי הצלתי: ואעידה
לי עדים נאמנים נאדת שכר ונבלי יין: ויאמר
אליהם עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים
אם כרמי לכו אחריו ואם בארי לכו אחריו: ויענו
כל העם ויאמרו טוב הדבר דבר אלינו הנביא לכו
ונפילה גורלות מי יעצור לנו וילכד כרמי: וירע
כרמי כי לו משפט המלוכה וילך לו אל ארץ טוב
ויתלקטו

ויתלקטו אל כרמי אנשי החיל אשר נגע אלהים
בלבם: ואנשים בני בליעל אמרו מה יושיענו זה
מה לנו חלק בכרמי ולא נחלה בבצרה איש
לאהליו ישראל ויהפוך לבב העם ויהי למים:
וילכו וימשחו את בארי למלוך עליהם ויהי כ
כמחריש: פרשה סתומה:
ויהי דבר יי אל בקבוק הנביא לאמר:
עד מתי לעדה הרעה הזאת כה עשו
אבותיהם בהוציאי אותם מארץ מצרים: תנה לנו
מים ונשתה ואותי עזבו מקור מים לחצוב להם
בארות: סר סבאם הזנה הזנו עברו תורות חלפו
חק הפרו את בריתי: ולא אמרו איה יי המעלה
אותם מים סוף המוציאם מקצה יאורי מצרים:
ואתם קמתם תחת אבתיכם תרבות אנשים חטאים
ואשלח לכם את עבדי השכם ושלוח ולא
שמעתם: ועתה אם באמת ובתמים משחתם את
בארי למלך עליכם ישמח הוא בכם ואתם תשמחו
בו: ושאבתם מימיו בששון ממעיני הישועה: ואם
גם אתם גם מלככם תספו: ויאמר בקבוק את כל
הדברים האלה באזני בני ישראל סבא אשכר ארום
חנתי ולא אבו שמוע ויקשו את ערפם הרעו מאבותם

ספר חבקבוק

הנביא על שגיונות לקרוא
בו בעת רצון ביומי
פורים:

F
18
Classe
9952763

ואומר כי לא קדמוני אדם בעולם . כי שהאלפא ביתות אשר ראיתי עד הנה תמיד
אות אחת תעמוד על מתכונתה · כמו המשל בא״לף בי״ת את״ בש״ ודומהו האלף
תבא תמורת תי״ו והתי״ו תמורת א״לף ולא ישנו משמרתם · ולא כן אנכי עמדי
בדרך הזה · כי ראה זה חדש הוא שאות אחת תשמש באחד עשר פנים · ולא
ראוי זה כראוי זה : גם אלה לא תשכחנה כי משפט מנצפ״ך
שכפולות כמשפט הפשוטות · ודע כי כבולעו כך פולטו כי כמשפט כתיבת
הלשון כך משפט קריאתו · המשל חבירך אשר יגיע אליו מכתבך זו הנכו
דכון קבלאו מוכבנם חר כאקכב עזרגש · תכף יקח בידו הסימן שהוא
מנחם בר יעקב הכהן ז״ל מטרטו · ויסדרם למעלה כאשר צויתי לאמר ·
ותחתיהם יוצעו מלות אגרתיך · וילך אל האות הגדולה מ וברוחב הלוח
יבקש ר ויעלה בידו ל וכן כל האותיות עד גמירא · וכן לכל סימן אשר
בינך ובין חבירך כי נוכל לעשותו כרצון איש ואיש כאשר אמרתי כבר ·
באופן תוכל לעיין לאשר אין בידו סימן מנחם בר וכו׳ לא יוכל לקרות אותו ·
אם לא יבא שמית דכיאל לקרות אותו ברוח הקדש · או משיח צדקנו אשר
עליו ינוח רוח יי׳ · וכ״ירא :

חבר רגיל ישיש יגיל כי ימצא צפ נת פענח :
לו ישקול לו אלף כסף אומר הנה לא זונח :
כי סודו נע לם מכל חי לא ידע איש מה שוחח :
רואה יראה משתגע שם מתלאה שם נונח :
סוף לא ימצא יחר אפו חובר ישור יאמר האח :
ויברך אז ממציא ראשון נופת צוף ש מן רוקח :
כן יוסף עוז עם תעצומות שלום רב לבלי ירח :

אב	א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
	ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת
גד	א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
	צ ק ר ש ת ל מ נ ס ע פ
הו	א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
	ת ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש
זח	א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
	פ צ ק ר ש ת ל מ נ ס ע
טי	א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
	ש ת ל מ נ ס ע פ צ ק ר
כל	א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
	ע פ צ ק ר ש ת ל מ נ ס
מנ	א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
	ר ש ת ל מ נ ס ע פ צ ק
סע	א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
	ס ע פ צ ק ר ש ת ל מ נ
פצ	א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
	נ ס ע פ צ ק ר ש ת ל מ
קר	א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
	ק ר ש ת ל מ נ ס ע פ צ
שת	א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
	מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת ל

אלו טעמי המקרא ופי׳ גדול לה׳ ומי שרוצה לראות תמים · ידרוש לנגד אל הטעמים :

זרקא מקף־שופר הולך סגולתא פזר גדול ירח בן יומו קרני פרה געיא תלשא
אזלא גריש פסק׳ רביע שופר מהופך קדמא זקף קטון זקף גדול שלשלת
שני גרישין תרי חוטרי דרגא תביר מאריך טרחא אתנח רפי דגש יתיב תרצא
שבולת שבולת מפיק בהא שוא געיא געיא שוא סוף פסוק :

כל שם שיש במקומו תי״ו בין נוספת בין שרשית והוא מלעיל או תבא התי״ו בכנוי דגושה כמו מן תפארת תפארתי מן מלחמה מלחמתו כו׳ ואם תבא מלרע או התי״ו בכנוי רפויה כמו מן מלכות מלכותו מן סלדות ילדותו כו׳ ואם השם מנחי העי״ן ג״כ תבא התי״ו בכנוי רפה כמו מן בית ביתו מן זית זיתו כו׳ וכל שם שבסופו ה״א והאו׳ הקודמת לה בקמץ או תבא התי״ו בכנוי רפויה כמו מן חכמה חכמתו׳ מן גבורה גבורתו כו׳ ואם האות הקודמת לה בנקודה אחרת תבא בכנוי בה״א כמו מן שדה שדהו מקנה מקנהו כו׳ ועכ״ל בה״רה שהנפרד מן משפחות משפחת ומן מלחמות מלחמת שאם הנפרד היה משפחה מלחמה היה ראוי לבא בכנוי התי״ו רפויה כדלעיל :

בטור השמיני נקרא בנין התפעל

העבר	הִתְפַּקֵּד הִתְפַּקְּדָה הִתְפַּקַּדְתָּ הִתְפַּקַּדְתִּי הִתְפַּקְּדוּ הִתְפַּקַּדְתֶּם הִתְפַּקַּדְנוּ׃ הִתְפַּקְּדָה הִתְפַּקַּדְתְּ הִתְפַּקַּדְתֶּן :
התאר	מִתְפַּקֵּד מִתְפַּקְּדִים מִתְפַּקֶּדֶת או מִתְפַּקֶּדֶת מִתְפַּקְּדוֹת :
המקור	הִתְפַּקֵּד ועם אותיות בכל״ם בְּהִתְפַּקֵּד כְּהִתְפַּקֵּד לְהִתְפַּקֵּד מֵהִתְפַּקֵּד :
הצווי	הִתְפַּקֵּד הִתְפַּקְּדוּ הִתְפַּקְּדִי הִתְפַּקֵּדְנָה
העתיד	אֶתְפַּקֵּד יִתְפַּקֵּד תִּתְפַּקֵּד נִתְפַּקֵּד יִתְפַּקְּדוּ תִּתְפַּקְּדוּ תִּתְפַּקֵּד תִּתְפַּקְּדִי תִּתְפַּקֵּדְנָה :

וזה הבנין נקרא התפעל לפי שהוא כולל ובא בה״א ותי״ו נוספות ודגש העי״ן ומקומות מעטי׳ תפול התי״ו ממנו ותבא בהבלעת דגש הפ״א כמו הטהרו הכהנים שהוא כמו התטהרו וכו׳ : והוא לעולם כולל ויש מי שעשאו יוצא ולא יתכן כי הוא בתכלית ההתבודדות עד שמדמה פעל מה שהוא חוץ ממנו כדלעיל :

עד הנה מה סיסד חקר תקן חבר ספר כולל בדקדוק לשוננו הקדש בקצור המופלא · אשר בכתם אופיר לא יסולם · החכם המעולה · הר״ר מאיר לבית מאיר ן׳ יאיר יזו״א :

כאשר ראה המדקדק היושר והמשורר הר׳ יצחק שלמה י״צו תפארת הספר מעט הכמות · ורב האיכות · כי רב הלו · וישא משלו :

הא לך צבי עופר פרי רעיוני
בו כל מגדים ו· הדר הכרמל
ספר מעט כמות ורב האיכות
מחמר עצי עדן [illegible] באריכות :

עוד לו לפאר הספר ולספר במהללו · וישא משלו :

נראה היום גליון עופף
דרך לעבור בים גדול
יגהה מזור לשבורי לב
אנשי בינה ידעו מה הוא
המה ראו כן תמהו
בחור מעם הרימתהו :

נדפס בסביוניטה תחת ממשלת האדון ויספסיאן גונזאגה יר״ה בשנת שלי״ט לפ״ק

אות ואות כתמונתכנו למעלה · ופקדת נוך ולא תחטא · ואל יהיה לך למפא אחרי הסלימך לכתוב זו על גב זו האותיות · לראות שבית אם כפל כסס טעות או שגיאה כי אינו דומה שוכה פרקו משא לשוכה אותו משא ואחת : אחרי אלה אם תרצה לסוגיא מן סכה אל הפועל כוונתינו זאת · קח לך סכית כייר אשר בו תרצה לכתוב מכתבך ברמיזה · ותקח לפניך הדף אשר בו סדרת האותיות זו על גב זו כאשר אתה מראה למעלה · ותקח גם כן אחד עשר האלפא ביתות הלא שמה בעבר הדף הלזה כשולחן ערוך · ובראשם ומלכם לפניסם שתי אותיות גדולות אצל כל אלף בית אשר שמה לך לעינים כדרך הלזה · ותלך אל הסימן מהאות אשר תרצה לכתוב · והמשל · כתחיל באותיות הראשונות מהדמיון שמתי לפניך והם מ ל הביטה וראה בלוח אותיות האלפא ביתות שמתי לפניך · ותחפש באותיות הגדולות אשר שמם לאורך הלוח למצא מ ויהיה בא׳לף בית השביעי כי שם ביתו · אחרי אלה קום התהלך לרחבו ותחפש ברוחב הלוח אלף בית השביעי באותיו׳ הקטנות עד הגיעך לאות ל שהוא האות אשר בו תרצה לכתו׳ מכוונך · ואז תמורתו באותו האלף בית דע מה למעלה ממך או למטה ואותו האות ימלא מקום חברו · אם כן תמורת הלמ״ד יבא דלי״ת כאשר תוכל לראות בלוח האלפא ביתות · וכן האותיות השניות מן המשל שמתי והם ב ו תחפש באותיות הגדולות והוא גם כן בא׳לף בית השביעי אחרי כן תחפש ו ברוחב הלוח ותחתיו ב אם כן תיבת לולי יהיה רנוץ כאשר תוכל להבין ולהוסיף לקח מעצמך · אם כן לכתוב

לולי חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי

יעלה

רנזץ קבאחו מוצבנם חר כחקבנ עצרנש

פשמר לך פן תשכח כי בכתבך מכתבך בחידה אחרי העלית על ספר אות אחת נריך אתה למחוק אותיות העומדות זו על גב זו פן יהיו לך למוקש · וגם יהיו נגד פניך לוח האלפא ביתות · ועל כיכתך אל תשען כי בודאי זולתם תהיה כעיר המשמש באפלה · ובטוח אני באלה כי אם לא תגל סודך לאיש אחר דהיינו הסימן אשר שמת לאות כיכך וכין חבירך אם יבואו כל חרטומי מצרים ואכשפי בבל לא יוכלו לקרות אותו כי אם אתה ואחות מרעך יודע סודך · ו״א דבר רק הוא כי כן נחכרות המלכים והשרים אנשי׳ מבינים במדע האלה כאשר אמרתי באגרת פתיחתי · אך החומר אשר בדרכנו הלזה הוא כי אות אחת תשמש בפנים שונים דהיינו באחד עשר פנים כמנין האלפא ביתות · אשר אולי באלה אעבור חוק המוסר · ויקללני פי ולא זר ·

Classe

F

99 995246

ואם העצם הוא לפרטי א׳ לבד · ולא נמצא שם כזה אלא בג׳ הכו׳ אותם ונתיחדו אלו לפי
שאין שם שמות לפרטי מינם וכל השאר הם שמות למינם ואין לפרטם שמות כי אין לעין
הפרטי שם מיוחד ולא לגום הפרטי ולא לפרטי מאום מין ולכן נקרא לשמות המינים
שם דבר ולשמות הפרטים שם העצם : שם העצם נבדל משאר השמות בה׳ דברים וסי׳
פרוסך · פי׳ פעולה רבוי דעת סמיכות כנוי · פי׳ הא׳ לא יתפעל כי לא יבנה ממנו בנין
כי לא תאמר אברהמת אברהמתם כו׳ כמו שתאמר משם המקרה אם חכמת חכמת לך
בדקה ממני וכו׳ · הב׳ לא יתרבה שנאמר אברהמים ואחקים וכו׳ כמו שתאמר חכמים
צדיקים וכו׳ והג׳ לא יודע שתאמ׳ בה״א הידיעה המשה הדור כמו שתאמר הגדול הגבור
והנורא וכו׳ · הד׳ לא יסמך שתאמ׳
דוד חברון כו׳ כמו שתאמר חכם
לבב כו׳ · הה׳ לא יכונה שתאמר
אברהמי אברהמך וכו׳ כמו שתאמ׳
ויאמרו לו חכמיו · ולשאר השמות
יקרו קצת מאלו ולקצתם לא יקרו :
חלקי שם המספר ה׳ כדלעיל ·
עאחדים נמצא פעל כא׳ וכב׳ וכג׳
כגד וכו׳ וכו׳ דוק ותשכח · ונמצא
בהם מארים בשני החמשי וכו׳ ·
ונתיו לנקבה השנית החמשית ·
ותיבה אח׳ כוללת זכרים ונקבות

הטור השני נקרא בנין הפעל

העבר	הָפְקַד הָפְקַדְתָּ הָפְקַדְתִּי הָפְקְדוּ הָפְקַדְתֶּם הָפְקַדְנוּ הָפְקְדָה הָפְקַדְתְּ הָפְקַדְתֶּן :
התאר	מָפְקָד מָפְקָדִים מָפְקָדָה או מָפְקֶדֶת מָפְקָדוֹת :

מקור וכנוי אין בו

האיתן	אָפְקַד יָפְקַד תָּפְקַד נָפְקַד יָפְקְדוּ תָּפְקְדוּ תָּפְקַד תָּפְקְדִי תָּפְקַדְנָה :

וכן נמצא בקמץ חטף אָפְקַד יָפְקַד כמו הָקְטַר

שלשת האנשים : שלשת נשי בניו : ובאו האחדים בקמץ בה״א לזכרים ובלתי ה״א לנקבות
כפך הדקדוק שלשה שלש כו׳ · חוץ מתיבת שמנה שההפרש הוא לזכרים בקמץ כחבריו
ולנקבה בסגול שמנה · וכל דבר המנוי באחדים יבא לעולם בלשון רבים ג׳ ימים
ג׳ שנים כו׳ וכן כל דבר המנוי על זה הדרך בין לזכרים ובין לנקבות ומן העשרו׳ ואילך
בא הדבר המנוי בלשון יחיד י״א יום כ׳ איש וכו׳ : דע שיש גזרות בכתוב שבבנין אחד
מורה על הוית הדבר וקיומו ובבנין אחר מורה על העדר הדבר והפסדו כמו שתבינו
בגזרת שרש שהפעל עוקר כמו ובכל תבואתי תשרש ר״ל תעקר שרשיה · ושרשך וכו׳ :
ומהפעיל אויל משריש ר״ל עושה שרשי׳ · ותשרש שרשיה ר״ל עשתה שרשים וכו׳ : והכתוב
כשנשתמש בענין ראשון נשתמש בו בבנין הדגוש כמו מסעף פארה שהרצון בו עקירת
השרשים ויעזקהו ויסקלהו ר״ל הסרת האבנים · ודשנו את המזבח ר״ל הסרת הדשן וכו׳ :
ולא נמצא השמוש הזה בזולתו מהבנינים : ה׳ מיני קמץ יש שמושם כמו חולם הא׳ נקר׳
חטף קמץ שהוא שו״א וקמץ באות א׳ כמו כרי חרי כו׳ והב׳ קמץ חטף שהוא קמץ באות
א׳ ושוא באות שלפניה כמו חדשו קדשו וכו׳ : הג׳ קמץ ולפניו מקף כמו כל הבכור כו׳ :
והד׳ קמץ ולפניו דגש והמלה מלרע כמו רני עקרה כו׳ : והה׳ קמץ בסוף המלה והמלה
מלעיל כמו ויקם נירן כו׳ : כל קמץ שלא לשוא בכנוי כמו מן שלו שמרו מן פקד
פקדו כו׳ : כל ים שבמקרא קמץ חוץ מים סוף שהוא פתוח והטעם שנפתח לעבור
ישראל בתוכו : כל שם שבמקרא בצירי חוץ מן א׳ והוא שם הבה שנא ה׳ : כל בן שבא
מוכרת בין במקף בין בלתי מקף נקוד בצירי וכל בן שבא סמוך בין במקף בין בלתי
מקף נקוד בסגול : כל כל זה הבנין נקרא בנין שלא נזכר
שם פעלו והוא תולדות מההפעיל והוא לעולם פעל מאחר ונע״ב אין בו מקור וכנוי כנו׳ :

כל כל שבמקרא בלתי מקף נקוד בחולם ובמקף נקוד בקמץ חטף חוץ מג׳ כל
עצמותי · כל אחי רש שיקראו בקמץ רחב : במגלות ג׳ בחולם וסי׳ כחתו
רדופיא לחשוכה : כל עת שבמקרא נקוד בצירי חוץ מג׳ שבאו בסגול כחגי הנביא בבנין
הבית השנים והם לא עת בא עת בית ה׳ להבנות · והג׳ בסוף פרש׳ מצרע והוא בלא עת
נדתה והטעם לפי שחרבן הבית הוא כנדה לבעלה : כל שם בן שם איננו משתנ׳ בסמיכות
כמו מלך עבד דרך ארץ כו׳ חוץ מן קצת שיוצאי׳ מן הכלל : מלת ארץ משונה מחברותיה
אבן ארז שאם באו עליה מאותיות כל״ב ה״א עולה באלף נ״כ לקמץ כמו כארץ לארץ כו׳
הארץ פעמי׳ בא בלשון זכר ופעמי׳ בלשון נקבה כמו ולא נשא אות׳ הארץ והארץ היתה
ג׳ מיני ה״א יש וסי׳ אשת פי ידועה
שאלה תמיהה · ר״ל ה״א הידועה
הנקודות המשמשים עמה ג׳ וסי׳
פסק פי׳ פתח סגול קמץ ר״ל ה״א
הידועה משפטה להיות נקודה
בפתח ודגש לפניה כמו השמי׳ כו׳
ואם תבא לפניה אחת מאותיות
אח״ה ר״ע יפול הדגש ותנקד הה״א
בקמץ לתשלום הדגש כמו האדם
הרעה אותי כו׳ · ולפעמים תבא
על אותיו׳ אח״ע פתוח כמו ההולכת
ההין והחמר כו׳ · ואם תבא עליה
אחת מאותיות ב״כל תחסר הה״א
ותנקד ב״כל בפתח כמו בבית
ובשדה כו׳ · וכן כשתבא בכ״ל על

הטור השביעי נקרא בנין פועל מרבע

העבר	כּוֹנֵן כּוֹנַנְתָּ כּוֹנַנְתִּי כּוֹנְנוּ כּוֹנַנְתֶּם כּוֹנַנּוּ כּוֹנְנָה כּוֹנַנְתְּ כּוֹנַנְתֶּן :

הבינוני הפועל והפעול

הפועל	מְכוֹנֵן מְכוֹנְנִים מְכוֹנְנָה או מְכוֹנֶנֶת מְכוֹנְנוֹת :
הפעול	מְכוֹנָן מְכוֹנָנִים מְכוֹנָנָה או מְכוֹנֶנֶת מְכוֹנָנוֹת :
המקור	כּוֹנֵן ועם אותיות בכ״לם בְּכוֹנֵן כְּכוֹנֵן לְכוֹנֵן מִכּוֹנֵן :
הצווי	כּוֹנֵן כּוֹנְנוּ כּוֹנְנִי כּוֹנֵנָּה :
האיתן	אֲכוֹנֵן יְכוֹנֵן תְּכוֹנֵן נְכוֹנֵן יְכוֹנְנוּ תְּכוֹנְנוּ תְּכוֹנֵן תְּכוֹנְנִי תְּכוֹנֵנָּה :

אותיות אחה״ע תנקד בכ״ל בקמץ כמו בהר בעיר כו׳ · הא השאלה וה״א התימה
תבואנה בשו״א פתח כמו המלוך העוכה וכו׳ חוץ ממלת הלוי׳ תמצאו זאת שבא בפת״ח לבד
ואם תבאנה אחריהן מאותיו׳ הגרון תבאנה בפתח לבד כדי להרחיב יותר כמו החייתם
וכו׳ · וג״כ תבאנה בפתח לבד כשהאות שאחריהן שו״את ודגש באות השו״את כמו הלבן
המעט שנה הכצעקתה כו׳ ולפעמים לא יכתב הדגש כמו הבמוד המעט כו׳ והטעם
לפי שאין ב׳ שו״אין באין בראש התיבה זה אחר זה נפל השו״א ונשאר הפתח לבדו והדגש
נוסף : ומלת היטב בעיני ה׳ בא כמשפט ה״א הידיעה בפתח לבדו ועל אות רגושה והיא
ה״א התמיהה : ולפעמים תנקד ה״א הבאה על אותיות אחה״ע בין ה״א הידיעה בין ה״א
השאלה בסגול כמו ההלכוא אתו החכם כו׳ שהיא הא הידיעה ההיתה זאת כו׳ שהיא
ה״א השאלה כו׳ · ולפעמים ה״א השאלה בפתח ודגש לפניה כמו השמנה הבמחנים כו׳ :
אלו

זה הבנין נקר׳ מרובע להיותו כפול הלמ״ד בכל חלקיו ונקר׳ בן ד׳ לעולם יבא עם ד׳
אותיו׳ ולא נמצא בגזרות נחי העי״ן והוא נכנס בהם במקום הדגוש שלא היה יכול
לבוא מפני נחות העי״ן לומר כֻּוַּן קֻיַּם ולכן כפלו הלמ״ד לתשלום הדגש ואמר כונן
קומם · וכן הוא שוה עם בנין הקל בעומד וביוצא לב׳ כמו הדגוש והדקש שיש לזה יש גם
לזה · ונמצא בזה הבנין קצת מלות כשלמים · והמדקדקים ז״ל תקנום באופן שלא יהיו
שום בבנין וכן נמצא זה הבנין בכפולי׳ לפי שבא על תכונתם ויסובבו ישודד וכן רבי׳ :

F
Classe

שלשה בנינים מביאים עין הפעל דגושה פִּעֵל הדגוש ופֻּעַל והתפעל · חלקי האותיות המיוחדו׳ לבנין התפעל ד׳ וסי׳ זס שץ · שו לעולם מקדים פא׳ הפעל לתי״ו התפעל · חוץ מתיבה א׳ והתשוטטנה בגדרות ופי׳ ז ולרש״י ז״ל בפסוק פרשת מקץ במלת מה נצטדק עש׳ · ובנין זה מורה פעל מה שהוא חוץ ממנו כמו יש מתעשר ואין כל · שכב על מטתך והתחל וכו׳ מיוחד להראות פעולה שאין בו כמו ויתנכר אליהם הראה עצמו נכרי והוא לא היה נכרי כי אחיהם היה · יש מתעשר מראה עצמו עשיר ואינו כו׳ : חלקי אותיות הלשון כב ועוד ה׳ מנצפך · שנכפלו והיו כז · חלקי מוצאיהם ה׳ · הגרון · החיך · הלשון · השנים · השפה · ותכסה אותם בפתח · חלקי הגרון ד׳ וסי׳ אחהע · ואותיות הגרון נקראות אותיו׳ הרפיון לפי שאינן מקבלות דגש כשאר האותיות · חוץ מן ה״א שמצאת דגושה בד׳ מקומו׳ · ויביאו לו את המנח׳ · ממושבותיכם תביאו ושפו עצמותיו לא ראו · ויביאו לכו כי שדיכו · חלקי החיך ד׳ וסי׳ גיכק · חלקי הלשון חמשה · וסי׳ דטלנת · חלקי השנים ה׳ וס״ גרש

הטור הרביעי נקרא בנין פֻּעַל

העבר	פֻּקַּד פֻּקַּדְתָּ פֻּקַּדְתִּי פֻּקְּדוּ פֻּקַּדְתֶּם פֻּקַּדְנוּ פֻּקְּדָה פֻּקַּדְתְּ פֻּקַּדְתֶּן :
התאר	פֻּקָּד פֻּקָּדִים פֻּקָּדָה או פֻּקֶּדֶת פֻּקָּדוֹת
	מקור וצווי אין בו
האיתן	אֲפֻקַּד יְפֻקַּד תְּפֻקַּד נְפֻקַּד יְפֻקְּדוּ תְּפֻקְּדוּ תְּפֻקַּד תְּפֻקְּדִי תְּפֻקַּדְנָה :

חלקי השפה ד׳ בומף : וזאת החלוק׳ טבעית לבן · ובכל אות מכל מוצא ומוצ׳ הנז׳ מודרת בחברתה בהרבה מקומות דוק ותשכח · חלקי האותיו׳ כב׳ י״א מהן לשרש וסי׳ טח ספר ג׳ זע צדק · ועל סדר אלפ״א ביתא · זה טס עפ צקר · וה״א מהם לשרש ולשמוש או לתוספת וסי׳ כתבי שלם ונאה · ועל סדר האלפא ביתא אב״הו יכל מנשת · ונקראו כפי אבותיהם בין לשרש דוקא ובין לשרש ולשמוש · חלקי המיוחדות למשך ולנחות ד׳ וסי׳ יהוא המלך ונקראות אלו איתן לכל האותיות לפי שלא תוכל לבטא באות מהאותיות באחת מה׳ התנועות הגדולות מבלתי שתבא אחת מאלה האותיות הנז׳ שם בכח או בפועל לפעמים: חלקי המיוחדות לדגש ורפה ו׳ וסי׳ בג״ד כפ״ת · חלקי המיוחדות להרחבה ד׳ וסי׳ אהרע והם אותיות הגרון כאשר משפט כל אחד מאותיות האלו לבא בשוא ישתתפו עם השוא שוא בפסק ברוב עם הפתח כמו יעמוד יעבור משפטו כמו ישמור : ועם הסגול אעמוד אעבור · משפטו אשמור · ועם הקמץ בַּעֲנִי בַּחֲרִי מַעֲמָד משפטו. בְּעְנִי בְּחְרִי מְעְמָד בורחבה פא הפעל בורחבה אות השוא · ואלו אותיות הגרון נחלקות לד׳ חלוקות הא׳ נרחבות ומרחיבות כמו יעמו יעלו ודומיהם · והב׳ לא נרחבות ולא מרחיבו׳ כמו יהיה יהיו וכו׳ · והג׳ נרחבות ולא מרחיבות כמו ויחן ויחר וכו׳ : והד׳ מרחיבות ולא נרחבות כמו לא תחמול לא תחמוד וכו׳ · חלקי המיוחדות לתוספת ו׳ וסי׳ והאמנתי · חלקי המיוחדות לשמש בראשית המלה לבד אשכל · חלקי האותיות המיוחדו׳ לשמש בין בראש בין בסוף ו׳ וסי׳ תכן היום : חלקי הנקודות י״א הה׳ מלכים · והה׳ עבדים והא׳ עבד עבדים : חלקי נקודת המלכים ה׳ חריק ביוד אחריו שורק צירי חולם קמץ וסי׳ פיתוחי חותם · חלקי נקודות העבדים ה׳ חריק בלתי יוד אחריו קבוץ שפתים סגול חטף קמץ פתח וסימניך פִּתְּחֵי חָתָם :

אחר

זה הבנין נקר׳ בנו׳ שלא נזכ׳ שם פעלו מהדגוש בעבור שהיא תולדתו ובן ירון מדוג׳ האב כדגש העין בכל חלקיו והוא לעול פעול מאח׳ וע״כ אין בו מקור וצווי כדלעיל

אחר המלכים לא יבא דגש אם לא שתהיה המלה מלעיל · ואחר העבדי׳ אפשר שיבא · כל שוא שאחר המלכים נע ואחר העבדים נח · אחר שוא נח דגש באותיות בג״ד כפ״ת הבאות אחריו בתנאי שיבא בלשון יחיד כמו וירשתה וישבת בה חסדך מלכי כו׳ · וכשיבא בלשון רבי׳ רפה לעולם כמו חסדי שרפי דרכי מלכי כו׳ וכן כשיבאו עם הכנוים דרככם מלככם חסדכם כו׳ : ואחר שוא נע רפה באותיות בג״ד כפ״ת הבאות אחריו חוץ מב׳ והם שתי שתים · ותקנו אותם המדקדקים ז״ל שיש שם אל״ף נסתרת וקריאתם אשתי אשתים יבא מלה אחת כהגן ולנקמה נקם אחת משתי עיני · וכ׳ באו בשמוש הזה שהאות הקודמת לקחה הדגש של האות שאחריה והם מקדש הצ פינו : כשיבאו אותיות בו׳כלם על יוד שואית תנוח היוד ותנקד בו׳כלם בחירק ביהודה ויספתיך כיקר ליהודה מידי כו׳ חוץ מב׳ והם מִשְּׁנֵי מִירֻשָּׁתָהּ : כל שוא הבא על היוד קריאתו נוטה לחירק כמו ויעקב ויוסף כו׳ חוץ אם היוד נקודה בחירק כי אז נקרא קריאת נפשטה כמו וישרש בידאה ליראה וכו׳ : כל שוא הבא על אות גרונית קריאתו נוט׳ לקריאת האות הגרונית כמו ואולם בחסדך פשחתי כו׳ ואם השוא בגעיא יקרא בעצם ובברור באות גרונית כמו תְּחִי נַפְשִׁי דְּעוּ אפה ובולי׳ : יש מקומו׳ שקריאת האלף נרגשת בקריאה ויש מקומו׳ שאינה נרגשת וסי׳ משה מוציא וכ״ב מכנים פי׳ אותיות משה מוצא האלף בענין אדנות כמו מאדני שאדני האדון כו׳ : חוץ מן א׳ האדני אין בנין : וכ״ב מכנים ר״ל שאותיות וכ״ב מכנים האלף בלשו׳ אדנות ואדני כאדני לאדני כו׳ · חוץ מן׳ שמפיק אלף וסי׳ כלשו׳ תרגו׳ אמר לוד מלכא שבחו לאלהא רבוכא קדישא · פי׳ האומרות לאדניהם בעמוס · ואדוננו דוד במלכים · לאחנכם למלך מגרים בויגש · הודו לאדוני האדונים בתהלים קל״ו · ואדוננו מכל אלהים בתלים קל״ה · ואדוני האדונים בינקב · כי קדוש היום לאדוננו בנחמיה : חלקי שם העצם ג׳ וסי׳ א״מס כדלעיל · ז״ת שם העצם ר״ל תיבה מור׳ בהסכמה על כל דבר עומד בעצמו ואיננו נשוא בזולתו · וזה כולל הרבה אמ״ס והבא והנמחים והאוכלות והדומים והיסודות וכו׳ כולל לכל שם דבר · ומסקנת חשובי המדקדקים ז״ל שעם העצם הוא דוקא אמ״ס כנז׳ והשאר יקרא שם דבר כנז׳ · וההפרש משם דבר לשם העצם ששם דבר הוא שם לכל דבר כולל כנז׳ ושם

הטור החמשי נקרא בנין הפעיל

העבר	הִפְקִיד הִפְקַדְתָּ הִפְקַדְתִּי הִפְקִידוּ הִפְקַדְתֶּם הִפְקַדְנוּ הִפְקִידָה הִפְקַדְתְּ הִפְקַדְתֶּן :
	הבינוני הפועל והפעול
הפועל	מַפְקִיד מַפְקִידִים מַפְקִידָה או מַפְקֶדֶת מַפְקִידוֹת :
הפעול	מָפְקָד מָפְקָדִים מָפְקָדָה או מָפְקֶדֶת מָפְקָדוֹת :
המקור	הַפְקֵד ועם אותיות בכל״ם בְּהַפְקֵד כְּהַפְקֵד לְהַפְקֵד מֵהַפְקֵד :
הצווי	הַפְקֵד הַפְקִידוּ הַפְקִידִי הַפְקֵדְנָה :
האיתן	אַפְקִיד יַפְקִיד תַּפְקִיד נַפְקִיד יַפְקִידוּ תַּפְקִידוּ תַּפְקִיד תַּפְקִידִי תַּפְקֵדְנָה :

זה הבנין נקרא בנין הפעיל הככר הנוסף בעבור הה״א והיוד הנוספי׳ על השרש לכל הבינוני והאיתן שבאו בלתי ה״א שלא להאריך באותיו׳ ופעולתו כבדה ושמושו יוצא לב׳ או לג׳ · ולפעמים עומד והמלאו עומד הוא זר כאילו היא הנחה סותרת את כפשה המדקדקים ז״ל מתרו ביושר שכלם לעשותו יוצא במקום שנראה עומד · וכבר כתבתי בקל הביקש שיש לזה הבנין עם בנין הקל בין בעומד בין ביוצא עיין שם :

Classe
F

חלקי הפעל' ד' ושי' שן אך פי' שלמי' נחא' חסרי' כפולי' • השלמי' הם כל תיבה שנרגשת בל ג' אותיו' השרש כמו פקד שמר וכו' • הנחים הם שיש באותיות השרש מאותיות אה"וי והם בג' דרכים נחי הפ"א נחי העי"ן נחי הלמ"ד • נחי הפ"א אלף או יוד • נחי הפ"א אלף כמו אמר אכל וכו': נחי העי"ן וא"ו או יוד כמו קם שב וכו' • בין תבין בינה לרעי כו': נחי הלמ"ד א"לף או ה"א • נחי הל"מד אלף כמו ברא קרא וכו' • ותקרא בעלי האלף • נחי הלמ"ד ה"א עשה בנה כו' • החסרים דרך א' לבם היא שפ"א הפעל נון כמו נגש נסע • הכפולים דרך א' לבם שהעי"ן והל"מד דומות כמו סבב חמס וכו' חסרי הפ"א ונחי הלמ"ד כמו נטה נכה נשא כו' • חסרת הקצוות כמו נתן והיא לבדה כמו תת פחדך תתה לו

עורף כו' נחי הקצוות יגה יכה יכא ירא כו' • הלא תראה כי בהיות השרש שאין בו אותיו' אהו"י ולא נו"ן נקרא שלם • וכאשר יהיה אלף או יוד פ"א הפעל נקרא נחי הפ"א • וכאשר יהיה וא"ו או יוד עי"ן הפעל נקרא נחי העי"ן: וכאשר יהיה אלף או ה"א למ"ד הפעל נקרא נחי הלמ"ד • וכאשר יהיה נו"ן פ"א הפעל נקרא חסרי פ"א הפעל • ולמ"ד בגזר' לקח והוא

הטור השני נקרא בנין נפעל

עבר נִפְקַד נִפְקַדְתָּ נִפְקַדְתִּי נִפְקְדוּ נִפְקַדְתֶּם נִפְקַדְנוּ נִפְקְדָה נִפְקַדְתְּ נִפְקַדְתֶּן:

התאר נִפְקָד נִפְקָדִים נִפְקָדָה או נִפְקֶדֶת נִפְקָדוֹת:

המקור הִפָּקֵד ועם אותיות בכל"ם בְּהִפָּקֵד בְּהִפָּקֵד לְהִפָּקֵד מֵהִפָּקֵד:

הצווי הִפָּקֵד הִפָּקְדוּ הִפָּקְדִי הִפָּקַדְנָה:

האיתן אֶפָּקֵד יִפָּקֵד תִּפָּקֵד נִפָּקֵד יִפָּקְדוּ תִּפָּקְדוּ תִּפָּקֵד תִּפָּקְדִי תִּפָּקַדְנָה:

לבדה לדעת קנת • וי"א לתע ג"כ בגזרת ושני כפירים נתצו • ולדעת קנת מדקדקים אל במצא פ"א הפעל יוד חסרה בג' גזרות ושי' ק"רבן פי' יצק יצר יצב יצת כמו ויצוק שמן • ויצרהו • יצב גבולות • ויצת משה וכו' • נמצא שה' אותיות החסרות שבאו בתשלום דגש הם ג' ושי' לי"ן הנון לדעת כלם והלמ"ד והיוד לדעת קנת • וכאשר יהיה העי"ן והלמ"ד דומות וו לזו נקרא כפול: מרובעים על ב' דרכים • כשיהיו ד' אותיות כבדלות כמו כרסם פרשז רטפש פענח • ואין עוד וולתם: וכשדומות זו לזו יקרא בהשלה מרובע כמו שעשע כלכל טלטל וכו' שרשם מנחי העי"ן ובא כפול הפ"א והל"מד והעי"ן נעדרת: הא לך כל שמות שרש הפעלים: חלקי עושי הפעל הם ד' זכר זכרים נקבה נקבות • וכל א' יש לו א' מג' דרכים נסתר נמצא מדבר בעדו • וכן לרבים: חלקי מלות בטעם א' כמו רק גם על אל כו' • יקראו מלות הטעם וג"כ מלות שאין להם טעם: כשהם מקושרות עם השמות או הפעלים יקראו מלות הטעם וכשהן לבדן יקראו מלות שאין להן טעם • יש מקבלות כנויים שאינן מקבלות:

הבנינים

זה הבנין נקרא נפעל בעבור הנו"ן הנוספת על השרש עד המקור ומתנו ואילך בא חסר בכח דגש פ"א הפעל בעבור הה"א ואותיות אית"ן שלא להאריך באותיו' השמוש • ושמושו פעול מאחר כמו ונכניא נשמר • ונמכר בגנבתו ודומי' • ופעל מעצמו כמו ונעמשא לא נשמר • אחיך ונמכר לך כו' • ויתוה הכר שהוא פעול מעצמו נמצא בו כנוי מה שלא נמצא בבנין פָּעַל ובבנין הָפְעַל לפי שהם לעולם פעולים מאחר ואיך יבוא האדם דבר שאין בידו ועוד שבפעל שכבר נעשה לא יתכן בו כנוי ואפי' מקור שהמקור דומה לכנוי ואם נמצא מה כמו גנב גנבתי רדה והשכבה אין לחוש כי הר' יונה ז"ל כת' כי הם חלקי אביהם כאילו אמר גָּנוֹב וְהַשְׁכִּיבָה ודעתי להוציא המקורות מיני שלא חוברו עם פעליהם ושבחוהו המדקדקי' ז"ל:

בה' הב קל נפעל פִּעֵל פֻּעַל הפעיל הפעל מרובע התפעל • ד' מהם אבות וד' בנים • האבות הם קל פִּעֵל הפעיל מרובע • הקל בנו נפעל • הפעל בנו פֻּעַל • ההפעיל בנו הפעל • המרובע בנו התפעל • כל א' מהאבות בנו לא תיבות והבנים כן כי אין להם פעולים • מהחסרי' לא יבאו כל הבניינים כי אם ד' • ויחסרו הפֻּעַל ופֻּעַל • לפי שהחסרים יבאו כלם בדגש עין הפעל לתשלום הנון החסרה • ובאלו הג' בניינים לעולם ישימו דגש בעי"ן הפעל להכרת הבנין • ולא יבא דגש א' לב' עניינים • והבנין המרובע לא יבא כי אם בגזרת נחי העי"ן כי הוא נעשה מגזרות נחי העי"ן לבלתי יכול לבא בהם בנין הדגש והוא משמש במקום פִּעֵל הדגוש כדלקמן וע"כ לא באו ממנו בפעלי' השלמי' כי אם מלות מעטות כדלקמן • והמדקדקי' תקנום • האבות הבנו' פירושם וקריאתם לפעמים שוים • ומקומות שזה עומד וזה וזה יוצא לב' • ומקומות שזה יוצא לב' וזה לג' • כגו' הקל שמושו ב' עומד ויוצא לב' והשאר שמושם ג' • יוצא לב' ולג' • ולפעמים עומד • ההפרש ישג מהמלאת' • והג' בניינים הם' כפר פי' וקריאתם שוים לעולם • וההתפעל נבדל בפירושו וקריאתו מכלם • שהוא לעולם בודד ואי' יוצא לזולתו כי הוא בתכלית ההתבודדות • וד' גזרות יש בזה הבנין והם נקראים

הטור השלישי נקרא בנין פעל הדגוש

העבר פִּקֵּד פִּקַּדְתָּ פִּקַּדְתִּי פִּקְּדוּ פִּקַּדְתֶּם פִּקַּדְנוּ פִּקְּדָה פִּקַּדְתְּ פִּקַּדְתֶּן:

הבינוני הפועל והפעול

הפועל מְפַקֵּד מְפַקְּדִים מְפַקְּדָה או מְפַקֶּדֶת מְפַקְּדוֹת:

הפעול מְפֻקָּד מְפֻקָּדִים מְפֻקָּדָה או מְפֻקֶּדֶת מְפֻקָּדוֹת:

המקור פַּקֵּד ועם אותיות בכל"ם בְּפַקֵּד כְּפַקֵּד לְפַקֵּד מִפַּקֵּד:

הצווי פַּקֵּד פַּקְּדוּ פַּקְּדִי פַּקֵּדְנָה:

האיתן אֲפַקֵּד יְפַקֵּד תְּפַקֵּד נְפַקֵּד יְפַקְּדוּ תְּפַקְּדוּ תְּפַקֵּד תְּפַקְּדִי תְּפַקֵּדְנָה:

כמו מהקל ושי' אשכל • פי' אכתה • שבועה • כבואה • מלחמה • על מה אתה באנח • ויאנחו בני ישראל • כשבעתי ואקיימה • אכבי אשבע • וכבאתי כאשר צויתי • הכנא בן אדם • והוא נלחם בם • ה' ילחם לכם וכו': חלקי כל א' מהאבות ה' ושי' עב"ר מנא פי' עב"ר • בינוני • מקור • צווי • איתן: חלקי עבר כל בנין ט' ג' לזכרים לבדם • וג' לנקבות לבדנה • וג' שוים לזכרים ולנקבות • לזכרי' לבדם פקד פקדת פקדתם • ולנקבות לבדנה פקדה פקדת פקדתן • והשוים המדבר בעדו והנסתרים • פקדתי פקדו פקדנו • חלקי הבינוני ד' ב' לזכרים וב' לנקבות • ושוה לנסתר ולנמצא ולמדבר בעדו ובתנאי שיבא עמו תיבת המנואות • הוא אתה אני וכו' • ונקרא בינוני על שהוא עומד בין העבר והעתיד: והפעול היא פעולה יוצאת ממנו ומן העבר ונחלק כמו הבינוני לד' חלקים: חלקי המקור א' שם כולל לכל הגופים ולכל הזמני' • ושי' האותיות המשרתות עמו בכל"ם והוא משמש עם כל הזמנים ועם כל הגופים: כל תיבות הבניינים יש להם זמן מיוחד וגוף מיוחד חוץ מן המקור • חלקי הצווי ד' ב' לזכרים וב' לנקבות • המקור והצווי לעולם שוים בכל הבנינים: חלקי העתיד ט' • הב' שוים • והד' לזכרים לבדם • והג' לנקבו' לבדנה: השוים המדבר בעדו והמדברים בעדם אפקוד נפקוד • לזכרים לבדם יפקוד תפקוד יפקדו תפקדו: לנקבות לבדנה תפקוד תפקדי תפקודנה • (שלשה)

זה הבנין נקרא בנין פעל הדגוש בעבור דגש עי"ן הפעל • ונקר' כבד ושמושו במקרא לב או לג ולפעמים עומד: ונמצאו בו ג' דרכים פִּעֵל פִּעַל פֵּעֵל:

F

Classe......

יתר שהכל תלוי בו ושעליו נכנס יסוד הדבר · תן לך סימן בינך ובין
האיש אשר אגרתך לו שלוחה · וכל לשון תקום אתך במספ׳ הסימן ·
עברי או אשכנזי או באיזה לשון תבחר · ואם מעט הכה תיבות הסימן תוסיף
לך ככה וככה כרצונך · אין הבדל בין רב למעט · אחד המרבה ואחד
הממעיט ובלבד שיכוין אות כנגד אות כאשר אבאר · אחרי ידעת כל אלה
שימה בפיך אודות אשר תרצה לכתוב והעלהו על ספר · אך ריוח תשים בין
עדר האותיות · רחבים אלו מאלו · ותן ריוח בין הדבקים כאשר אשים
משל למטה · אחרי אלה הכה למעלה ממך · ושים על כל אות ואות אגרתך
את הסימן הידוע בינך וביני · הדמיון כאמר הסימן אשר בינך וביני הוא

מנחם בר יעקב הכהן ז״ל מפורטו

והדבר אשר תרצה לכתוב יהיה

לולי חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי

או תבדרם איש עומת רעהו אחת אחת למצא חשבון ואפתח במשל פי

מ נ ח ם ב ר י ע ק ב ה כ ה ן ז ל מ פ ו ר ט ו
ל ו ל י ח ר ש ת ם ב ע ג ל ת י ל א מ צ א ת ם

מ נ ח מ ב :
ח י ד ת י :

פקח עיניך וראה כי אותיות הסימן סביב סביב ישלכון עד תום מכוונך
אשר תרצה לכתוב ואף אם ארוכה מארץ מדה ותהיה מגלה עפה ·
ובהשלימם שעיר בעקבי השמל : וחזור בך לראש כאשר עיניך תחזנה
מישרים בדמיון ערכתי בנגדך ליתן למעלה מן אותיות האגרת סימן הנזכר
אם רב אם מעט אין הבדל בזה כאשר אמרתי כבר · ועל הכל הביטה
וראה פן תשכח ותטעה בסדור האותיות ותשימם אחת אחת למנות חשבון ·
כי בסדור אלו האותיות תלוי הכל כאשר בארתי ועוד אבאר אם יהיה שקים
עמדי ושמרני · וכי תחטא באות אחת לא תוכל להבין דבר · באופן שתושיע
אחד ויאבד טובה הרבה · אך כי תעשה מעקה לאגרתך ליתן ריוח בין כל

E 615

הא לך פה סימני כל השמות הבנוים מהשלמי׳ בנקודתם ומהם תבין כל גזרת
מהשלמים ותקיש על השאר · והסכמתי לשים סימנם באותיות פקד
ולתי המרובע לפי שימצאו מהגזרה הזאת רוב הבניני׳ כמו שכתב הרד״ק ז״ל והמרובע
כפול למ״ד הפעל והוא לעולם בן ארבע אותיות כנו׳ ואתן סימנו כונן כו׳ כמו שכתב
בבעל לשון למודים ז״ל · וכן עשיתי פירוש לכל בנין ובנין עם כללי׳ יפים וכלי׳ הכרחיים
בדקדוק לשוננו הקדוש והטהור כדי שיהיה מפתח פותח שכל כל תלמיד הרוצה ליכנס
בחכמה המפוארה הזאת · שהיא הכרחית והתחלה ושורש לכל למוד פתח האלפא
ביתא למתחילים : וזה החלי · בעזר מגילי :

חלקי הלשון שלשה וסי׳ שפ״מה
פי׳ ש׳מות פעלים מ׳לות
בטעם · השם לבדו מורה ענין
בלא זמן · והפעל לבדו מורה ענין
וזמן · מלת הטעם לבדה איננה
מורה לא ענין ולא זמן · אבל
היא קושרת בין הפעלים והשמות
וכל עסק הדקדוק הוא בביאור
שלשה אלה וחלקיהם · חלקי
השמות׳ וסי׳ עתי״ד מה״ם · פי׳
ענים תאר יחס דבר מספר
הערד מקרה : חלקי שם העצם
ג׳ וסי׳ א״מס · פי׳ אנשים מלאכים

הטור הראשון נקרא בנין הקל

העבר פָּקַד פָּקְדָה פָּקַדְתָּ פָּקַדְתִּי : פָּקְדוּ פְּקַדְתֶּם
פָּקַדְנוּ פָּקְדָה פָּקַדְתְּ פְּקַדְתֶּן :

בינוני הפועל והפעול

הפועל פּוֹקֵד פּוֹקְדִים פּוֹקְדָה או פּוֹקֶדֶת
פּוֹקְדוֹת :
הפעול פָּקוּד פְּקוּדִים פְּקוּדָה פְּקוּדוֹת :
המקור פָּקוֹד ועם אותיות בכל״ם בִּפְקוֹד
כִּפְקוֹד לִפְקוֹד מִפְּקוֹד :
הצווי פְּקוֹד פִּקְדוּ פִּקְדִי פְּקוֹדְנָה :
העתיד אֶפְקוֹד יִפְקוֹד תִּפְקוֹד נִפְקוֹד יִפְקְדוּ
תִּפְקְדוּ תִּפְקוֹד תִּפְקְדִי תִּפְקוֹדְנָה :

מדינות : חלקי שם התואר ה׳ כל שם שהוא מתואר מדבר אחר שמורה עצם ומקרה
יחד יקרא שם התואר כמו חכם שכל רשע צדיק עשיר גבור וכו׳ : חלקי שם היחס
שנים א׳ למשפחה או למקום מה כמו ראובני שמעוני יהודי ישראלי וכו׳ מצרי ירושלמי :
חלקי שם דבר א׳ כמו עץ ואבן כסף וזהב וכו׳ : חלקי שם המספר ה׳ אחדים עשרות
מאות אלפים רבבות : חלקי שם ההעדר א׳ כל שם אשר הונח להעדר הקנין יקרא
שם ההעדר כמו חושך מות וכו׳ כי אלה אינם יש ואין החושך רק העדר האור והמות
העדר החיים · ותקיש על השאר : חלקי שם המקרה א׳ כל שם שהוא מופשט מהגשם
יקרא שם המקרה כמו חכמה שכלות מלכות גבורה וכו׳ : חלקי

זה הבנין נקרא בנין קל בעבור שאין בו דגש ולא אות נוספת · וגם שקמץ הפעל שב
שוא בעתיד · ועוד כי הפעל אשר נעשה בו הוא קל כמו ושער שחור צמח בו ·
קרב אל המחנה ודומיהם · ונמצא בזה הבנין ג׳ דרכים פָּעַל פָּעֵל פָּעוֹל ושלשתם
נמצאו בפסוק א׳ ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה׳ מלא :
ושמושו עומד ויוצא · ונמצאו בעתיד ב׳ דרכים יִפְעַל יִפְעוֹל וזה הכלל כל שהקל
עומד בפעל הדגוש וההפעיל יוצא וכל שהקל יוצא לב׳ בפעל הדגוש וההפעיל יוצא לב׳
וכאשר ישתוו עם הקל הוא לחזוק הפעולה ולהירותה כמו שהוכיחו המדקדקים ז״ל במלת
ושער שחור צמח בו ושצריך צמח · וכן כאשר קרב · ופרעה הקריב : ומלת תפקוד
תשרת לזכר נמצא או לנקבה נסתרת · וכן בכל הבניינים : ומלת אחרונה שבכל
הבניני׳ תשרת לנקבות נסתרות או לנקבות נמצא׳ בעדות ותחין את הילדי׳ · בין ותדע

F
Classe

אליך השר שלום דודי ורעי כמ״ר יעקב אישמונ״ל יצ״ו ·

דרך ישר לפני כל איש ואיש כי יתן בחוץ קולו · ועטלו בעט ברזל ועופרת אל השופטים ראשונה במלאכת הדפוס · לבחור באיש אשר ידו בכל מדע ותבונה · ואליו ידריך פעלו · למען יהיה לו מגן ומחסה מפי דוברי עתק · הרואים קש בעיני זולתם · ועיניהם להם ולא יראו קורה בפניהם · וכבר היה זה לעולמים · כי המוטעה אל׳ יאפדנו ברחובות · יתנו קול כל יוצא ושב ברצונו · זה בכה וזה בכה · והאיש אשר יבחר בו · יריע אף יצריח לתת מענה לאיש כדרכיו · דבר דבור על אופניו · לכסיל יען כאולתו · ולחכם יתן לקח ויוסיף עוד · ויראתי גם אני כמקרה ההמון יקרני · אשר רבים יפטירו שפה ויניעו ראש עלי · בהראותי דלות שכלי בדף הזה מעט החכמות והאיכות · בחרתי השתופף באדו׳ ולחסות תחת כנפי מעלתו אשר בעין שכלו על מכתבי הלז ירחף · ויסוככנו מזרם מטר בעלי לשון · וכן לבדך אדו׳ חסיתי מכל אשר היו לפני · בידעי עד היכן יד מ״כ מגעת בחדות ובמושכלות · ובכל אשר תפנה תשכיל · אף גם בטחתי לא אבוש כי מאדו׳ לא יבצר מזמה · נגד כל בעל דין הבא לחלוק · למען הציל אותי מפיהם · עם כי מה רב טוב התועליות אשר יגיעו מדף הזה שלא רבו כמו רבו · הן בהנהג׳ הבית · ומדינה · ונפש : לאשר היום רבו המתפרצים וישלחו ידם בכתבי רעיהם · ומדין עסקא כיסא רובא דרובא תבא אם ומבאה קוצים מבאושים · לשלח מדנים בין אחים · בין איש לאשתו · בין אב לבנו · בנעוריה בית אביה ואף אחר שלוחיה · כפי קורת הזמן אשר עלה יום יום · והנה תקצר מצע היריעה מהשתרע · אם אומר להעלות על ספר כל המתגלגל ויוכל להמשך מאלה · לאשר כי ישים לדרך פעמיו במסלה זו ערכתי · ישכון בטח · ויודיע חדשי׳ לבקרים · או את אשר עם לבבו · מבלי יודע לאיש אחר סודו : בהנהגת המדינה · המפורסמות אין צריכי׳ ראיה · כי בחברת המלכים וטירותם · עם ועם כלשונו · מדינה ומדינה ככתבה · אנשי שם שעומדים על מלאכת הזיפרי · לאשתכחת בהון למיקני אחידן ולמשרי קטרין · וסגלת מלכים היא זאת ולעקר גדול אצלם כאשר הוא למושכל ראשון לכל אשר זורח עליו אור השכל : זאת ועוד אחרת והיא ברעת ממהרת הדפוס מקרוב באו אנשי בליעל ויורים היתר לעצמם · לזון עיניהם מן הגזל באגרת חבריהם · כאמרם המלך רבינו גרשם מאור הגולה · אשר על דבר זה עמד בפרץ וגדר גדר בעונשו של נחש ·

כבר כלה קצו · כי נגזרתו לזמן ידוע · וכבר שנו הזמן עברו חלפו למו · ובאלה יתברכו בלבבם לאמר שלום יהיה לנו · אוי להם כי נדדו מן הדרך הישר · ונכנסים בעטיו של נחש · ועליהם אמרו ז״ל הרהורי עברה קשים מעבירה · ולכן לפנות זה הדרך וכדי שלא ליתן שד לפני עורי׳ מכשול · כל אשר ידבנו לבו לכתוב תוי לבו בחידה זאת · אף כי יהיה אגרתו פתוחה בלי צמיד פתיל · ובלי גזרת ר״ג · אין פוצה פה ואין מצפצף · ועתה ראה גם ראה אדו׳ אם לא דברתי נכונה · ואם בפי עולה · אשר הוא לתועלת הנהגת הבית · המדינה · והנפש · ואדו׳ חכם כמלאך אלקים ובל יחסר ממנו מזג · דברים המתושבים כהנה וכהנה · להצילני מפי דוברי שקר · ולמען האמת יעשה דרכו · ולמען לא ישאר מקום לבעל דין לחלוק ולפקפק גם זאת אגיד ולא אכחד מאדו׳ · כי לא מלבי היתה זאת · ומקורו מצאתי בספר אחד נוכרי · אך לא זו הדרך · ובכתיבה אחרת ילך · ואנכי הרחבתי והקילותי ביאורו כיד ה׳ הטובה עלי · גם יוכל איש לתת תלונה כי רב ממנו הדרך · ובמשא כבד יכבד ממנו · לכתוב דף אחד משני עבריו הנה והנה · ואם יאמר לעשותו יום או יומים יעמוד · זאת אשיב אל לבו כי מה לי ולו להכנס בדרה זאת לכתוב כל מכתבו בדרך הלזה · הלא יספיק שנים שלשה גרגרי תיבות בכל שורה · היינו אותם אשר עליהם נשען יסוד הדבר וזולתם לא יובן עצם הדבר · ושמם נקוב בלשון רומי וויר״בי פריצ״נציפלי · ומפרידם אחת הנה ואחת הנה על פני כל אגרתו · ושתי שורות על פני כל המכתב די והותר · אחת היא על כן אמרתי לא יוכל להגיע מן דף הלזה כי אם אחוה ואהבה · ומסיר שנאה ותחרות · ותועלת גדול לחבר פרוק קבוץ המדינה · אנכי תכבתי עמודיו ארבעה אל ארבע פני דף הלזה · בכרך אשר עיניך רואות · למען יוכל כל איש כרצונו לקשור אותו בחברת ספר על כרך הלזה בראשו או בסופו להיותו מבער כי אמרתי פן יאבד ממנו · ומצאו בכה בכל עת כי ידרשנו · ועתה אדו׳ קח נא את ברכתי אשר הובאת לך · ואם מך אנכי מערכך אדו׳ יקיים מ״ב מאמרם ז״ל והלכת בדרכיו · כי ריח ניחוח לפניו ית׳ תור וגוזל העני · כשור ושה העשיר · ופרשת כנפי ענותנותך עלי · ועל כל פשעי תכסה אהבה · והנה ארכו לי הימים אשר לא ראיתי פני אדו׳ היקרים · ואף לא מעשה ידיך להתפאר · כי מאז עלה מות בחלונותיכם · עיר אדו׳ סוגרת ומסוגרת אין יוצא ובא · וה׳ יסגור בעדך · ואני שלום אדבר : ויום ג׳ ט״ו אוטובר ש״ו לפ״ק פה וויניציאה הבירה :

כרגע בלתי אשכחך מנחם פורטו :

צפנת פענח

ראה זה חדש הוא דרך סלולה כרצון איש ואיש
לכתוב אגרת לחברו כדבר הספר החתום אשר כל
רואיו לא יבינוהו · אף כי ישוטטו עינים זרות על
ספר מכתבו · ובדרך הזה פליאה נשגבה · לאשר
עשרת אלפי איש כלם יחד יכתבו במסלול הלזה ·
ואיש לא יבין דעת חברו · אף כי הכל הולך אל מקום
אחד · וממחצב אחד יחוצבו · דבר שאי אפש׳ להשמע
ובמושכל ראשון הוא נמנע · אם לא אחרי
חקור דף הלזה · מוסף לאשר הוא
לתועלת נמרץ כאשר עיניכם
תחזינה מישרים :

99 992550

אלהים פן נמות : ויאמר להם משה אל תיראו :

ובזה הגעתי לתכלית המאמר · ואני יודע שאלו השתדלתי יותר מזה בדרישה וחקירה · אין ספק שקבצתי שאלות ותשובות וראיות ופירושים וענינים יתר על אלו מהראיות והיעודים הרבים והנכבדים מענין המאמר המפוזרים בדברי הנביאי' · אבל אלו הענינים הקבוצי' הם כדי לשמוע לכל מכין לבו לדרוש אליהם · והבור יזכנו להיו' מן הקרו' לחזות בנוע"ה לבק' בהיכלו

תם ונשלם

אמר המדפיס

כי יצא דבר מלאכה זו לכל האנשים · לא יבזו את בעליהן בעיניהם באמרם המלאכה נמבזה ונמאס · אותה הטעות הרב במחבר הזה · או המדפיס · וזה כי מנגד ההעתקה כפל טעות וחסרון אלה בדף ב' שיטה ג' שאמר ואף כי תחיית המתים קשה ונפלאה מעשות יש מאין · וזה מתנגד לדברי חז"ל שאמ' מאי דהוה הוה ומאי דלא הוה לא הוה בתמיה' · ואם לא שלחתי יד במשיח ה' · ולולא חרשתי בדבריו פה ובשאר חבוריו לא לקטתי את אש' מצאתי שגרי' וגו' לתקן איכו פליאה מעשות יש מאין · ואני את נפשי הצלתי :

לראות אפי׳ אחד מהם וכ״ש כולם :

השלישי כל המלכים החסידים וכל החכמים הצדיקים יהיו כמנחים באותו זמן :

הרביעי שיתחברו באותו הזמן כל הקרובים שמתו לכל אדם והתאבלו עליהם כבר · האב יראה את בנו · והאח יראה את אחיו :

החמשי שיספרו החיים בתחיית המתים קורות המות ושכבם וקומם ושאר ענינים תמוהים בן מהות המיתה · בן אודות הגוף והנשמה :

הששי כי כל הדורות הראשונים יעמדו אז קהל גדול מאד לאלפים ולרבבות מלובשים יקר וכבוד רב ישמחו וירננו לבבות הרואים · אף תעלוזנה כליות המאמינים יתרועעו אף ישירו :

השביעי שיהיה סבת תשובה ומעשים טובים באותו זמן לזכות לחיי עולם הבא שיאמרו כש׳ שנתקיימה זאת התקוה והשמחה לחיי שעה · כן יקיים לנו לחיי עד · שנ׳ ואמר ביום ההוא הנה אלדינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה׳ קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו :

וזהו מה שאמר הכתוב יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו

יקימנו ונחיה לפניו · כלומר יחיינו ויצילנו משני הגליות · אבל ביום השלישי שהוא הגלות השלישי יקימנו ויעמידנו מקברנו ונחיה לפניו :

ומה שאמר הכתוב יחיו מתיך נבלתי יקומון · פירוש יחיו מתיך · שו מתי ישראל · נבלתי יקומון · אלו הקדושים אשר בארץ המה ההרוגים על יחוד השם · ומפני מה קראם הכתוב נבלה · מפני שמסרו גופם על קדוש השם · כנבלה הנמסרת לטבח :

ומה שאמר הכתוב הקיצו ורננו שוכני עפר · בא ללמדנו שיקומו ברננות ותושבחו׳ לפני הקדוש ברוך הוא · אף על פי שנקברו בבכי ובמספד ובקולות יקומו ברננות · וכמו שנאמר בערב ילין בכי ולבקר רנה · פי׳ בערב · זו המיתה : ילין בכי · זה הבכי של מספד : ולבקר רנה · זו התחייה : אלו הם הרננות והתושבחות שאמרנו שאומרי׳ לפני הקדוש ברוך הוא :

ומה שאמר הכתוב כי טל אורות טליך · פירוש אורות · עשבים : וכן הוא אומר ללקט אורות ואמרו שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיו׳ בו המתים · והוא טל שהחיה בו הקדוש ברוך הוא את אבותינו כשעמדו לקבל את כל דברי התורה ועשרת הדברים מפיו במעמד הגדול והנורא ההוא בהר סיני · הוא שאמר הכתוב וינעו ויעמדו מרחוק : ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו

שאלה עשירית · הדור אשר יהי׳ בימי הגאולה יש עלינו לחקור ולדעת תוכן ענייניהם מה יהיה טיבם הימותו אחרי כן אולא · וכן הנולדים בימים של הגאולה הימותו פעם שנית אם לאו :

תשובה דבר זה אינו כתוב בתורה · ולא רשום בקבלה · וכיון שנחלקו חכמים לבאר זה הענין מדרך השכל · נחלקו בו על שלשה אופנים :

האופן הראשון · קצת מהם אומרים כי לא ימותו אבל יובילם ה׳ לעולם הגמול כאשר יוביל את המתים אשר חיו והקיצו וסמכו על זה המקרא ובלע המות לנצח :

האופן השני · קצת מהם אומרים כי יחיו ימים מועטים ואחרי כן ימותו · וישובו ויחיו בימי הישועה כדי שישוו לקדמונים שמתו וחיו :

האופן השלישי · קצת מהם אומרי׳ כי יחיו שנים רבות וימותו ובסוף הישועה יקיצו ויכנסו לחיי עד :

ואני לבי נוטה לזה האופן השלישי · לפי שלא מצאתי תחיית המתים בשעת הישועה · אלא למי שהיה בגלות כדי שירא׳ הישועה הטובה והנכבדת וכיון שרא׳ אותה כבר אין פנים להיותו חיים עד העולם · אבל ראוי שימות גם הו׳ כדרך כל הארץ ואח״כ יחיה · אבל החיים הנולדים בעת הישועה

הישועה כבר הגיעו לחפצם ורצונם אבל יחיו חיים ארוכים כמו ארבע וחמש מאות שנה · ומי שימות בן מאה שנה יהיה נחשב כמו נער שנאמ׳ · כי הנער בן מאה שנה ימות · ומי שמעיז פניו וחטא על בני אדם והוא בן ק׳ שנה יקולל ויונזף כנערה כדרך שעושים לקטן שנ׳ והנער בן מאה שנה יקולל · והחוטא הנזכר כאן איננו חוטא אל שדי שאלו היה כן · בן ק׳ כבן כ׳ לחטא · אלא זה החוטא על בני אדם · וממנהגי בני אדם נושאין פני זקן ועוברין על פשעיו מה שאין עושים כן לבחור ולקטן · ובימים של הגאולה יהיה בן ק׳ שנ׳ דומה בעיניהם לקטן לנהוג בו קלות לקללו בלי נשיאת פני׳ בשיעשה אפי׳ בדברי׳ שבין איש לאחר :

וכן יהיו חייהם משולים באותה השעה לבניינים החזקים הבנויים באבנים וסיד ובנטעי׳ הטובים שנאמר לא יבנו ואחר ישב · לא יטעו ואחר יאכל כי כימי העץ ימי עמי ומעשי ידיהם יבלו בחירי :

וכיון שהרציתי אלו הדברים בלבי החזקתי בהם גם שמתי אותם לפני עם ה׳ להיות להם לאמונת אומן כי אז יחזרו למוטב בעבור שבעה דברים שיהיו אז באותו זמן של תחיית המתים אשר יחזקו להם אמונתם ובטחונם :

הראשון שתהיה תחיית המתים נס גדול ואות מופלא מאותות הקב״ה ונפלאותיו :

השני ג׳ לפי שאז יתקבצו כל הנביאים שהיו מתאוים

Classe

היו מאה ועשרים רבוא · בשלשים ושנים במסורה יהיו שלשת
אלפים רבוא ושמנה מאות וארבעים רבוא · וכשנתן להם מן
הארץ מאתים פרסה על מאתים פרסה אשר הם חלק מן מאה
וחמשים מן הארץ · וכשתשוב אותם אמו׳ בכל פרסה שלש׳ מילין
ובכל מיל ארבעת אלפים אמה באמת כושי · שכל אמ׳ אמתים
וחצי ושליש מאלו האמות של זה הדור · יפול אם כן לכל אחד
במקומו רוחב מאתים ושמנים ושמנה אמות · ואיזה דבר יש
בזה שיתבלבלו בו המפרשים :

ואם איש ישאל כיון שטבעם ומנהג׳ כשאר בני אד׳ הוא
אוכלים ושותים · איך יוכלו לחיות במקו׳ שאין שם
לא לחם ולא מים :

תשוב כי יחיו בלי אכילה ושתיה כאשר היה משה רבינו
ארבעים יום וארבעים לילה · והיה טבעו ממש
ומנהגו כשאר בני אדם :

שאלה שמינית · כשיחיו המתים היוכלו לחטא
אם לאו · אם לא יוכלו לחטא כבר הם
מוכרחים · ואם יוכלו לחטא מה יהיה משפטם ודינם
הימיתם ה׳ על עונם אם לא :

תשובה תשובת שאלה זאת תתבאר עניינה בתשובת שלש
שלשה שאלות עמוקו׳ הדומות לה · אשר נזכיר
לפנינו ספיקם אחד לאחד והכל שב אל מקום אחד :

הראשונה

הראשונה בטיבו של העולם הבא · אם יכולין בני איש
למרוד בו או לאו :

והשנית השואל בעד הנביאים היוכלו להוסיף על דברי
האלהים ולחסר מהם אם לאו :

השלישית השואל בעד המלאכים היוכלו למרוד בבורא ·
אם לאו :

ונשיב ונאמר כיון שנתברר לנו שהקב״ה יודע כל דבר
העתידות ומבין כל תעלומות · ראוי עלינו
שנאמין שהוא ית׳ יצר מלאכים אשר היה יודע בם שאינ׳ מורדים
בו לעולם · וגם בחר בנביאים אשר היה יודע בהם שלא יוסיפו
ולא יחסרו על דבריו · וגם הוא התקין את נשמות חיי עד למי
שהוא יודע בו שהוא אוהב יחודו ועבודתו · ובחר ג״כ באנשי
הישועה מפני שמראשית היה חוקר תכלית מעשיהם שלא יבחרו
בדופי כי אין דבר נעל׳ ממנו ואין נסתר מנגד עיניו · ולכן בחר
בהם מפני שידע שלא יחטאו לפניו לעולם וכענין שנאמר ועמך
כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ :

שאלה תשיעית · המתים הללו היש להם שכר
טוב בעולם · אם לאו :

תשובה יש גמול טוב על כל עבודה ועבודה · כי איננו
אפשר שתהיה עבודה להקב״ה שאין לה שכר טוב :

תשובה תשובת שאלה זו כתשובת שאלה מי ששאל כיון
שיחיו המתים יהיו צריכי' למי כדה או לא:

ונשיב כי במקום שמ"עה עומד אין לנו רשות להורות הוראה
לפניו · ובלי ספק כי משה רבינו ושאר נביאים יהיו בימים של
המשיח · והם יורו לנו האסור והמותר · וישיבו לנו על כל
אל הספקות שאמרנו עם שאר ספיקות יהיו :

ואם יאמר אדם כשם שלא היתה בשוע' הראשו' תחייה
כן לא תהיה בישועה אחרונה תחייה : נשיב · לא
היתה בגאולה הראשונה תחייה · מפני שלא גזר הש"ית על
אברהם אבינו תחייה לבניו · מפני ששני דברים גזר עמו ·
וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי : ואחרי כן יצאו ברכו' גדול
אבל בגאולה אחרונה כבר קבל וערב ה' לנו כדי לחיותינו
ולשובינו אל אדמתינו :

ובשביל כמה דברים לא היתה בגאולה הראשונה תחייה :

ראשונה לפי ששעבו' הראשון היה קל וזעיר אחד לפי ערך
גדלות וכבדות השעבוד האחרון :

שניה מפני שהקץ הראשון היה מעט וקטן ממה שיהיה
הקץ האחרון :

שלישית מפני שבשעבוד הראשון היו יושבים כולם במקום
אחד · ובשעבוד האחרון אנו זרויי' בכל העולם :

לכן שהשעבו' היה קט' ודק · שם הקב"ה נח[מו]תו מעטים
וקלים · ובלי תחייה · אבל עתה בשעבוד שאנו מצטערים
ביותר ראוי שיהיו נחמותיו מרובים · ולכן שם בגאולה אחרונה
כמה נחמות יתירות על הראשונות ותחיית המתי' אחד מהם :

ועוד יש תוספות אחרות · בגאולה ראשונה נאמר כי
בחפזון יצאת · ובאחרונה נאמ' לא בחפזון תצאו :
בגאולה ראשו' היו שומעים הנבואה מפי הנביאי' · ובאחרונה
נהיה כולנו נביאים · ולא עוד שלא נהיה צריכים ללמוד זה
מזה את האסור ואת המותר שנא' ולא ילמדו איש את רעהו :
ואחר הגאולה הראשו' היה שעבוד · ובגאולה אחרו' לא יהיה
עוד שעבוד תחת שום אומה כדכתי' ולא יעבדו עוד זרים :

שאלה

שביעית · אם יספי' להם העולם לאותן
שיחיו ויפרו וירבו בתחיית המתים :

תשובה ראוי הוא שנדע כי העומדין בתחיי' המתים הם
דומים לשאר הברואים במנהגם · ושבתם גם
קימתם וצריכים למקום וזמן כשאר בני אדם ולכן יחדש להם
בורא מקום אחד וזמן אחד והוא העולם הבא · ויכנסו לתוכו
בלא יגיעה ועמל אלא בנחת ובפושה · גם משע' שיצאו ישראל
והתורה אל בני אדם אלפים ומאתים שנה שהיו שנים ושלשים
דור · ובכל דור ודור מאה ועשרים רבוא אנשי' ונשים · ואם
אמרנו שכולם יעשו תשוב' לא ימלאו הרבה מן העולם אלא אחד
מן מאה וחמשים מן העולם כשיכתן לכל אחד ואחד יותר מן
מאתי' אמה [ל]מכון הו' ובהמתו כמ' שזרעו · כי אנשי הדורות

אתם לא עמי · וגם בעלי תשובה נקראים עמי דכתיב אמרתי
לא עמי עמי אתה · ואמרו חז"ל כי כל המתי' מעם ה' אינ' מתים
אלא מתוך תשובה · ומעט מהם מתים בלא תשובה · ואומרים
עוד כי כל החכמים מודים שהקב"ה מחיה אפילו מתים רשעים
בעולם הבא · למען ישלם כל אחד לפי מדתו · וידוע ומבואר
כי כל עדת ישראל משועבדים מכל באי עולם ואי אפשר שיהיה
משפטם כמשפטי האומות · וראוי שיוסיף שכר תחת שעבודם :

שאלה שנייה · המתים שיחיו בימי הישועה היש
להם מיתה אחרת · אם לאו :

תשובה אחר תחייתם וקימתם לא ימותו או פעם שנית
אבל בעת בואת יום הדין יובלו לנצחיות עולם
הבא · וכן שנו חכמים מתים שעתיד הקב"ה להחיות שוב אינם
מתים וכן אמר הכתוב כי השמים והארץ כובלים וכלים והישועה
לא תמוש ולא תכלה :

שאלה השלישית · המתים שיקומו בתחיית
המתים יכירו איש את חבירו או לא :

תשובה יכירו זה את זה · וראיה לדבר כי הרועים גם
הנסיכי' יהיו ידוע' ונכרים ויכירו כל אח' שהוא
פלוני בן פלוני · וכן מפורש ביחזקאל בענין ואלה שמות השבטים
שיהיו מכירין איש את רעהו ואיש את קרובו · ולא עוד אלא שכל
המתיהדים יהיו גם הם מתיחסי' לשבטו אשר הוא גר כדכתיב
והיה

והיה השבט אשר גר הגר בתוכו :

שאלה רביעית · מי שמת והיה בחייו בעל מום
מה יהיה טיבו בקומו מקברו בימים של
הגאולה · היקום בלי מום · או יקום במומו ויתרפא · או
ישאר לו מומו כמו שהיה טרם מיתתו :

תשובה המתים בימי הישועה יעמדו במומן ואחרי כן
יתרפאו · כדי שידע העור והפסח כל אחד את
מומו · ויכיר כי הבורא יתעלה זכרו ורפא אותו · וכן שנו חז"ל
עומדין במומן ומתרפאין · ולכך הקדים אני אמית ואחיה
ואחר כך אמר מחצתי ואני ארפא :

שאלה החמישית · כשיעמדו המתי' יאכלו וישתו
ויארסו וישאו נשים · או לא :

תשובה כן באמת · וראיה לדבר מבן השונמית ובן
הצרפית · אשר חיו אחרי מותן ואכלו ושתו גם
נשאו נשים · ולמדנו מענין נבואת יחזקאל היתה עלי יד ה' וכל
העני' אשר מתו בגולה אי אפשר שחיו עדי עד רק כמספר ימי
חיי בן השונמית ובן הצרפית · אבל לעתיד חיי מתי הישועה
כשיחיו יחיו לעדי עד :

שאלה ששית · כיון שיחיו המתי' וידבקו לאדם
ולקדם · הידע כל איש ואיש את אשתו :

הטכים לא יהיה בימי הפורקן · אבל יהיה בעולם הבא ·
עוד אמרו הכופר בתחיית המתים אע״פי שיש בידו מעשים
טובים לא יהיה לימות המשיח · לפי שכל הכופר בדבר
לא יהנה ממנו · וראיה לדבר ממעשה השליש שהיה בימי יהורם
בן אחאב שכפר בבשורת אלישע ונגזר עליו שלא יהנה מן השבע
ההוא שנאמר ויען השליש ונו׳ · לפי שכל מדותיו של הקב״ה הם
מדה כנגד מדה:

ועוד שכינו בקבלה עתידים צדיקים שיעמדו בלבושיהם ·
והדעת מכרעת שחידוש לבושיהם איננו קשה מחידוש
גופיהם ואין להרהר אחרי יכולת היכול:

אם ישאל שואל ויאמר אם אכל אריה אדם · ואחר
יטבע האריה בים · ויאכלו אותו הדגים · ואחר
כך אכל אותם אדם אחד · ואחר כך נשרף האדם ההוא ונעשׂ
עפר דק · מהיכן יחיה הקב״ה את האד׳ הנאכל מן האריה · או
מן הדגים · או מן האדם שאכל הדגים · או מן העפר הדק:

תרתי בלבי שמא אלו הדברים מעותים לבות הברורים ·
לכן אקדם תשובה זו · ואומר ראוי הוא שנדע
שאין בעולם גולם מאבד גולם · ואין כח במאש להעביר ממש ·
ולא עוד אלא שהאש השורפת כל הגלמים אין בה יכולת להאפים
את הגולם הנשרף · אבל היא מפרדת בין נתחי הגולם ואבריו
ובזמן שהיא מפרדת בין איברי הגולם · בזמן ההוא יתערבב כל
חלק וחלק במינו הדומ׳ לו עד אשר ימוג האש והלא והקור שבגולם
בשלשת עיקרי העולם ונשאר חלק היבש לעפר · לכך אין האש
יכולה

יכולה להעביר שום ממש בעולם · ולא עוד שאי אפשר שיהי׳ ממש
יכול לכלות את חבירו · מפני שזו גבורת הקב״ה ויכלתו · שהיא
מעדרת כל הממשים מכלה אותם · והוא המחדש יש מאין ואין
כל בריה יכולה לעשו׳ כזה המעשה · וכיון שזה הדבר אמת ודאי
בלי ספק כל מה שאכלה את האדם איננה יכולה לכלותו ולא לסלקו
מן העולם · אבל היא מפרד׳ בין איבריו ובין פתוכיו בלבד · ולא
עוד אלא שחלק הרביעי שנקבר הדומ׳ לעפר · אע״פי שאנו רואין
אותו כאילו הוא מתערב בעפר הארץ ואין אנו רואין אותו נפרד
יוכר הכל מפריטו ומכיח אותו מפורד עד בא קיצו · כי לא יפלא
ממנו דבר כל · לכך נתבדר לנו מן האד׳ הנאכל מן האריה שאין
פיתוכיו נעדרים · ולא נאספי׳ מן העולם · אך שמורי׳ ונכורים
כמו שהם אצנים · אובמדבר · עד בא קיצ׳ ובעת ההוא יחברם
ה׳ · ואין זה הדבר נפלא מעיניה׳ מפני שבדבר הוא ברוא יש מאין ·
וקל הוא שיכול להחזירו ולהשיבו לקדמותו:

ואמנם לתכלית הבנת הדברים כללתי בענין הזה עשר שאלות:

שאלה ראשונה · מי ומי המה הזוכים לעמוד אז
בעת התחייה בעולם הזה:

תשובה העומדים לתחייה הם עם ה׳ כולם צדיקים ובעלי
תשובה · וראיה לדבר דברי הנביא והעליתי אתכ׳
מקברותיכם עמי הלכך כל הנקרא עמי הם בכלל העומדי׳ בעולם
הזה · ומצאתי שצדיקים נקראים עמי ככתוב לאמר לציון עמי
אתה · אבל הרשעים ואינם שבים אינם נקראים עמי ככתוב כי

שפסוטו . ות שהיה משל לא מכל להחזיק בכתב טו' מנוה כנד מספר
ואין לנו חלק ונחלה בתחיית המתים :

וגם הביטותי בתורת ה' ועיינתי בשיר האזינו אשר שם
ה' אותה לעד שנאמר למען תהיה לי השירה הזאת
לעד · ומצאתי כתוב בה זכר שהתחייה תהיה בימי הגאולה · וכן
הסדיר אותה הנביא בששה ענינים :

בראשון הודיע טובו וחסדו של הקב"ה · וחסדו ואמונתו
אשר עשה לישראל עמו · וכן הוא אומר הלא הוא
אביך קנך · עד ודם ענב תשתה חמר :

בשניה פרסם ענותם ואשמותם · שנאמר וישמן ישורון
ויבעט · עד מכעס בניו ובנותיו :

בשלישית דבר כלל הפורעניות והנקמות הבאות עליהם
לעתיד שנאמר · אראה מה אחריתם :

ברביעית פירסם בתוכחו' בזמן שנגבר שעבודם : שנאמר
לולי כעס אויב אגור :

בחמישית הזכיר זמן חמלתו על עמו · שנאמר כי ידין ה'
עמו · עד יהי עליכם סתרה :

בששית בשרם בביאות הגאולה ובשמחת הישועה · שנ'
ראו עתה כי אני אני הוא :

ואמנם פירוש זה הפסוק רוכב על ארבעה אופנים
אשר אזכיר · ואולם הם כנגד ארבעה
כיתות אשר כלם המה כופרים ומכחישים :

כת ראשונה הם כופרים בעיקר ואומרים לא הוא · והשיב
ואמר כי אני אני הוא :

כת שנית המכחישים ביחודו ומשתפים עמו אחרים · והשיב
אותם אין אלהים עמדי :

כת שלישית מכזבים בזמן הגאולה והתחייה · השיב אותם
ואמ' אני אמית ואחיה : ובעבור שהם מהרהרים
ואומרים שהוא מקים דור אחר דור בלי תכלית · לכך אמר להם
מחצתי ואני ארפא · לומר שכשם שהוא מרפא החולה מחליו ·
כך הוא מחיה המת ומעמידו מעפרו :

כת רביעית הם המשקרים בעולם הזה ומכזבים ביום הדין ·
השיב ואין מידי מציל · א"כ רנף וסידר ועזר מי
שיהיה בימי הפדות · ואמר אם שנותי ברק חרבי אשכיר חיצי
מדם · הרנינו גוים עמו · וכלם בעולם הזה יהיו :

גם בדברי הקבלה מפורש בכמה מקומות על אמיתת
התחייה · וקצת מהם אזכיר הנה :

אמר הכתוב הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וגומר :
ועו' נאמר והקימותי עליו שבעה רועים ושמנה נסיכי
אדם · שאלו רבותינו מאן איכון שבעה רועים · וא"כ למדוס
מן הנביאים · דוד באמצע · אדם שת מתושלח בימינו ·
אברהם יעקב משה בשמאלו :

ועוד אמרו כל שימו' בשבע שני' של גוג מגוג לא יחי' בתחיית
המתים מפני שזה הדבר בקבלתם דומה לזימון הסלון ·
וכן פירושו · מי שזימן בסעודה הוא אוכל ומי שלא זימן בה לא
יסב בה · כי שבע שני גוג הם זמן הגאולה · לכך מי שמת באלו

לכן הנבא ואמרת אליה׳ הנה אנכי פותח את קברותיכ׳ וכשהתחי׳
ואמר׳ ידענו שהקב״ה יודע מה שעתידין להרהר · כנגד יחיו
העצמות אחר שיבשו · ואיך ירטבו הפיתוכין · וילחלחו הטבעים
ואחר שיבשו · ואיך אפשר שיתחבר בו׳ ובין הנפש מאח׳ שנתפרשו
ובין שאמר והעלתי אתכם מקברותיכם עמי ידענו כי זה הוועד
והבשורה תהיה לעם ה׳ בלבד · וגם בארץ ישרא׳ תהיה התחייה
ובעולם הזה ולא בעולם הבא · כמו שאמר והבאתי אתכם אל אדמת
ישראל · ולא עוד אלא כיון שיחיו המתים ויקיצו יהיו מכירים איש את
עצמו ואת נפשו · וידע כל אחד מהם שהוא איש פלוני שמת והוא
אשר החיה ה׳ אותו · כאשר אמ׳ וידעתם כי אני ה׳ בפתחי את
קברותיכם · וכן הודיע אותנו כי התחייה תהיה בימי הישועה ·
ויחיו המתים ההם ימים שאין להם הפסק ככתוב והבאתי אתכם
אל אדמתכם · וגם בזאת התנבא ישעיה ואמר יחיו מתיך נבלתי
יקומון · ועוד התנבא דניאל ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו ·
וזה הפסוק ששמע דניאל מן המלאך הוא אחד מכלל מ״ז פסוקים
שכללו בהם כל העתידות אשר הם עתידים להיות בזמן הגאולה ·
והפסוק הראשון נאמר על מלכות פרס · והנה עוד שלשה מלכיות
עומדים לפרס · ולא הרבה הנביא נבואתו עליהם לפי שבאחרית
מלכותם התנבא לכן לא הוסיף על הפסוק · וי״ג פסוקים נאמרו על
מלכי יון ועמד מלך גבור · עד ויעש אליו כרצונו · ועשרה פסוקים
נאמרו על מלכות מן ויעש הבא אליו · עד ועשה כרצונו ·
ועשרה פסוקי׳ נאמרו על מלכות ישמעאלים מן ועשה כרצונו המלך
עד בעת ההיא יעמוד וגו׳ · ורבים מישיני הארץ יקיצו · והמשכילים
יזהירו כזוהר הרקיע · ומפני מה קיצר הנביא נבואתו
בדברי התחייה בשלשה פסוקים · לפי שהקב״ה חייס עניינם על

ידי

ידי ישעיה ויחזקא׳ · לפיכך כשם שאלו הפסוקים נאמרו על
ידי הגולה והגאולה · וכלם בעולם הזה · כן ראוי שיהיו ש׳ פסוקים
האחרים שהם ורבים מישיני עפר יקיצו הם בעולם הזה ולא בעולם
הבא · ופתרון ורבים הם הגולים והנבחרים ולא לכל הרבים
ההדיוטים כמו ורבים מעמי הארץ מתיהדי׳ והם מעטים היקרים
מעמי הארץ והם עם ה׳ שהם רבים מתוך רבים גוי מקרב גוי ולכך
יהיה זה הוועד לכל עם ה׳ לבדם :

אחר הדברים האלה השבתי שלא יוכל הכופר להפך
ענייני התחייה ולפתור פתרונים אחרים

ואינו מדבר מתחייה כגון מי שפותר מקים מעפר דל על הרמת
כסא והנלאת מלוכה · כמו שכתוב יען הרימותיך מן העפר · וגם
מדמה האיש הניצול מצרה כמו שעמד מקברו וחיה · כמו שכתוב
אשר הראיתנו צרות רבות ורעות ואומר הלא אתה תשוב תחיינו :
ואמרתי שאי אפשר שנפתור ענייני התחייה על אופן אחר חוץ
מן התחייה מפני שאם עשינו כן תחייבנו להפך גם כן שאר מצות
מפשיטתם ומפרשים אותם שהיו חלוף הפשט · ולא יאכל חמץ
אפשר שנפרשנו ע״י זנות וניאוף · לפי שזנות וניאוף נמשלו לשאור
ובצק · כדכתי׳ כולם מנאפים כמו תנור בוערה מאופה מלוש בצק
עד חמצתו · וכן לא תבערו אש · אפשר לפרשו לא תנשאו צבא
ותשלחוהו למלחמה · לפי שהמלחמה נקרא שמה אש · שנאמר
כי אש יצאה מחשבון · וכן לא תקח האם על הבנים · שיהיה פירושו
כיון שימסרו אויביכם בידיכם אל תהרגו הזקנים עם הבחורים ·
כמו שאמר כשד שלמן בית ארבאל וגו׳ וכן כל מעשה בראשית
יהיה פירושו על ממלכת עם : כי אם כח לכל איש לשנות כל פסוק

והמוחדים מן האומו׳ כי יוצר הכל משנה המנהגי׳ ומחליף הטבעים
ומהפך הגלמים ומחדש הפתכים· וכיון שנתברר לנו שהקב״ה
ברא יש מאין· ועשה את אינו ישנו· והפך המטה לנחש· והמים
לדם· והעמיד שמש וירח כדכתיב שמש בגבעון דום וירח בעמק
אילון· ושאר פלאות עצומות כגון קריעת ים סוף· וזיבת מים מן
הסלע· כמו כן הוא יכול להחיות מתים ולהשיבם לקדמתם·
וכל הכופרים בתחיית המתים· הם כופרים בכל הדברים שזכרנו
ולא עוד שיודעים שהאיה כן לשוכחות ולנרפית:

ועוד אופן אחר עיינתי מן המקרא למען מצא טעם
היש מה שיבטל התחייה בזה העולם: וכשעיינתי
מצאתי דברים קצת מן המכחישים שמאותם יקחו ראיה על ביטול
התחייה בעולם הזה ובתחתים כדי שאכחדם ואסיר את ספיקם
מלבות הישרים: ואלו הן: ויזכור כי בשר המה· רוח
הולך ולא ישוב· אנוש כחציר המה· כי רוח עברה בו ואיננו·
כלה ענן וילך כן יורד שאול ולא יעלה· לא ישוב עוד לביתו· אם
ימות גבר היחיה· ואיש שכב ולא יקום: וכשהבינותים לא
מצאתי להם ראיה מאותן הפסוקים אלא כל ענייניהם נאמרים על
ענין חלישת החיות ותשישות כחן שאין לאיש יכולת להעמיד את
עצמו מקברו אחרי מותו· וגם אינו יכול להחיות את עצמו אחרי
פטירתו· אבל מקצת הפסוקים הם דברי כינוסין ותחנונים שבני
האדם אומרי׳ לפני בוראן עד יתעשת להם ויחון עבדיו הנלאים
והנחלשי׳ אשר אין למו יכולת וכח· וכללו של דבר כל זמן שנדע
שהאדם נלאה ונלאה מלהחיות נפשו בעת ההיא יגדל כח ה׳ ביותר
ויראה שבחו לעינינו· מכאן ידעת כי אלו הפסוקים על חלישות
האדם

האדם אומרים· ולא על הלאות היוצר· ולא עוד שלא כל זמן
שיבינו מגבלי׳ חלישו׳ האדם יתוסף שבח הקב״ה וגדלו· וכענין
זה דברה תורה בעמידת הר סיני כמו שנ׳ כי שאל נא לימים השמע
עם קול אלהים מדבר וגומר· והיה ידוע ומבואר כי גבורת אלהינו
נודעת בזמן שבני אדם נלאי׳ ונחלשים מעשות כמוהו· ולכן אמר
השמע עם קול אלהים· וכנס זר האותות המתמיהות את השומע
אותם מי שמע כזאת ומי ראה כאלה:

ועוד ראיתי כתוב בקהלת כי מי אשר יחובר אל החיים
כי החיים יודעים שימותו· גם אהבתם וגו׳·
השבתי בלבי שמא המורדים בה׳ מהרהרים כי הפסוקים הללו הם
מונעים התחייה· וראיתי מה שכתוב למעלה והבנתי כי כל
הפסוקי׳ האלו אינן דברי נבואה ולא דברי החכ׳ אלא דברי האוילים
והרהור הרע כמו שזאת תחילה גם לב בני האדם מלא רע והוללות
בחייהם ואחריהם אל המתים· וכיון שפרש׳ אוילתם והרהור לבם
הזר ואמר אחריו כי מי אשר יחובר· וכדומה לזה דברי תורה
בדברי פרעה שנאמר ויאמר פרעה מי ה׳ אשר אשמע בקולו· וכיון
שהגיד הנביא דברי האוילים אין ראוי שנאמין בהם ולא יכשר שיהיו
רצוים· וראוי לשכון בבית ה׳ כאשר אמר כי לא יחפץ רשע· וכתיב
לא יגורך רע· וכתיב לא יתיצבו הוללים לנגד עיניך· וכשסקלתי
דרך היושר והאמת נשברו דברי המכחישים:

ועוד חזרתי לדברי נוריכו לפרסם כהוגן והוא מאמר
הקב״ה ע״י יחזקאל בן אדם העצמות האלה כל
בית ישראל המה· הנה אומרים יבשו עצמותינו אבדה תקותינו:

בצפיתי צפיתי למלאות הארץ דעה את ה׳ ברבות הטובה בספרים רבים ונכבדים חדשים גם ישנים אשר צפנתי · ויהי רוחי נדון בקרבי לאמר את מי אשלח ומי ילך לי ראשונ׳ במלאכ׳ השם החדש הזאת לבשר את הענ׳ כי בני עמינו לדבר על לבם דברי תנחומין המתיישבי׳ על הלב בחבור קצר הכמו׳ ורב האיכות נחמד למראה וטוב להשכיל לקטן וגדול למען יטו אזניהם הבלא טעמים מקוצר רוח אשר תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן עלינו רק רע כל היום יתלחש · והנה ה׳ נצב עליו כי בקר׳ לקראתי מאמר היקר הזה יסודתו בהררי קדשת הגאון הגדול הזה בחוק בדק ידים הרפות באמונת התחייה · גם את זו ראיתי ונתון אל לבי כי צרכיו מרובי׳ לדעתינו הקצרה · לכן אמרתי עת לעשות לה׳ לחקקו בעט ברזל ועופר׳ בכרך קטן מוכן לדורשיו ואם דל הוא לא ירך לבבו ובא יבא ברכה · כי בו יבא ברכה כוש״א אלמנות המכחישים · ונושא הנכה הרב הגדול ההולך לפנינו ויורינו ויאמר לנו כה דברי המעלא בלא ערכים יוסף בכ״מר יעקב ז״ל מפדואה ׃

אמר

רבינו סעדיה גאון בן יוסף זצ״ל

הנה מצאתי וכן הוא עם שהינו מאמינים שעתיד היוצר להחיות המתים בימי הגאולה ובזמן הישועה ואף כי תחיית המתים קשה ופליאה מעשות יש מאין · וכן הודיענו מורינו שהוא מחיה המתים בימי הגאולה בעולם הזה · ומחזיקים הדבר מדברי קבלה ׃ ומצאתי קצת העם מהם שאינם מקבלים זה הדבר שהקב״ה מחיה המתים בימי הגאולה · אבל הם מאמינים שתהיה התחייה בעולם הבא · ועיינתי בדברים הללו ואתנה פני להשיב על דבריהם ׃

חדא הם אומרי׳ אי אפשר שיחיה האדם אחרי מותו בכח פיתוכו ויכולת טבעו אחרי נתפרדו פתוכיו ומתפרקו טבעיו ואי אפש׳ שיתחבר וימזג טבעו אחרי פירודו לחזור כמו שהיה ׃ וזה דברי הכופרים ׃

את הנפלאות והמופתים אשר ראו בעיניהם ככתוב ושמתי בהם
אות ושלחתי מהם פליטים אל כל הגוים וגו׳ · והנשארים בהם
יהיו על ד׳ חלקים · קצת מהם ישרתום בהנריה׳ ובבתיה׳ דכתיב
והיו מלכי׳ אומניך ושרותיה׳ מניקותיך וגו׳ · וקצתם יהיו חורשים
ורועים כדכתיב ועמדו זרים ורעו את צאנכם וגו׳ · וקצתם יעשו
מלאכת הערי׳ והמדינות דכתיב ולקחו׳ עמים והביאום של מקומם
והנשארים ישובו של עירם ואל ארצם ויבוא מלך המשיח שיחוגו
את חג הסכות דכתיב והיה הנותר מכל הגוים וגו׳ עד ולחוג את
חג הסכות והאומה אשר לא תחוג לא ירד עליה גשם דכתיב והיה
אשר לא יעלה וגו׳ עד לא עליה׳ יהיה הגשם · ולכשי ארץ מצרים
שנהר שיחור משקה שדותיהם אם לא יחוגו יבש הנהר דכתי׳ זאת
חטאת מצרי׳ וגו׳ · אז יתקרבו העמי׳ להטיב לעם ה׳ להביאם
אל מקומם ואף הבנים יעמסום על כתפיהם דכתיב ולקחו׳ עמים
והביאום של מקומ׳ וכתיב והביאו בניך בחוצן וגו׳ · והתנדבו מכחות
מאיי הים ויביאו עם ה׳ בספינות דכתיב כי לי איים יקוו וגו׳ · ואז
הנותרים מאשר לא יביאו׳ האומות יביא׳ ה׳ כדכתיב מי אלה כעב
תעופינה · ואז יהיה תחית המתים ומשיח בן יוסף בראשם ואז
יבנו את הבית באבני חפץ כמו שמפורש ביחזקאל וע׳ ישעיה כאמר
ושמתי כדכוד שמשותיך וגו׳ וכלל הנחמות והבשורות הם תשעה
א׳ קבוץ גליות · ב׳ בנין ירושלים · ג׳ החזרת המלכות · ד׳
הנבואה · ה׳ התחיה · ו׳ רבוי חכמות · ז׳ הכנע האויבים ·
ח׳ הסר׳ מחלה · ט׳ אורך ימים משע תשועת עולמים : אכי״ר

תם ונשלם

פה מנטובה בבית קלומן ווינטוריני

ספר

התחיה וספר הפדות

לרבינו סעדיה גאון בן יוסף ז״ל

בו יבא ברכה נוסח אלמות המכחישים ובנייכם · ונוסח
הנכבה הרב הגדול ההולך לפנינו בסתירת אונם · עם
נימוקי הרבה פסוקים יקרים מפז ומפנינים ·
ושאלות ותשובות בעניני התחייה כלם
מכלם טובים :

ונתסי ראשית מלאכתו בחדש אייר שנת
שלשה מאות וששה עשר לפרט קטן
על יד ובטם יוסף בכמ״ר
יעקב ז״ל מפדואה :

פה מנטובה

19

92 99254

אלו המעשים כסדרן כמו שהם עתידים להיות כמו שאמרו אותם החכמים · והודיעו אותם ברמיזותם איך תקרנה לנו אלו הצרות טרם היותם למען שלא ישינו אותנו פתאום וכתיאש מושענו · ועל עת בואתם אמר הנביא שהצדיקים יהיו אומרים מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק :

לכן אם אין ישראל עושים תשובה · יתחייבו בכל אלו הצרות בימי משיח בן יוסף : ואם עושים תשובה יגלה להם משיח בן דוד פתאום מבלי בואת צרה · ואם יקדמנו משיח בן יוסף במעט ימים הוא יהיה כציר וכשליח המסקל את הדרך · והמהפכה את הארץ · והמיפה את מעשה ישראל ·

וכן כתיב הנני שולח מלאכי ופנה דרך לפני ופתאום יבא וגומר ויהיה משיח בן יוסף כצורף באש לבעלי עונות החמורו׳ · וכמכבם בבורית לבעלי עונות הקלות · כמו שאמ׳ אחריו ומי מכלכל יום בואו ומי העומד בהראותו כי הוא כאש מצרף וכבורית מכבסים · ואם לא יבא משיח בן יוסף אז יבא משיח בן דוד פתאום אל היכלו ואל עמו · ויקבץ עמו אנשים מישראל ויעלו כולם אל עיר הקדש של הר ה׳ אם ימצאו שם שר מלך הנקרא ארמילוס יהרגוהו ויקח המשיח את המקדש מידו וכן כתיב ונתתי נקמתי וגומ׳ · ואם היתה ירושלים ביד מלך אחר מארמילוס מאדום יהיה :

ובזמן ההו׳ יבשר מלך המשיח את ישרא׳ בבשורו׳ גדולות וינחם אותם וידבר על לבם וכן כתיב רוח ה׳ עלי יען משח אותי לבשר ענוים שלחני לחבוש לנשברי לב לקרא לשבוי׳ דרור וגו׳ עד לנחם כל אבלים · ויראו בעיניהם כל הכבוד וההוד

והדר

וההדר והשמחות והישועות והנחמות אשר שמעו אותם באזניהם כמו שאמ׳ אחריו לשום לאבילי ציון לתת להם פאר תחת אפר שמן ששון תחת אבל · ובעת ההיא יבנו הערים החרבות וישכנו בהם כדכתיב ובנו ממך חרבות עולם :

ואז בזמן ההוא ישמעו אנשי גוג ומגוג ואנשי ארץ את שמע משיח בן יוסף ואת שמע תפאר׳ ארצם ושלותם ורוב נכסיהם וישיבתם מבלי חומה ובלי בריח ודלתי׳ אז יתיעצו לעלות עליהם למלחמה · וכן כתיב בענין גוג ואמרתי אל ארץ פרזות · ויקבצו עמם עמים רבים מכל גוי ואומה ויבואו עד ירושלים · ככתוב ובאת ממקומך מירכתי צפון אתה ועמים רבים אתך :

לפיכך יהיו העמים הנקבצים עמם על שני כתות · כת אחת מהם הכופרים בה׳ שהם חייבים כליה ואבדן וכת אחת מהם הם היראים את ה׳ והאמנים לחסות תחת כנפי השכינה · הלבך על הכופרים שבהם שנתחייבו כליה · עליהם נאמר וקבצתי את כל הגוים והורדתים אל עמק יהושפט וגומ׳ ואז כתיב ונשפטתי עמם שם על עמי וגומ׳ · שלחו מגל וגומ׳ · עד המונים המונים בעמק החרוץ · והיראי׳ את ה׳ הם אשר נאמר בהם אז אהפך אל כל העמים שפה ברורה וגומ׳ · ותהיה המגפה אשר יגוף בה ה׳ את הרשעים על ארבעה חלקים · קצתם ימטר ה׳ עליהם דם אש וגפרית ואבני אלגביש ככתוב ונשפטתי וגו׳ עד גשם שוטף ואבני אלגביש · וקצת מהם יהרגו זה את זה ככתוב והחזיקו איש את יד רעהו וגומ׳ · והנשארים מהם ישים ה׳ בהם אות וסימן מכ[illegible] ונגעים וילכו אל קצות הארץ ויגידו לכל העמים

ואי אפשר שיתבטלו דברי השם ויתאחרו דבריו · ולפיכך אמרו ז"ל
שכל זמן שיתמו ימי הקץ וישראל הולכים בשרירות לבם · הקב"ה
מביא עליהם צרות קשות עד אשר יכנעו וישובו מדרכם הרעה ואז
לאלתר יגאלם · וכן שנו חז"ל אם ישראל עושים תשובה מיד
נגאלים · ופירשו הלכה זו כאשר כאמר :

אמרו חז"ל כי בסוף הקץ אם לא יעשו ישראל תשובה אז
הקב"ה מעיר רוח איש משבט יוסף ומהגליל העליון
והו' נקרא משיח בן יוסף · ויעמד האיש ההוא ויקבץ מעט מישרא'
ויבא אל המקדש שבירושלים · ובימים ההם תהיה מלכות
מולכת על ירושלים ועל ארץ הצבי : וישב משיח ההוא בירושלים
ימים מעטים · ואח"כ יעלה עליהם מלך ושמו ארמילוס והוא
ילחם עם משיח בן יוסף ועם אנשיו · ויהרג הרג רב וישב מהם
שבי ויהרג משיח בן יוסף · ותהיה צרה לישראל אשר לא נהיתה
מהיות גוי והקשה מכל הצרות הוא המחלוקת אשר יהיה בין בית
ישרא' ובין האומות ממלכות הארץ אשר [illegible] כל [illegible] ויגרשום
ויניחום מבתיהם ויעמדו שם רעבים וצמאי' בוכים ואנחים מרוב
הצרות ויפשעו אנשים רבים ויכפרו בה' ויעזבו את תורתו · אבל
הנשארים ומאמינים בה' ובוטחים בשמו הנצרפים בכור עוני בעת
גודל צרתם ועונם דוחקם · יחון עליהם ה' וירחמ' · ויגלה להם
את אליהו הנביא · ובעת ההיא תצמח הגאולה ותבא התשועה
וישלח השם משיח בן דוד · ויחדש מלכות כאמנו :

וכיון שמצאתי הלכה זו נעתקת מפי חכמי' · הוזרתי לחפש
ראיות מן המקרא · ומצאתי לכל דבר ראיה :

הראשון

הראשון שראיה מן הכתוב כי מלכות תהא
מושלת בירושלים קודם ביאת הגואל ויקחו
ישראל המלוכה כמו שכתוב · ועלו מושיעים בהר ציון וגומר ·
וזו המלחמה והמשפט שעתידים ישראל לעשות ע"י בני
רחל יהיה שנאמר לכן שמעו דבר ה' אשר יעץ על אדום וגו' אם לא
יסחבום צעירי הצאן · ויהיו העם הנקבצים עם משיח בן
יוסף מעטים לא המון ולא עם ככתוב ולקחתי אתכם אחד מעיר
ושנים ממשפחה וגו' · ומלך הנלחם עמם יהרג הרג וישב
מהם שבי וכן כתוב וחולק שללך בקרבך · והשר הגדול משיח
בן יוסף ימות בחרב ויאנחו עליו ויספדו לו · וכן כתי' והביטו אלי
את אשר דקרו וספדו עליו וגו' · ובעת ההיא תהיה צרה גדולה
כמ"ש ובעת ההיא וגו' והיתה עת צרה אשר לא נהיתה מהיות גוי ·
ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר · ותהיה מלחמה
בין ישראל ובין האומות עד אשר יגרשום מן הערים אל המדברות
וכן כתיב והבאתי אתכם אל מדבר העמים ונשפטתי אתכם וגו'
ויהיו עם ה' נאחים [illegible]ים וגו' · ובזה יצרפם ויבחנם כנגד יהי'
תוחלתם ותקותם ואמונת' ועז' כאמר והעברתי אתכ' תחת השבט
והבאתי אתכם במסורת הברית · ומעוצם אלו הצרות יפשעו
רבים מישראל בה' כי יאמרו זו היא תקותינו היכן מקוים ומיחלים
ליה · וכן כתיב אחריו וברותי מכם המורדי' והפושעי' בה' מארץ
מגוריה' אוציא אותם ואל אדמת ישראל לא יבאו · אבל הנשארים
מהם ברורים וצרופים המיחלי' לה' ומקוים לו · יחנם ה' וירחמם
וישיב את שבותם · ככתוב הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא
וגו' והשיב לב אבות וגומ' :

אבל אלה נתברר לנו קדימת הנביאים ופרסומם כל

ארבעים וחמש שנים אחר שנת ש״פ ושל״ה · ויהיה פתרון עד ערב
בקר אלפים ושלש מאות ונצדק קדש · נחשב ימים ולילות כיחד
וכיון שנחלק אותם ימים יהיו אלף ק״נ שנה · ויהיה זה הקץ
נחשב במאה פ״ה שנה אחרי אשר נאמר הקץ הראשון שהוא אלף
ושל״ה שנים למען ישוו שלשה הקצים כיחד · וכן עשה אלהינו
בשני הקצים הראשונים כאשר עשה בשלשה הקצים של גלותינו
שת להם מדות משונות ושעורים מתחלפים וספיקות וחלופים
למען לא יהיה ספק בלבבינו על הקץ הזה שיש בו ג״כ עתות משונות
והחשבונות מתחלפי׳ כי אחרי שראינו שנתקיימו קצים הראשונים
אע״פי שהיו בהם כמה ספיקות ושנוי זמנים · כן נאמין לזה הקץ
שיהיה לנו קץ ותכלה :

ואמנם פירוש ענין הקצים הראשונים המשתנים אשר היו
בשעבוד מצרים היו על ג׳ חלקים :

אחת מהם ארבע מאות שנה היתה והיא נמנית מתחלת
גרות זרע אברהם עם עניים ועבדותם ולחצם של
בניו כמו שכתוב ועבדום וענו אותם היינו גרות ועבדות ועניות :

שנית מהם ת״ל שנה · והי׳ נמנית מעת לידת יצחק אבינו
ע״ה נוסף עליהם ימי גרות אברהם אבינו שלשים שנה
וכן נאמר בתורה ומושב בני ישראל אשר ישבו בארץ מצרים וגו׳ ·
אבל באיזה צד יכשר שיקרא אברהם בשם ישראל · וארץ הכנעני
בשם מצרים כבר הודעתי סבתם ועילתם בפתרון ואלה שמות :

שלישית מהם ר״י שנה · אשר ישבו אבותינו במצרים מפני
שאי אפשר לומר שישבו במצרים ת׳ שנה · שהרי קהת
ועמרם

ועמרם ומשה מבטלים לדבר זה · כאשר פירשתי בענין ומושב בני
ישראל · הלכך קצי גאולת מצרים היו ג׳ קצים · ת׳ שנה ·
ת״ל שנה · ר״י שנה :

וכן שעבוד בבל היו לו שני קצים · אחד מהם ע׳ שנה
והוא הנרמז כי לפי מלאת לבבל שבעי׳ שנה אפקוד
אתכם · והקץ השני נ״ב שנה · מתחלת מלכות בבל ועד חרבת
ירושלים י״ח שנה ככתוב ובחדש החמשי בעשור לחדש היא שנת י״ט
למלך נבוכדנצר בא נבוזר אדן וגו׳ · והיה עבודת הבית בטילה
נ״ב שנה עד מלכות פרס ובשנת שבע עשרה למלכו נוה אותם
לבנות הבירה ונתאחר הבנין עד תום ע׳ שנה כמו שכתוב באדין
בטלת עבידת בית אלהא די בירושלם והות בטלא עד שנת תרתין
למלכות דריוש מלך פרס :

וכיון שלא בטל גאולה הראשונה שנוי ג׳ קצים · האחד ת׳
שנה · והשני ת״ל שנה · והשלישי ר״י שנה · וגם
לא שנה הגאולה השניה חלוף שני קצים · האחד נ״ב שנה ·
והשני ע׳ שנה · כן בלי ספק לא ישנה גאולתינו זאת שנוי שלש
עתות · האח׳ אלף ק״נ שנה · והשני׳ אלף ר״צ שנה · והשלישי׳
אלף ושל״ה שנים · מפני שכולם דברי אלהים חיים הם נתנו
מרועה אחד והוא ית׳ המכילנו מחכמתו הודיענו העתידות למען
יתחזקו ידינו באמונתו :

וכיון שפירשתי ענייני ג׳ הקצי׳ אשוב ואומר כבר נתברר לנו
שכל זמן שישראל עושים תשובה נגאלים מיד · ואם
אינם עושים תשובה ח״ו ישארו משועבדים בגלותם עד תום כל הקץ
ואם יתם כל הקץ ויושלם הגלות ולא יעשו תשובה · הנה אי
אפשר שתבא הגאולה · מפני שאין ראוי שיושיע ה׳ את הרשעים

ה' אלדיך וגו' · ושב ה' אלדיך את שבותך וגו' · אבל אם
נתמעטה תשובתינו הו נתאחר בגלותינו עד עת קץ מיוסרים
ואל יתאונן מתאונן לומר אלו היו בינינו צדיקי' כבר הושיע
ה' אותנו · והלא משה אהרן ומרים היו במצרים ועכ"ז נמשך
שעבודם עד תום קץ שמנים שנה :

וכיון שהגעתי עד הנה ראוי שאפרש ענין קץ הגלות
ואומר אני כשבקש נזרכו להגיד סוד הקן לדניא'
הראהו שלשה מלאכים · אחד מהם היה עומד ממעל למימי
הדקל · ושנים האחרים אחד מהם היה עומד על שפת היאור
מזה והאחר על שפת היאור מזה ואלו השנים שהיו עומדי' על
שפת חדקל היו שואלים את המלאך אשר על המים עד מתי קץ
הפלאות : כמ"ש וראיתי אני דניאל והנה שנים אחרים עומדים
אחד הנה לשפת היאור וגו' ויאמ' אל האיש לבוש הבדי' וגומר
עד מתי קץ הפלאות ואף על פי שלא בקשו ממנו שישבע הרים
המלאך את ידו אל השמים ונשבע להם בחי העולם על מדת הקן
שהוא כך כאשר אמר · וכן אמר דניאל ואשמע את האיש
לבוש הבדים וגו' · והמלאכים כיון ששמעו ממנו מועד מועדים
וחצי ידעו כמה שנים הם · אבל דניאל לא הבין לפיכך שאל
את המלאך אשר על המים מה פתרון המועדים וכן כתיב ואני
שמעתי ולא אבין ואומרה מה אחרית אלה · ולכן אמר לו המלאך
סתום וחתום הדבר למען שלא ידעו האוילים את הקן מפני שאין
מדעם סובל מה שיסבול חכמת החכמים מפני שהחכמים אוהבים
חיי עד והאוילים אוהבים חיי העולם הזה · וכן אמר לך דניאל כי
סתומים וחתומים הדברים עד עת קץ · יתבררו ויתלבנו ויצרפו
רבים

רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל רשעים והמשכילים יבינו :

ואחר שהגיד לו זה הענין פתר לו פתרון מועד מועדי'
וחצי · והודיעו שהם אלף ושל"ה שנים · כמו
שכת' אשרי המחכה ויגיע לימי' אלף ג' מאות שלשי' וחמשה ופתרון
ימים שנים כמו ימי' תהיה גאולתו ואומר אחריו עד מלאת לו שנה
תמימה :

ועוד מצאנו שכל קץ הנחתך לכל ממלכה שנים גמורים
הם החתוכים ולא ימים מעטים · לכן הוא מפרש
אותם במקום בלשון שנים ככתוב והיה מקץ שבעים שנה יפקוד ה'
לצור · מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים · ובמקום אחר
הוא מפרש אותם בלשון ימים · כמה שאמר ליחזקאל ואני נתתי
לך את שני עונם למספר ימים שלש מאות ותשעים · וכיון שכלל
ימים ושנים ביחד למדנו ממנו שימים הם שנים ושנים הם ימים
וכן ימי' בזה הענין שני' הם · ועתה נפרש באיזה ענין נעשה
פתרון מועדים וחצי אלף שלש מאות שלשים וחמשה שנים :

ונאמר שמלת למועד היא טפלה ומשרתת את הדבר
הבא אחריה · ודומה לה למועד חדש האביב וכן
למועד הבא טפל ומשרת למועדי' וחצי · לכך כלל קץ הגלות הוא
מועדים וחצי · והם שני עמודי מלכות ישראל אחת קודם לבנין
הבית · ואחת אחר בנין הבית · תת"פ לפני הבית · ות"י לאחר
הבית · וחצים תמ"ה · יהיה כללם אלף של"ה שנים · וכן שיעור
ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ משומם אלף מאתים ותשעים ·
הוא מכין זה היום שנעשתה גזירה בבית שני בתחילת בנינו והוא

אמנו · ועוד כתיב החזקו ויאמץ לבבכם · אבל הרואה אותנו
ואנו מחשים בגלותנו · מיחלים לאלהינו · הוא תמה עלינו
ומגנה אותנו · מפני שלא נסה את אשר נסינו · ולא האמין
את אשר האמנו · והוא דומה בזה הדבר למי שלא ראה
מימיו איש שהוא זורע חטים או נוטע אילנות · לפיכך כשיראה
איש שהוא זורה חטים בסדקי האדמה או טומן זרעונים בחורי
תלמי הארץ · הוא תמה על אותו האיש · ומשחק בו · ולועג
עליו · אבל בימי הקציר ובימי הכנס׳ התבואה שיראה הזורע
ההוא נוטל על כל כור וכור שזרע הרבה כורים ידע שעל נפשו
שחק · וכן הכתוב מדמה ישענו לזורע וקוצר דכתיב הזורעים
בדמעה ברנה יקצורו :

וכן דומה זה האיש למי שלא ראה גומל יונק או
מגדל ילד · לפיכך כשהו׳ רואה מצטער מאד
בגידול בני׳ או מתענה בגמול יונק · ילעג האיש ההוא וישחק
בו ויאמר מה תקוה יש לזה האיש מזה היל׳ ומה טובה יוכל זה
הבן לעשות עם אביו תחת זה הצער שאביו מצטער בו · אבל
כשיגדל הנער ויגיע לפרק אנשים ויהיה מלך גדול או חכם גדול
או ראש ושר · אז ידע האיש ההוא שבעצמו היה שוחק ובמדעו
היה לועג · וכן הכתוב מדמה ישענו לילד זכר · כדכתיב
בטרם תחיל ילדה וגומר :

ועוד ידוע לכל מגבורת אלהינו שהוא יכול להושיענו
ולפיכך אנו אומרים מי ששער השמים בעצמן
בשיעור זרת · איך יקשה בעיניו להשמיענו מה׳ דברי נבואתו
ואמונתו

ואמונתו · ומי שמדות הימי׳ הם אצלו כמדת מדוד׳ שעל אדם
איך יקשה בעיניו לקבץ גליותינו ממרחקיה׳ ואייהם · ומי שכל
עפר הארץ מדוד אצלו כדבר המדד באיפה או בסאה · לא
נלאה ולא יחלש לאסוף נדחינו מארבע כנפו׳ הארץ · ומי שכל
ההרים שקולים בעיניו כשקול דבר קל ודק · לא יקשה בעיניו
בנין בית מקדשנו · ולפיכך הוא מקרא בראש כל הנחמות כל
השיעורי׳ הללו ואמר מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן וכל
בשליש עפר הארץ ושקל בפלס הרים וגבעות במאזנים · ומי
שכל עמי הארץ דומין לפניו כטפת מים הנוטפת מן הדלי או
כעין המאזני׳ הנכרעת והנוטה · לא יקשה בעיניו שיצילנו מהם
וכן כתיב הן גוים כמר מדלי וכשחק מאזנים נחשבו הן איים
כדק יטול · ומי שהו׳ יכול לאחוז בכנפות הארץ ולנערה כאשר
יאחז אדם בכנפות האסקוטריה וינערה · איך יקשה בעיניו
החזרת מלכותינו וכן כתיב לאחוז בכנפות הארץ · ולא עוד
שהייתי יכול לומר מי שיכול לחדש יש מאין ודאי יכול להושיעם
אבל זכרתי אלו הענינים כמו שזכר אותם הוא ית׳ :

ואחרי שידענו שהיכולת בידו ית׳ להושיענו וידענו ג״כ
שהו׳ רואה את עמלנו ואת לחצנו דכתיב למה
תאמר יעקב ותדבר ישרא׳ נסתרה דרכי מה׳ וגו׳ · וידענו ג״כ
שאין שכחה לפניו כדכתי׳ ולא ישכח את ברית אבותיך · ראוי
אע״ שנאמין ששת לנו הקב״ה שני קצים · האחד קץ התשובה ·
והשני קץ הגאולה · הלכך אם ישראל עושים תשובה נגאלים
מיד ולא יתאחרו עד עת קץ רק יתקיים עליהם כל מה שכתוב
בתורה והיה כי יבואו עליך כל הדברי׳ האלה וגו׳ · ושבת עד

השכל ומנהיגו כמו וקים מצד ארבעה ענינים :

הראשון מצדקת נבואת מרע״ה מאמיתת מופתיו · והוא התחיל ובשר לנו בביאת המשיח · והצמחת הגאולה : ומצדקת נבוא׳ ישעיה · וכן כל שאר הנביאים אשר בשרו אותנו בישועתו · ובלי ספק כי המקום מקים דברם ונבואתם וכן כתיב מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים :

השני ידוע שהקב״ה דיין אמת שופ׳ צדק והכל יודע׳ שאנו לאומים ומשועבדים · וראוי שיהיה לזה ולכל דבר קץ ותכלה זולתי לעבודת הבורא ית׳ וממשלתו · לפיכך כשיכלה זה הקץ מהשעבוד יהי כועס ה׳ על המאסרים וחסדו וטובו על הלאומים · וכן כתיב דברו על לב ירושלים וקראו אליה כי מלאה צבאה וכי נרצה עונה וגומ׳ :

השלישי ידוע כי הקדוש ברוך הוא צדיק בכל דרכיו לא יפול אחת מכל דבריו ארצה · וכן כתיב יבש חציר נבל ציץ ודבר אלדינו יקום לעולם :

הרביעי ידוע שהוקשה גאולה אחרונה לגאול׳ ראשונה וראוי אם כן שתתקיים גאולה האחרונה כשם שנתקיימה גאולה הראשונה :

וכן ידוע ומבואר שביאתינו בשעבוד הראשו׳ אשר היה במצרים לא קבל ה׳ לעשות עמנו אלא

שני

שני דברים בלבד · האחד שהוא עשה משפטינו ונקם את נקמתינו והושיענו מצרותינו · והשני שהוא נותן לנו ממון כדכתיב וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול · ולאחר שגאלנו ויצרנו הוסיף לנו כל הבשורות הטובות והנחמות ועשה עמנו נפלאות עצומות כקריעת הים וירידת המן ועמידת הר סיני והוצי׳ להם מים מן הסלע וספוך הענן ודומיהם · עכשיו שקבל לעשות לנו נחמות רבות ובשר אותנו בשורות עצומו׳ עם כבוד רב כל יקר כמנא על אח׳ כמה וכמה שיוסיף עלינו ככה אלף פעמים כי אין חסדו חסר ואין טובו מתמעט והוא אומר מעט ועושה הרבה ק״ו בזמן שאומר הרבה שהוא עתיד להרבות ולהוסיף · וכן כתיב תחת בשתכם משנה וכלמה ירונו חלקם · לכן בארצם משנה ירשו וגומר · ולא עוד שהוא מדמה שעבודינו ולהגינו כהרף עין ונחמותינו וגאולתינו ברחמים גדולים וחסדים עצומים · וכן כתיב ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדולים אקבצך · וכללו של דבר שהוא עושה לנו כמו שאמר והטיבך והרבך מאבותיך · ובשביל זה הבטחון ה׳ מזכיר ברוב ענייני התורו׳ והתפלו׳ זכר יציאת מצרים למען שנזכור מה שעשה באבותינו · ונראינו בעינינו · וספרו לנו אבותינו · ונאמין ביעודו · ומכאן ידענו שאם נותר כלום שלא נאמר בענין פורקן האחרון כבר הוא בכלל ביעוד הזה כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות · ולכך אנו מקוים לביאת היעוד הזה · ואין אנו מתיאשי׳ מישועתינו אלא אנחנו בוטחים ומתחזקים בתורתינו :

וכן צוה לנו אלדינו חזקו ידים רפות וברכ׳ כושלות

אמר המעתיק

אמל

רבינו סעדיה גאון בן יוסף זצל

הודיע אותנו הקבה ע' הנביאים שהוא עתיד להחיש ישענו · ולקבץ נפוצותינו ויביא אותנו לארצנו · ויעלנו למקדשנו · גם תשכון שכינתו בתוכינו · ונהיה נחלתו ועמו · וכן כתו' כה אמר ה' הנני מושיע את עמי מארץ מזרח ומארץ מבא השמש והבאתי אתכם אל ארץ אבותיכם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים באמת ובצדקה · ואעפי שהנביאים האחרונים כתבו מענין הישועה בספרי' רבים מהנחמות והבשורות · כבר הם מדעים מפי משה רבינו עה · ונתנו לאדנו כל כללי הבשורו' והנחמות וכה"א ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך וגומ' :

ואחר שהאמנתי בזה הדבר מדברי הנביאים עוד חזרתי לצרף אותם בפלס הדעת ובשיקול

א כ ז זז

ספר הפדות והפורקן
לרבינו סעדיה זל מעיר אפים

הועתק מלשון הערבי ללשון העברי

כוס ישועות אשא · בשם הרב הנשא · אשר נפשו
אותה ויעש · בטוב טעם ודעת · למדנו
ראיות מן התורה ומן הנביאים ומן
הכתובים · פדות ופרקן
לטובים ולתמים :

ע״י ונשם יוסף בכמ״ר יעקב ז״ל
מפדואה · בחדש תמוז
שלשה מאות וששה
עשר לפ״ק :

פה מנטובה

12

חז״ל · וכל הקורא אותי באהבת ישגה תמיד ודודיו ירויהו
בכל עת · ובאורו יראה אור ויזכה לחזות בנועם יי ולבקר
בהיכלו אכי״ר · נשלם בעזרת הש״י ובאשר זכני
להתחיל ולהשל׳ ס׳ זה החבור הקטן כן יזכני
להשלים ספרים אחרים הרבה אין קץ
אמן כן עתירת הקטן שבתלמידי׳
אחוי קידה בהשתחויה אפים
ארצה כעבד כרצע באזנו
ובדלת חכמי התורה
מתאבק בעפר
רגליהם
שלמה יצחק ירושלמי בן לא״א
החר מנחם ז״ל הה״ה זעקל
אשכנזי בכינוי
נקרא ״

יען וביען ידענו את האיש הזה ידיעה עצמית בשם ובגדר
ותהינו בקנקנו דחזי לאנקוטא ליה טוקא · גם ראינו
גדת נפשו ורוב עמל כמה יגיעה יגע לבא עד תכלית מלאכת
הדפסת הספר המפואר הלז חשבנו אודנא דכפיתי רמאי שמא
ואולי ימצא שורש פורה ראש ולענה והתברך בלבבו לרדת מב
משכבות לא לו והגיל את עינינו למיזל בתרא דלא ידעי טיב
הענין ויתנו לו מהלכים בין העומדים במלאכת הדפוס וידפיס
הספר הלז שנית ונמצא החכם זריז ונפסד · כמונו ונמרע
לעשות הישר והטוב ולא תביא זאת לפוקה ולמכשול כמעשה
שהיה בגרונרות דרב דימי כדאיתא בבבא בתרא · וגם
נראה בעינינו דדמי ליורד לאמני חבירו ולעני המהפך בחררה
דאיתמר

דאיתמר בפרק האומר בקדושין · ולהכי אדרבא לא יתפור
מרחיקין מן הדג כמלא רינת הדג · וכן אמרו חז״ל האי בר
מבי זה דאוקי ריחייא ואתי בר מבואה ואוקי ריחיי בהדיה מצי
לעכובי עליה דקאמר ליה דקא פסקת לחיותאי ובכמה דוכתין
עבדו רבנן הרחקה יתירתא שלא ירד אדם לאומנות חבירו כמו
שדרשו רז״ל במסכת סנהדרין · ולכן חכמינו כערכנו אנחנו
החתומים בכתב שבידו להיות לו עדיו בחותמיו זכין לו ולנבר
מלהעות עול ונזרנו בגזירת נח״ש שלא יורשה שום בר ישראל
להדפיס את הספר הזה מהיום עד עשר שנים בלתי רשות המ
המדפיסנו עכשיו · ואכח״י יעבור שום אדם על גזירתינו זאת
גזרנו בגזירת נח״ש על כל איש אשר בשם ישראל יכנה שלא יקנה
שום ספר מהספרים שנשתרשו בחטא · והעובר יבער מגמלו
ומיניינו כל טרש בארץ נזעו · והמכנה להחכם הזה מיניעו
ישא ברכה מאת השם וצדקה מאלהי ישעו · והקונה ממנו יזכה
במק חן כי נאמנה את ג׳ רוחו וכראותו הספר יערב עליו
שיחו · כי יי׳ שלחו ורוחו · ושומע לנו ישכן בטח
ועליו תבא ברכת טוב נגבור בארץ
יהיה זרעו ויתענג על רוב
שלום ·

והנה כל הנשים ר"ל כל האומות והלשונות כברכתן קראו הילד
בואה לנעמי וכה אמרו אליה הנה זה הילד יהיה לך למשיב נפש
כי ישלים הנפשות במושכלות ודעות אמתיות ואפשר שירמוז
גם כן לזמן התחיה ״ ויכלכל את שיבתך ככה החולשות
שבנשמות גם בגופות וגם בדעות לשיבה שהיא זמן חולשת
הכחות והוא יכלכלם וינהלם בדרך הצריך להם אשר היא טובם
לך משבעה בנים ״ הכוונה אשר הועילה לך בהולדת זה
הילד יותר משיסכימו בעזרתך והצלחתך שבעה המערכות כי
הבן הזה ירום ונשא וגבה מאד בחכמה ובתבונה וישפוט בצדק
ויוכיח במישור עד שבהשגתו ויתרונו הנפלא תעמוד האומה
הישראלית ולא תמוט לעולם אפי' שיהיה זה משאת הככבים מצד
חלוף תנועתם ומצבם ׳ ותקח נעמי את הילד ותשיתהו
בחיקה כאלו היא ילדתו ותהי לו לאומנת מלשון אמונה שאמינה
לאמונתו כדכתי' צפניה ג' כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה
לקרא כלם בשם יי' לעבדו שכם אחד ׳ ותרדוף אחרי צדקו כמו
שאמר עליו הנביא ישעיה י"א והיה צדק אזור מתניו והאמונה
אזור חלציו ״ ואלה תולדות פרץ וגו' סדר תולדות מלכות בית
דוד וסדר השפע מזה לזה הכל מאתו ית' כאשר עלה במחשבתו
והכל בדרך סוד כעלם אלהינו ית' יודיעינו נפלאות תורתו
אמן ״

ואחר שכל אלו הרמזים הנכבדים באו בזאת המגלה ראוים
היתה שתכלל עם ספרי הקדש ושיכתבנה נביא גדול
כשמואל אע"פי שהרמזים שבתוכה רבים ונכבדים אי אפשר
שיהיו נכבדי' יותר מהאמונה שיש בידינו אף הרמזים נכבדים
מאמת עצמן ומי שידע סגולת הנפש הנבואיית ומעלתה על
שאר הנפשות המושכלות והחכמות ידע כי רבו למעלה דברי
הנבואה

הנבואה ואינו רחוק שימצא לחכמי התלמוד במדרשים ובהגדות
דברים על דברי זאת המגלה יסכימו לזאת הכוונה ״ וגם כי
לא ימצא להם דעת ידמה לזה לא ימלט מהיות זה הענין אחד
מאופני הראות האמתי׳ ועל אותו החלק אשר הגיע אלינו
כברך לאשר עליו האיר עינינו הוא למען רחמיו ישלח לנו משיח
צדקנו כמו שידענו באומרו הנביא ירמיה כ"ג הנה ימים באים
נאם יי' והקימותי לדוד צמח צדיק ומלך מלך והשכיל ועשה
משפט וצדקה בארץ ״ בימיו תושע יהודה וישראל
ישכון לבטח וזה שמו אשר יקראו יי' צדקנו ״
חזקו ידים רפות וברכים כורעות
אמצו ברוך יי' לעולם אמן
ואמן ״ בכ'לך ולאין
אונים עצמה
ירבה ״

להיות תועלת זה הספר רב למצא חן ושכל טוב בעיני
אלדים ואדם לעורר נפשותינו לבל נמשך להבלי
הזמן הבלה ושנסתפק בהכרחי לבד ונשים מגמתינו במושכל
מאמנו הקיים אשר בו תכון לנו הצלחתינו בגאולה הנצחית ולא
נמצא וחובר חבור קטן הכמות ורב האיכות מבאר מגלה כמוהו
וגם זה לא היה רק אחד כמוס וחתום וכאשר בא לידי כמו
שכתבתי בהקדמתי לרוב חשיבותו ויקר ענייניו כדי לזכות
את הרבים הבאתיו ליד המדפיסים היקרים וכן עשו וחפץ יי'
בידם הצליח ״ על כן אחלי יכונו למעיין בו שאם ימצא איזה
לשון בלתי מובן אליו לא יתקבצו מדעתו אלא אם כראה לעינים
דבר ברור שהוא מצד הדפוס ולא ליתלי בוקי סריקי במחבר
חג

ותקראנה שמו עובד שהוא מלשון תקון ועטייה. שמש
זה ירמוז למדת המלכות הכלולה שאז תכ
תתברך ותשתרע מן האצילות לאומה הישראלית בטוב העבודה
למקדש׳ וכוונתם לבלתי תנשער לנעמי לקרא את הילד בשם
בנה האות מחלון ולתאר לו שם אחר יובן ממנו ענין התיקון כ
ב נבורש זאת יתקן מנב נעמי להטיב נפשה ולכלכל שיבתה כי
היא היתה הסבה וקראוהו עובד שהוא כמו מתוקן ומכוון להם
אות דל״ת שלה במלת יולד ואות בי״ת בן ואות עין במלת נעמי
ואז יולד בן לנעמי שמו עב״ד׳ ועל זה בחר מלת
השבית הס אותיות התשבי ומלת גואל
היום הם
מלות נ״ס אליהו וזהו שאמר
ברוך י״י אשר לא השבית לך גאל היום

בשם רם ונשא כסא
יום הגדול והנורא הנה
אנכי שולח רועה לכם
את אליה התשבי

וגם במלת לא השבי״ת לבד הוא אליה התשבי אלא באותיות ים
ימשו לענם ולתאר׳ והנה במלת לך גואל היום כאלהעיר
אל עת יעמוד לי שר׳ מיכאל השר הגדול בכן תמצא חמש אותי׳
כאחוקות בשלשתן אלא שוה יחובר מקב וגם מיכאל׳
ולמעלת הברכה הזאת ולהכירה מזולתה כתייסדה בצורת מנורה
אשר יסודה ומקירה. ברוך הקנה האמצעי והגדול בן חמ״ש
אותיות שני הקנים ינאים מנדיה הגדולים בני ארבע אותיו׳
האמצעים בני שלש אותיות והאחרונים בני שתי אותיות
ובאותיות השם בראשם ובסוף ואמצע וזהו צורת המנור׳ הטהור׳

ידוה אשר לא השבית לך גאל היום

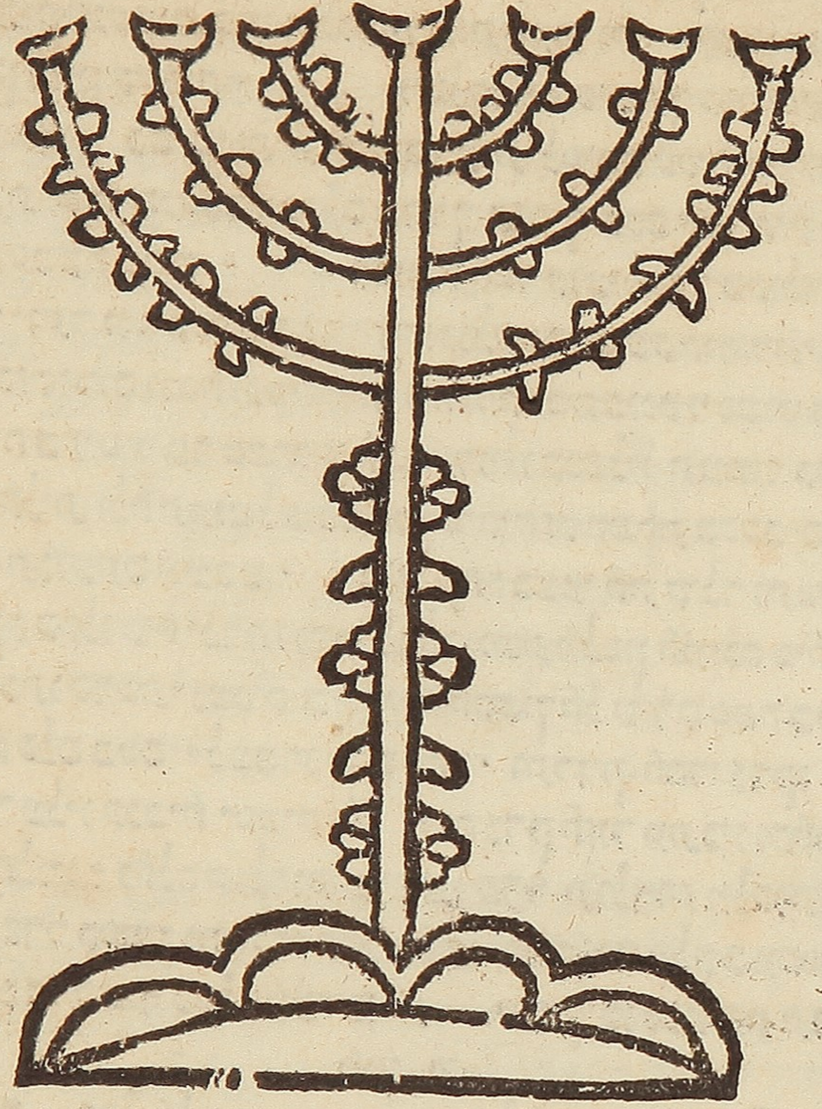

ברוך

ואחר שמצאת הרחמים הגמורים הקים הגאולה בעת שיעמוד
מיכאל השר הגדול לישראל כאור רבקר ורואיה היא שתיסד
זאת הברכה בצורת מנורה ומשכילים יבינו׳

המקדש האחרון שיהיה הבנין קיים לעולם והדבוק כל כך שלם
בגוונתם לקדושה שלימה כרחל וכלאה שזכו לבנין קיים שהוא
בית ישראל גם כי ישרא' הוא אשר קראו בית שנא' אין זה כי אם
בית אלדים׃ ועניין זה הרמוי יובן על דרך מה שאמר הנביא
ישעיה ס״ב ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלדיך׃ ועוד בקבוץ
שזכו ישראל מאתו ית' לאל ולקרא שם תמיד בבית לאמו כל
פן כה שקוה בית המקדש׃ **ויהי** ביתך וגו' דורש
עוד בתחנה שבית המקדש ומלכות בית דוד
שניהם יהיו קיימים על ידי זה משיח בן דוד שיגזור עליו הק' בה
שיהיה גם הוא קיים לעולם שלא ימות ולרמוז זו אמר אשר ית' ה'
לאומר יתן לו הויה ומציאות תמיד׃ **ויקח** בועז
את רות והוא מלכות בית דוד וישרא' הק' את
השבית משפט ימי בראשית בכנסת ישראל לקחתה לו לאשה על
דרך מה שאמר הנביא הושע ב' וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי
בצדק ובמשפט וגו' לאהבתו אותה ולהשאיר עניינה ולעובדה
ולשומרה וכתיב מאותו החבור יצא לה הריון ותלד בן וזה הוא
בבוא מאז שיכניע את העם על הצד היותר טוב כי ההשגחה איננה
אלא העמידה וההסתכלות אל הדבר אשר השכל ישיגהו ולקיימו
ולהעמידו באופן היותר טוב שבו יוכל להתקיים ולעמוד ולמנוע
ממנו העניינים המביאים אל ההפסד והנזק על זה אמר ויקח בועז
את רות וגו' לומר שיעשה הק"בה לקונין שבית עם מלכות בית
דוד וכל ישרא' כדכתי' ישעיה י"א והיה ביום ההוא יוסיף יי' שנית
ידו לקנות את שאר עמו אשר ישאר מאשור וממצרים וגו' וכתי'
ונשא נס לגוים ואסף נדחי ישראל ונפצות יהודה יקבץ מארבע
כנפות הארץ וגו' ויודיע להם שקודם שבת ימי בראשית היתה
לו אומה זו לאשה דכתי' בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית
ירמיהו

ירמיהו ב' שכ' ראשית תבואתה וזהו כאומר גם כן ותהי לו לוו׳ר
שהיית לו כבר ומאז שהיתה ודבק שכינתו עמה שייכו ויבא אליה
גזר עליה לידת בן זה שהוא משיח בן דוד וכשיהיה זה גלוי ונודע
אז לכל העמים כי דבקות יי' עם האומה הזאת הוא קיים מראשית
מחשבות אלדים ית' ולעולם׃ **ותאמרנה** כל הנשים
שלא
שהם שאר האומות ברוך יי'
השבית לך גואל מעולם כי לפני ברא אלדים ית' את העולם נברא
שמו של משיח מעת שעלו ישראל במחשבתו אלא שהיום נגלה ו
ויקרא שמו בישרא' ובהגיע עת הגאולה העתיד יודע לכל שזה
הגואל היה להם קודם שבת ימי בראשית כמו שכתבנו ובעת
הגאולה יעשה השי' עמהם להפליא ויחדש בעולם עניינים נוראים
הנה להכיר לב האבן מבשרם ויתן בקרבם לב חדש ורוח חדשה
כמו שאמר יחזקאל הנביא ז"ל ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה
אתן בקרבכם והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב
בשר׃ ואת רוחי אתן בקרבכם וגו' ויביאכם על אדמתם בה הנר מנגד
עצמה ודוע תבונתם היה מן הנמנע להתפעל שיהיה כאשר אמרנו
ובא על זה מאמר הנביא ירמיה בכונה׃ בספר הקינות מפורש
השיבנו יי' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם הנה ביאר כי גרם ענה
התשובה יהיה כשהשם להשיבנו אליו ושובנו כקדם יהיה דבר נפלא
ומחודש ובעבור זה ההכנה והתשובה אשר האל בחסדו יכבה
לא הם ולא מפעליהם יהיו מוכנים כלל בלבד נפש המושפעים ותהיה
הגאולה בעתה על כן היה מן הראוי לברך את השם על אשר לא
השבית כי מלת השבית מבנין הפעיל יוצא אל המעשים׃ והנה
הנשים השכנות ר"ל האומות המתחברות לישראל וראו הולדת ו
ונפלאות מזבו רמזו גם כן לתקן העוות הגדול הזה באמרם יולד
בן לנעמי׃
ותקראנה

הדה אשר לאחיכו עד כעשה אדם בגלמכר וגו' ולהיות הכל כוד
כשלם קרא אותו פלוני אלמוני ורומז בכבן משיח בן יוסף
ומשיח בן דוד ועליהם אמר ויסף ויטב ואמר הקב"ה במדיין
בדבר אם ראויים ישראל לגאול ולא ילך לגאול ולהלחם עם יושבי
אם יש להם זכות לכך ואם לאו אנכי אצריך אגאל ר"ל אגאל
אותם למעני לא מעני כיון שמסרתי להם במעמד הר סיני אנכי
השיב הגואל ואמר אנכי אגאל ר"ל כי ראויים הם לגאולה אז
אמר בועז ביום קנותך וגו' ר"ל כי צריך זכות גדול להחזיר עטרה
ליושנה ומלכות בית דוד להקים שם המת על נחלתו בירושלם
אז השיב הגואל כי אין להם זכות כל כך כי אם לגאולה ממוצעת
אבל לחזור העטרה כולה לא היה להם כל כך כח כי יש פחד פן
יקרה האחרת עוד לנחלתנו אם יתלה הדבר בזכותם ולכן צריך
שהקב"ה יגאל למען כבוד שמו ית' הה"ד גאל לך אתה את
גאלתי וגו'.

גאל לך אתה את גאלתי

שלא אוכל לגאול ובאלו החמשה תיבות נרמז הקץ העתיד הרמוז
בספר דניאל אלף ושלש מאות ושלשים וחמשה דכתיב אשרי
המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשי' וחמשה ובמספר הזה
עולו מספר האותיות ולולי שהיתה כוונתו לרמוז זה לא היה
לו לומר אלא גאל לך את נחלתי ולפי שבמקרא נכתב גאלתי
חסר ו"ו לכך בא המספר מכוון ממש. וזאת לפנים
בישראל ר"ל ואין דבר זה חדש כי מלפנים מיציאת מצרים כבר
הודיע אומה הישראלית משאר האומות על מעשה גאולתה ואת
תמורתה וזאת מה פי הדבר ר"ל שלאחר הדבר הקיים שעד
היתה כשלמות וכשלם' מהם ועד קרוב נעל במנעל מאז הנועם
אשר

אשר עליה היא כשענת ונעזרת הן שיהיה הדבר המעמיד הגואל
זכות אבות או שבט או הסכמה או כל דבר אשר עליה ולא תוכל
להעזר לעצמה במקום צר ויראה לכל כי אזלת ידה והיא באפס
תקוה עד שהיא לא תצמיח ישועתה אז תנתן הכי בקה לרחם ם
המתכבינים אשר אין מחסור לו להושיע המתהבה הכה בלשון רעה
הש' ית' הראה אז יכלתו ועצמותו ואין חקר לתבונתו וזאת היתה
הסבה שכתיסדה מאז מקדם קדת והתעודה בישראל המעידים
שהכהנתם היא מאת הש"י לבד כי ראו פלאים כרוב עניינים וזהו
אשר הביאני להאמין את חקי הא'דים ואת תורותיו. והנה אחר
זה קנה בועז וגאל כל מה שהיה לאלימלך ולמחלון וכליון ורות
ליושנה והוא משל שהגאולה העתידה תהיה כוללת גאולה ואהלי"בם
ולכל אשר בשם ישראל יכנה מארבע כנפות הארץ ורות תהיה
המיוחדת והוא שבט יהודה שממנו יצא המלכות ונמשל פסוק
ויאמר הגואל לבועז קנה לך וישלוף נעלו לומר שאחר
הלין טובה הגוא' המשיח ואמר קנה לך לומר שכל
זמן שישראל בגלות שכינה גולה עמהם הה"ד עמו אנכי בצרה כ
וכתיב אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בי' כביכול לך אתה גואל.
וישלוף נעלו שלף מעליו כל שאר האומות ודבק בישראל
לבד. ויאמר בועז לזקנים וגו' הודיע בריתו
עם רות בבית דין של מעלה וכל העולם עדים על הגאולה ש
שתהיה אח' כגלויה לפני הכל בבנין ירושלם ובית המקדש וכל
גבול ארץ ישראל וגם בחזרת מלכו' בית דוד והעטרה ליושנה
הה"ד וגם את רות להקים שם המת על נחלתו ונתקיים ברית
גאולה. זו לפני שרי מעלה וכל העולם הה"ד ויאמרו כל העם וגו'
וכלם אמרו דרך תחנה שיתן יי' מלכות בית דוד והאשה הזאת
ר"ל אומה הישראלית דרך כלל הבאה עתה אל ביתו שהוא בית
המקדש.

אי"ל היא ר"ל שהחזיקה האמונות והיושר והם בגלות ומצוקות
רבות ותכופות בכל דור ודור שעומדים לכלותינו מלבד ד
דוחקי הזמן ותחלואינו · ולכך אמכם גואל אנכי כביכול מחוייב
אני לגאול על כל פנים וגם כי יש דרך קרוב למהר הגאול' והוא
על ידי זכיות ויושר אמונתכם מכל מקום מאלי תהיה גאולתכם
על דרך מה שאמר אני יי' בעתה אחישנה לומר זכו אחישנה לא
זכו בעתה הנה מ"מ ממני תהיה גאולתכם הה"ד אני יי' בעתה
אחישנה וכן אמר חבקוק הנביא ב' כי עוד חזון למועד ויפח
לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר · והם
יתמהמה לא יכזב שלא יהיה כן וכן יתפרש כי בא יבא ולא יאחר
אז הבטחה אלינו כשאמר אליה ליני הלילה וגו' כל עת הגלות
כמשל בלילה " והיה הבקר כשהגיע עת הישועה והזמן
הקצוב אם יגאלך טוב יגאל ר"ל שתזכי במעשים טובים באותו
העת הנה מה טוב כי תהיה ראויה לאותה הישועה ויגאלך הא"ל
בזכות הטוב · ואם לא יחפוץ לגאלך כמשל להעדיר חפץ הזכיות
אל תראי שיאריך עוד זמנך או שישוב אחור כי כוונתו תהיה
בגאולה הראשונית הגמורה אחר שאין מקום לגאולות ואתכבד
אז עמך במדת הרחמים ועל זה נשבע בחי השם שהוא מדת ה
הרחמים וזהו הבטחה שהובטחה לגאולה בעתה הה"ד שכבי עד
הבקר ולא כגאולה מיד כמו שרמזה לה נעמי באומרה והוא יגיד
לך את אשר תעשין " ותשכב מרגלותיו עד הבקר
לומר שסבבה בגלות עם גזרות " עד הבקר ובעת הגאולה
שהוא הבקר תקום פתאום שלא יכיר איש את רעהו איך היתה ב
גאולתה כי כן נוה אל יודע קשר האהבה אשר לבועז עם האומה
הזאת עד אחר שתגלה הגאולה פתאום וימצאו גורן "
ויאמר הבי וגו' אז נתן לה מופת לקיים הבטחת הגאולה והוא
הבי

הבי המטפחת אשר עליך ואחזי בה ר"ל שטוף התורה והמצות יש
אשר קבלנו עלינו והם לבוש תפארת שעלינו ואחזי בה "
וימד שש שעורים וישת עליה לומר שקיום שש קצוות העולם
תלויים עליה הה"ד אם לא בריתי וגו' וכיון שהעולם
תלוי בתורה ואת מתחזקת בה אין לך מופת גדול על הגאולה
מזה על דרך מה שאמרה תורה ואף גם זאת וגו' להפר בריתי
וגו' שרומז על ספר תורה דכתיב וזאת התורה וגו' ·
ותבא אל חמותה וגו' לומר שמופת זה נודע בכל ישראל
שלבכו בטוח בגאולה כל זמן שהספר תורה וקיום
מצותיו אתנו ובזה הספר תורה נתן לנו שש קצות העולם כי
קן בהא תליא · ותאמר שש וגו' לומר שכל איש מישרא'
מחזיק רעהו לסבול עול הגלות כי לא ישקוט האיש שהוא הקב"ה
עד אם כלה להביא הגאולה והשלים הספור ובא עד הגואל קרא
בועז עשרה זקני העיר רמז לחסידי ישראל ולזוכים שבהם משל
לחפש את הזכיות מהמון כל הדורות ולשקול אותם במאזני
צדק ושקל הקדש ובהיות דבר זה נעלה ונשגב מדעת בן אדם
עמוק עמוק מי ימצאנו זולתי את הכל כאש ידע את עצמו לקח
מספר עשרה להדמותו העשר שאין להם סוף הלא כתובים על
ספר המי וחק לאב המון גוי' ר"ל ספר יצירה שחבר אברהם אבינו
שנקרא אב המון גוים ועל כן נקרא שם זה הגואל פלוני אלמוני
ר"ל דבור נעלם מכוסה וכה אמר אליו בדרך משל חלקת השדה
אשר לאחינו לאלימלך ר"ל הארץ צבי שהיה מולך עליה אלימלך
מכרה נעמי בחטאה ביד אדום " ובועז עלה
השער כביכול מתעלה בבית דין
של מעלה בעת הגאולה הה"ד והנה הגואל עובר לפני הקב"ה
להלין על הגאולה והקב"ה קורא אותו ומדבר עמו באמרו חלקת
השדה

אם תעירו ותעו' את האהבה עד שתחפץ
ובאומרה **ובאת** ונלית מרגלותיו ושכבת רמז שתעלה
תשובתה עד כסא הכבוד המכונה בשם רגל כמו
ותחת רגליו שמות כ״ד והוא יגיד לך את אשר תעשין רמזה
לה ש״א אם עשתה זאת התשובה ותשכב מרגלותיו שלא תפרוש
עליה תכף כנפיו שהוא משל לגאולה כמו שיבוא רק שיגיד לך
מה תעשה הרצון שיבטיח ויעשה ועצת יי׳ היא תקום ואחר כך
אכל בועז ושתה וייטב לבו הכוונה שכתקבל ותרצה ממפעליה
ומצותיה ומעשי׳ טובים כאילו אכל מקרבנותיה ושתה מנסכיה מה
שנמשך מזה שרצה להשגיח על ענייניה ובא לשכב בקצה הערמה
ר״ל בסוף מעלת הנבדלים הנקראת אישים והיא המעלה היותר
שפלה מהם והעליתה לעליית הכסא האדם ואותיות לשכב ב
אותיות בשכל והיא גם היא באה בלאט ר״ל בנחת מסודר מדבר
אל דבר עד הגיעה מרגלותיו שהיא הכסא לאותה המעלה ואז
בדברו שניהם באופן שדברה לו דבריה וענתה עליהם כאשר
יבא לפנינו׃

ויהי בחצי הלילה ר״ל בזה הגלות הנמשל ללילה שאנחנו בו
היום וכבר נתאמת כמשל זה הספור בזמן שעבר
שאז הראה השם לבנו שהארץ לא נמכרה לצמיתות והיה לה קנת
גאולה ולא זכינו אז שנגאל ויחרד האיש על דרך עמו אנכי
בצרה תהלים צ״א ועל דרך איש מלחמה׃ והנה אשה
שוכבת מרגלותיו היא כנסת ישראל והשארית שהקיפו אותה
אז צרות רבות עד מאד ובקשו מיי׳ לפרוש כנף חסדיו עליהם
והיא מבקשה רחמים מאתו שיפרוש עליה כנפיו כי גואל הוא
ודברה בעת ההיא ויאמר ברוכה את כתי הטבת חסדך זה
האחרון

באחרון מן הראשון ר״ל הטבת אחד בסוף אלי בזה הגלות הם
האחרון יותר ממה שהגלת יהרי בגלו בבל כי כבר ידוע ופי ביד
לא הת׳ יחסו כלל לישראל ומכתבים ואמונות היתה הפך לאמונתינו
ודתינו כי היו מושבעים בעבודת הגלולים ורחוק היה להיות
מן ההפך אל ההפך מבורך שהיו להם אז נביאים והם דים
מבטיחים אותם והיו להם לעינים גם כשנראו בגלות ההוא על
ידי מרדכי ואסתר בכנסת׳ ולדניאל וחבריו ביחוד אבל
אלו הבחורים המתקדש והמעבר אשר אחד מהוא׳ בבנ׳ דל
ואחד בשם עשיר להתחבותם בכנבתם כי מן המפורסם
שהמתקדש בחר לו דרך הדלות והנכנע ומאוס בתענוגי הגוף
ועבותו בפרישות ועל כן בהמון כי ונים רבים למיניהם׃
אך המעבר ראה לקרב העושר והבחנה מיהב שלימות לתענוגי׳
הגשמיים עד שיאמר שזה גמול כשפות מאמיני נרשין והכיר
ושני הלה מתיחסים לאומה ונרשי כמוכם על קנת שרניהדת
האלהית ומתנגבים בקצת המנ׳ בים המצליחים הנכש ועבכל
הדמיון שמתדמים לדת ומחקים חקותיה ודומינה הגלות
כל אחת מהם אנה מפה ואלה מפה
ואנכי חסר כחסד מכנה באורך גלותה׃ עם כל זה לא
נתפתתה לנכרי אחרי הב נלמוד ממעשיהם והלך ההות על ם
הכוונה הזאת שלא תמצא באלו הארבעה תיבות הם ד״ל ואם
עשיר כי אם אותיות שמות נכרים מלבד את הריש שהיא
באחרונה תשמש ל. ורות לבו בזה רמז הוא׃ ולולי שהיתה
כוונתו לרמוז זה היה ראוי שיאמר לבלתי לכת אחרי בח׳ רי׳ אם
דלים ואם עשירים׃ והבטיחה השם המכונה בועז להגאלים
מבוקשה מן הגאולה כי היא ראויה לה כי כל העמים יודו שאשת
חיל

וגם בלבו לעשות כך ואז בלם אמרו כי ראוי להזכיר את כורש
לברכו ואמרו ברוך הוא ליי' כי ודאי יי' נתן בלבו לעשו' החסד
הגדול הזה כמו שכתוב בספר עזרא ז' ברוך יי' אלהי אבותינו
אשר נתן כזאת בלב המלך לפאר את בית יי' אשר בירושלם כי
אדי' ית' לא עזב חסדו את החיים ואת המתים יגלגל חסד זה על
ידי אדם מגואלנו כי כורש בנה של אסתר המלכה ״
ותאמר רות המואביה וגו' כי השתדל בבנין בית שני ״ גם
כי אמר עם הנערים אשר לי שהסכים עם הצלחת המלכו' ונכבוד
בנשגב דם עד אם כלו זמן הבית השני״ ותאמר נעמי וגו'
לומר שכלם הסכימו וכתרצו בכך הה"ד טוב בתי וגו' כתרגו'
שלא יעבדו עז ולא יטעו בין האומות דהיינו שדה אחר ״
ותדבק בנערות בועז ללקט עד כלות קציר וגו' והסכימה
בזה למאמר בועז בשכלה כל הלקט מהחטים והשעורים שהוא
משל שפ עשיה הלקט אשוב כלקט החטים ופעם כלקט השעורי'
כי היו באותו הבית פעם אחד היו מצליחים ופעם היו בשפל
מגולחים ומשועבדים לכשדים׳ ותשב את חמותה רל
שבה אל הגלות והוא הגלות הזה אשר אנחנו בו היום ועדיין לא
שבו ללקוט כי עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו ירמיה
ח' ואחר זה אמרה לה נעמי בתי הלא אבקש לך מנוח אשר ייטב
לך והוא התחתן עם בועז שהוא משל לדבוק השם עם ישר' בעת
הגאולה שאז ייטב לה אותה המנוחה כמו שכתוב עליו ישעיה יא
והיתה מנוחתו כבוד רל שיש מנוחה מה שתקרא מצד החולשה
וההכנעה לאחרים אבל מנוחת המשיח תהיה מצד הגבורה
והעונג שכל העמים ייראוהו ויעשו מצותו ומנוחת ישרא' בבית
שני רובה היתה מצד ההכנעה לשאר המלכים כי הדבוק האלהי
לא היה אז בשלמות עם ההכנעה. וגם לא התרחק ממנה מכל
וכל

וכל והיה הענין כמעט אמצעי מן הגאולה הגמורה להשפלה הנ
הפגומה ומעתה לא הגיע כבוד הבית ההוא ומעלתו למעלת
הבית הראשון ושלמותו ומה שכתוב חגי ב' גדול יהיה כבוד
הבית הזה האחרון מן הראשון רל הבית הזה הוא הבית השני
אבל האחרון יהיה גדול כבודו מן הראשון או כוונת לפרש
כבוד הבית הזה האחרון רל שמכבוד הבית הראשון ומאותם
הענינים שהיו בו יתכבד זה הבית האחרון ויתגדל כי מקנית
כלי הבית הראשון בא אל השני ונדמה לו ביופיו ובבנינו גם
בבנין הורדוס וקנית כסים הראה בו וגם כן נחסרו ממנו חמשה
ענינים גדולים ואלו הם ארון ואורים ותומים ואש מן השמים
ושכינה ורוח הקדש הה"ד באמרי הנביא א' וארצה בו ואכבד אמ'
יי' ורז"ל דרשו ואכבד חסרון הה"א מן הכתוב לרמוז כי חמשה
דברים חסרו מבית שני וגם לא מלך כראוי ובעת הגאולה
העתידה והמנוחה השלימה יהיה הכל בשפע גדול עד מאד
ולכך אמרה נעמי לרות הנה בועז מזרה היום בעת הגלות
ליפות ולהצליח שאר האומות אשר הקטש בישראל כהקש השעורי'
אל החטים ואתן לך עצה ודרך להתקרב אליו כשתרחצי עצמך
ותסובי ותשימי עליך שמלותיך כדי שלא תשכבי ערומה ואם
תגלה מרגלותיו הכוונה על זה שתעשה תשובה' ותרחץ ותתנקה
מן החטאים ותלבש מן הזכיות ואז תצליח את דרכיך ״
ובאומרה וירדת הגורן לפי שאמר למעלה כי בזה הגלות
הדומה ללילה יהיה זורה הגורן שהם ישראל לכל ארבע פנות
לכך צוה אותה שאעפי שהגורן יגיע לירידה גדולה לא תתאוב
למהר ויהיה הגאולה מעצמה אלא עליכם להמתין עד כלותו יש
הזמן שהוא קץ בה לעשות רצונו וזה יובן על דרך מה שאמר
שלמה המלך בספר שיר השירים ב' השבעתי אתכם וגו'
אם

ii

והיתה משכורתה שלימה מאת הש"י אל"י יש' ותחבר הנ"ל הה
הוא השחרות ותדבק בברור החיים   וכאשר אמר אליה בועז
אל תלכי ללקוט בשדה אחר רמז לה שלא תעבוד ע"ז וכן מצאנו
שבבית שני לא היה ע"ז כלל ולא נחרב אלא על שנאת חנם לפי
מה שבא בקבלה ופשט זה הכתוב הלא שמעת בתי זה ביאת
לאתפרש הלא כבר ידעת ושמעת בפי הכל הוא שאומרים אל
הנערה אל תלכי ללקוט בשדה אם כברי וזהו מיראה ופחד שלא
יגלה המוצאי אותה בשדה ועם שידעתי באמת כי לא תעבורי
מזה השדה שבאת כמו שלך אל שדה אחר לא די בזה לאשה יפה
וצנועה כמותה זולתי שתדבקי עם הנערות ושתרחקי מן הנ
הנערים עם שהם מנועים ממך לבלתי נגעך
עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן וכו' פי' עיניך ר"ל
החכמים והראשים הגד' החרש והמסגר וגו' ילכו עם שאר העם
בארצות מדי ופרס הלא צויתי וגו' שהם מנועים ממך לבלתי
נגעך   וצמאת ושתית שבטחת גם מן הרעב   ותפול
על פניה וגו' להודות לש"ית שמבטיחה לבכירה אותם בחסדו
בהיותם בארץ אויביהם ואעפ"י שעשתה מעשה נכריה
ויען בועז וגו' לומר לה דעי כי הלכנו בערך מעשים אשר
עשית שלא כשמעת עם האומות אעפ"י שמתו מלכים שלך ח"ו עם
שבלית מבית אביך ואמך וארץ מולדתך   והלכת אל עם
אשר לא ידעת לא עזבת אמונתך ולא נתלכלכת בטומאתם
והנה מעשה חנניה מישאל ועזריה וכן דניאל וכן דור מרדכי
ולכן ישלם יי פעלך שתזכי לחזור לבנות בית המקדש ותהי
עוד משכורתך שלימה מעם יי' בבית שלישי על שתמיד אתם
חסים תחת כנפיו ואעפ' שאתם בגלות   ותאמר וגו'
כנסת ישראל כותבת הודאות לשם ית' כי נחם אותה ואעפ' שהיא
בהסתר

בהסתר פנים מרוב עונות הק"ד ואנכי לא אהיה כאחת שפחתך
ויאמר לה וגו' אמר לעת קץ ע' שנה תבנו עוד קרבנות
גם המלכים שימצאו אז יעזרו בידך לבנות הבית ולהקריב שם
קרבנות כמו שכתוב בספר עזרא ז' הק' ד' ותשב מצד הקוצרים
זו נבט לה וגו' וגם שול תשולו לה מן הצבתי' והוא משל שיתנדבו
אליה ויעזרוה לבנות ביתה ובאמרו גם בין העמרים
תלקט ולא תכלימוה משל להגלת יהודה והמלכים הכהנים בני
חשמונאי שלא נכלמו ממלחמותם עם היות שנלחמו עמהם מלכי
עמים ורבים הנמשלים לעמרי' ונמסרו אז גבורים ביד חלשי'
ורבים ביד מעט כ"   האותיות הנה באו במלת תכלימוה
לה רות זה תכ' לבית שני לומר להגלאת יהודה מ"כבי ומלכי
מכהנים   ובאומרו ותלקט בשדה עד הערב הכוונה בזה
עד בא הגלות הנמשל לחשך וערב לצרות הגלב ותקבצנו מן
כגון כהתקבץ הראות מן השחרות והחשך" ובאומרו
ותחבט את אשר לקטה רמז לה שנמשך אותו הבית שהוא ארבע
מאות ועשרים שנה זה כרצה מזה שהיא לקטה בשדה עד הערב
ואת אשר לקטה עולה למנין ת"חבט ושנת העשרים לא בא
במספר על כן באה מלת תחב"ט ובאחלתה כחרב   ואחר מנין
תחבט הראה לה עוד גלות הארוך עליהם שאנו בו כה"ד "
ויהי כאיפה שעורים על דרך מה שאמר זכריה ה' ויאמר
זאת האיפה היוצאת ויאמר זאת עינם בכל הארץ"   ותשא
ותבא העיר זה ספור קיום ההבטחה והמראה מן הבא לפועל
שהנה זכו לעלות בימי כורש ולבא עיר הקדש והנה עלו עמהם
כהנים ולוים וירושלים לדורות שהיא רמז לשבט יהודה איפה
לקטת היום וגו' לרמוז אך היא זה החסד הגדול והגידו להם כי
כל מחסד השם ית' אם בועז ית' נתן להם חן בעיני כורש
ושם

שבטים במשל ואחלים מלבד אלה שהת עלבו והתחתנו בני
הארצות על כן הדיחם השם מעל פני קטליכם כמו שנמצא כתו'
בספר וכתנה רות לרחמים אשר רבקה בכנעני משל לשארית
גלעם יהודה אשר כתנם השם לרחמי' בעיני כורש וכרשותו שבו
לירושלם בימי זרובבל ובנו הבית במולידם כעשה להם שלא
פרו מאמרי השי' וכל עוד שראו הצרות התכופות מתאמנים
ללכת בדרך נעמי ולהאמין בשי"ת ועל כן בספר זאת פסקו
קצת צרותיהם ונפקדו וזהו שאמר ותחדל לדבר אליה ·

ותלכנה שתיהן עד בואנה בית לחם ר"ל ותבאנה לארץ
ישראל כי הגיע עת הפקידה· **ויהי**
כבואנה בית לחם ותהום כל העיר משל לעת
שהתחילו לבנות הבית במתי מעט וביד חלושה והבנין בלתי
מתייחס אל הבנין הראשון והזקנים ואותם שראו הבית הראשון
ביופיו ומעלתו היו בוכים כמו שכתיב בספר עזרא ·
משל היו מתמיהים ואומרים הזאת נעמי והיא עגבה שאלכם
בעימה ושלימה כמקדם כי מלאה היתה קודם גלותה עם כל שנ
שבטים וריקם השיבה השם עתה כי לא שבו זולתי מעט מהרבה
מעשרת השבטים אין גם אחד וגם משבט יהודה נשארו בעת
ההיא בשאר ארצות בראותם שלשלת ההצלחה ההיא על כן
במשלה כמלקט שבלים בשדה וזהו שאמרה רות אלכה נא השדה
ואלקטה בשבלים ·

ויקר מקריה חלקת השדה לבועז הכוונה שבדרך מקרה
באה לשם ולא לעצמה כי ברשות אחרים עומדת ב
וכשאל עליה בועז לנערו הנצב על הקוצרים והכירה ודבר
עמה וצוה לנערים שלא יגעו בה ושיניחוה ללקוט הוא משל ל
למלכי מדי ופרס שהיה הכח בידם לגערה והנער הנצב עליהם
הוא

הוא השר של מעלה הממונה על המלכים ההם הנמשלים קוצרים
לישראל לפי שאז היתה ידם תקפה על הארץ ומנצחים במלך
במלחמותם והנה שב הכתוב להזכיר על השלום שהשיב
לכבודו לעורר אותנו על הנרמז בו וגם שבכתר כתיבת בועז
שלום לקוצרים כי השי"ת עמהם מסכים בהצלחתם כמו שמצאנו
בכלל ובפרט בכורש שאהבו האל עד שקראו משיחו כמו שכתוב
בישעיה מ"ה כה אמר יי' למשיחו לכורש וגו' וסתר פנים יוכיח
עוד כי בועז בא מבית הלחם והשלחן אשר שם הזהב ומהודו
אצל ופורש שלום ונותן שפע לשרי האומות להיותם בבית שני
עד קץ הימין ודי למבין ולזה יאמרו כולם למשיח צדקינו
יברכך יי' ובאמרו **ותאמר** אלקטה
נא ואספתי בעמרים וכו' עד זה
שבתה הבית מעט רמז לרוב חריצותה וזריזות' לבנות בנייכה
כי יראה להענש על מה שאמר חגי הנבי' א' זרעתם הרבה והבא
מעט אכול ואין לשבעה שתה ואין לשכרה לבוש ואין לחום לו ה
והמשתכר משתכר אל צרור נקוב יען בית השי' אשר הוא חרב
והם רצים איש לביתו והנה העיד הנער עליה כי למן היום
והבקר שמעה מאמר הנביא על זה לא ישבה בביתה זולתי
מעט קט בהכרח לבד כי היא רצתה להתברך באסיפת העמרי'
מה שלא היה כן ערם זה כמו שכתוב חגי ב' שימו נא לבבכם וגו'
מהיותם בא אל הערמת עשרים והיה עשרה וגו' על כן נתברך
שכר בעמלה ונהפכו עונשיה לזכות שזרעה מעט והביאה
הרבה זה שאמר הכתו' בסמוך ותאכל ותשבע ותותר מאכל
הקלי שנתן לה בועז שהוא ערב מגד שבא לתאבון ולחדוש
ושמחה ורננה במאוכה כרצונה . ממה שהביו הנערים ונתן בשם
כלבוש מחוק ומגונס בבואה לחסות תחת כנפי השכינה ואורו
והיתם

כתפרש האחד שה"א ראשית המספר וסבתו זו התלתו אל הפני
שהוא עלול ממכו כי ירבעם מלך ישראל המכונה כליון וישראל
עמו הנמשלים לערפה התחילו לעבוד העגלים׳ ולבסוף
בבבתם נמשכו בזה קצת ממלכי יהודה והמונם״ ועל כי
היה ענין שניהם במציאות כמעט כל זמן בית ראשון שנמשך תי״
שנים אמר וישבו שם כעשר שנים רל כמנין אותיות שנים
בתוספת עשר״ ובאמרו וימותו גם שניהם
מחלון וכליון רמז לשתי המלכיות האו שנאבדו
בסוף על ידי שלמנאסר מלך אשור והאחת על ידי נבוכד נצר״
ואמר גם שניהם להורות נלא די שמת כליון משכת גם
לחזקיהו שגלו עשרת השבטים לחלח וחבור אלא גם יהודה
גלתה לבבל בשנת תשע למלכו׳ צדקיה ונשארה נעמי עם שתי
כלותיה רל כלויה משתי מלכיות בלי מלכות הולכות ודלות
וכשלה מחברת שני ילדיה ומאישה״ כי מלת ותשאר מגזרת
שאר ותפרש על דרך ותשרש׳ ואילו היתה מגזרת שארית היה
ראוי שיאמר ותשאר האשה שכולה משני ילדיה ואלמנה מאישה״
ובאמרו ותקם היא וכלותיה וגו׳ ותצא
מן המקום וגו׳ ותלכנה בדרך
לשוב אל ארץ יהודה רל קמה ויצאה
ממקום מחשבתה הקודם שדמתה להיות נשקעת בגלות ההוא
ועתה נתנה אל לבה שעדיין תשוב כבתחלה והביאתה לזאת ה
התקוה את אשר שמעה בשדה מואב כי פקד יי את עמו רמז
להבטחה שהובטחו בה ישראל בהיותם בבבל מפי הנביא ירמיה
כז כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה יפקדם ובאותה הפקידה
לא היה כלל גאולה כי לא שבה בהם נעמי לגמלכותה כמתחלה׳
גם לא משני מלכיה׳ על כן בראותה שגלותה הרב כי אז הים
להם

להם לישראל גר ומצוק בבבל והוא הדין בשאר ארצות עם שיש
שהובטחה להפקד ידעה שלא תשוב כקדמותה על כן אמרה
לשתי כלותיה לכנה שובנה וכו׳ וכל מה שדברה אליהן ועשתה
גם כן יכולת להרחיקן מעליה הכל הוא משל לצרות הגלות
שכמעט כותבות מקום לרבים מיחידי האומה לבל ישענו על מ
מעשכת ההבטחות לפתות אותם להתמוטט ולצאת מן הכלל
ומראות להם פני שאם יצאו ממנו ימצאו מנוחה עם שאר האומות
המצליחות בעוה״ ונשיקת ערפה לחמותה ושובה אל עמה
הוא משל למתמוטטים ולמפקפקים על אמיתות ההבטחו׳ וילכו
בשרירות לבם הרע׳ ומענה רות לנעמי שלא תעזבנה עד
יום המות הוא משל לאותם שלבם חזק באמונה׳ ובטחונם ואינם
מפקפקים ופוסחים בעבור הצרות ויעבור עליהם מה״
ותבכנה שתיהן על הדבר הזה״ ותאמרנה לה
כי אתך נשוב לעמך ולארצך יהיה כדברך שם
מלך וכתוב אל בית אמנו כי בכותיך אנחנו וגם יעשה עמנו
גם חסד למצוא מנוחה אשה בית אישה׳ ומה אחד הפלינו
לענות בדרך מוסר שחלקו כבוד לדבריה להשיב לאו עליהם
אבל קבלו אותם ורצום בדרך כיאות ובאופן שלא כמשך ממנו
פרוד וגם שיתאחנו מהפרד ממנה׳
ותשב עוד נעמי לאמר לכן דברי נכוחות שתשובנה לארץ
מולדתן כי לאיזה תועלת תלכנה ותתחברנה אחר
שאין בתי אשה מן הבנים שיהיו להם לאנשים כמו שהיה מקדם
וזקנה מהיות לאיש רל זמן יעבור קודם שיהיה מלכות אחר
בבראשונה וגם כי יהיה באיפשר שתלד בניה מיד לא כירם
יגדלו ושכן מלכותם יעבור זמן ואיך תשברנה ותעגנה עד
עת ההיא׳ באחת שבה אל עמה ואל אלהיה רל עשרת
השבטים

פירוש׳ת והדבקים והספרים אל משמעותה ואמונתה׃
ונקראת בשם נעימה מצד היותה בכללה מתכונת בחקי האל׳
פנימים ונעימים׃ ומחלון וכליון הם משל
שמלכו שם מלכים וככה מלכות יהודה בשם מחלון לדמותו ל
לחולה שכחלש כחו ויצא מגדר בריאותו ושלמותו בזמן רחבעם
ויתכוין גם כן לדמותו לשון מחילה שמחל הש״י עליו כמו
שמצאנו כתוב על חזקיה ובמשך מלכותו יותר ממלכות ישראל
אשר מלת **כליון** יורה עליו גם כן לשתי כוונות האחד
מצד שהיה כליון מההבנה להתחדשות המערכת
הבלתי נאות שהשיב המלך רחבעם להמון העם כעצת הילדים
לאמר אבי הכביד את עלכם ואני אוסיף על עלכם׳ אבי יסר
אתכם בשוטים ואני איסר אתכם בעקרבים׳ מלכים א׳ יב
והאחרת מצד היותו בא באחרית על ענינו ש׳ הכליון
והחרבן והאבדון׃ ומשלמות דברי הנביא הוא לכוין במלה
אחת כוונות מתחלפות כמו שיעשה יוצר כלים מכלי אחד
שבעי שישתמשו בו במקום כלים רבים׃ **ורות** הוא
משל לשבט יהודה ובנימין ואותם שדבקו בשם
ובמשיחו המכונה מחלון וקראם רות כפש שבעה ורוח
נדיבה לעבודת המלכות והסבירו אליו פנים וקבלו מרות׃
וערפה משל לשאר השבטים ולמשכים אחריהם מן
היחידים אשר הפכו עורף ופנו למלכו ירבעם
וכפרו בשרים לעבוד ע״ז הם ומלכם אשר הקימו עליהם המכונ׳
כליון׃ והראו כפם פחותה ענוה ובמאוס׳ ונגזרה מלשון
מצריפים שהוא לשון חרבה ומאון לדעת רבים מאנה להטות
שכמה לסבול עול הרשות׃
ובועז משל לאב בה אשר בן עז ונקרא גם כן
איש גבור

איש גבור חיל על שם יי׳ עזוז וגבור תהלים כ״ד ומהולד
נ׳ פ׳ שהיה מודע לאישה לאיש נעמי שהוא אלימלך הרומז לדוד
ושלמה ברזון שהוא משגיח בהם ובמשפחתם יהיה מצד המלבנ׳
בשתוף השם לבד ובא בכתוב מודע ביוד לעורר אותנו
שכשביל נדע מי הוא ודי בהצעה זאת ליושב הענין
על הנזכר׃

ויהי בימי שפוט השפטים הנה כתב ולא
פירש שמות
השופטים אשר בימיהם היה הרעב הזה להבינכו מזה מה שכבר
את עוררו אליו החכמי׳ שבשעה ששפט המלך דוד באומרו אתה
וזיבא תחלקו את השדה שמו״ב יט על מי שעליו יתן משפטו
שקבל רכילות ולשון הרע עד שעוות הדין ויגזור שיחלקוה
בשוה כאלו היו אחים ובנים מאב אחד׃
וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב׃ הורה
באמרו מבית לחם יהודה על דוד שיצא משם׃
ובמלת לגור רמז אל הרכילות׳ ובמלת בשדה רמז ש׳ השדה׃
ובמלת מואב רמז אל החלוקה בשוה כאלו היו מאב אחד׳
והנה כל אותו זמן שהיה אלימלך איש נעמי בזה המשל׳
וימת ונשארה נעמי ושני בניה רמז לחלוקת המלכות כי אז
מת וסר מהיות אלימלך איש נעמי ר״ל מכהונ לכל ישראל וזה
כיון להזכיר איש נעמי על מיתתו שכבר ידענו שהוא אישה׳
ובאמרו וישאו להם נשים מואביות רמז שעבדו
שני המלכים ע״ז על שם שקוץ מואב. מלכים ב׳ כ״ג
והזכיר שם האחת ערפה שהיא התחילה לעבוד ע״ז׃
ושם השנית רות להורות שחטאה אחריה אבל לא
במותה׳ ורמז במלת השנית שהיה הפרש ביניהם בדבר זה
כהפרש

דברי יצחק הכהן בן יוסף זל״ ואני בתוך הגולה ה׳
פחד שמ״ה אמין כח ורב אונים מעשה תקפו
וגבורתו נודע בשערים״ ודי היום ואנ״י ע״ק
דבני מילדי הימים ואומר בלבי להביא מענבי לדרוש בספרים
אשר אסירה ארואה ב״רך דבר בלתי דבור על פנים לכנס
לפרדס ונכנס הכ״ימים״ ואחד לרעות בתוכם ללקוט
לכפתי שושנים שעשועים ואפתח בספרים ובספרי והמה מגלת
רנות לפני ואחשבה להשיב בה מחלוקות הענין ענינים נסתרי׳
ומצאתי כל חדריה ממני סתומים חתומים ואשב משמים
עד בא הלילה זמן התנומ׳ עד השקט כל טרדה ומרפא למחלותי
התנועה וגם יכוחי יגיעי כח מהומת הערנטים אז ראיתי
לדעת ממצפוניה דברים טובים דברים ניחומים ויאורו עיני
תחת היו על סתריה מגששים קיר כעורי׳ ואין יודע פשר דבר
ואעלות ממונה אוררות״

ואודה למאיר חשכים אשר משכלת לרעותה להכיר מעל
פנים מסוסכ׳ בושתה לגלות מרגלות איש גבור חיל
רב פעלים״ ולפי הפרסום פעל כזה יחשב עזות
מצח ורום זלות לקראת כל הנשים״

וכמה הגיע והכיח לאיש אשר כברכתו ברך אותה בהקינו
מתכונה ולהגיע לכת מפעליה דמה עד שהכניחם
להושיבה באהלים״

וכמה דאו על ככה לסדר זה הספר ולכלול אותו עם יתר
הספרים הקדושים וגם בפשוטו זה באו דברי׳ זרים
יתעורר עליהם כל מבין משכיל בלשון העברים״

ורבעת ערבה שנתי בדמות בני אדם יעורני ויורני ויאמר
לי עמוד על עמדך ואגלה אליך מצפוני סודותי׳ א
אשר

אשר בו נרמזים אשים לפניך מתוכים לאור בזוהר הרקיע מכ.
מזהירים בעזרת בורא רוח ויוצר הרים״

אתה - דע לך כי זה הספר נכתב ברוח הקדש על יד הנביא
שמואל הרמתי זצל אשר היה כערך למשה ואהרן
כאמרו משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו׳ תהלים צט
וכל ספר אשר בדרך זה יחובר החכם יש לו מלבד עלהו שרשים
גדולים וסודות עמוקים ואותם השרשים הנכתרים כפעם יהיו
ענינים עתידים לבוא על איש או אישים אומה או אומות נגזר
עליהם מאת ה׳ לטוב או לרע והוא יגלה סודו אל עבדיו הנביאי׳
וגם ידברו מזה בדרך נסתר ונעלם כי כן יחייב הענין שקהלת
עתיד להיות מחייב אל הנביא לבלתי ידבר אלא בדרך נסתר
ונעלם כדי שלא יבא אל יד האומות לבגוד כה כבגד בוגדים
ובענין ספור פשט מגלה זו עם היותו אמתי בלי ספק ודבר
שכן קרה והיה ה׳ אנס כן משל לדבר אחר דומה למשל כמו
שקרה לאבות סימן הוא לבנים ונרמזו בו מקרים רבים מקצתם
עתידים נסתרים׳ ומהם כבר יצאו אל המציאות בזמן שעבר
מעת חבור הספר ובאתי להבינך כי הוא ירמוז על מלכות בית
דוד שהיה אז ועתיד להיות ואל עת שנחלק ויחזו ישראל לשתי
ממלכות״ וירמוז על הסבה אשר בעבורה נגזר על המלכות
להחלק״ וירמוז על עמידת בית ראשון ועל גלות עשרת
השבטים ללחלח וחבור״ ועל גלות יהודה בבבל״ ועל בנין
בית שני ומספר השנים שעמד״ ועל גלות יהודה ברומי על
יד אדום״ וירמוז על ביאת הגואל״ והנה

אלימלך בזה המקום היה משל למלכות בית דוד בהיותו
בתוקפו ובגבורתו והיה אפרתים עמו והרכבת
המלכה מורה על זה׳ ונעמי אשתו משל לכל האומה
הישראלית

ודרשי המקראות הסתומות בהרבה מקומות בתלמוד ורבות
ושאר מדרשים מבוארים בהם ומפורשים ובפרט בספר
הזוהר למנורת המאור ר' שמעון בן יוחאי בן איש חי חי חי
הוא יורה ויור' ומי כמוהו מורה אמת בכל פנה ופנה מפוזרי'
הם אנה ואנה יש כתוב שנכתב אות באות ויש מפוזרות
במקומות לשנים ולמאות ועומק המושג וקוצר המשיג ילאה
הקורא אותו בהביטו אל מראהו ואל גובה קומתו והמגלה
הקטנה הזאת דבריה מבוארת ונחמה מבשרת ואם מגלה
תודיע דברים מקריים ליודעים חן ולמבינים הם עניינים
שכליים ושם כפתר ונבלה כפרי ועלה פריו קדש יאמר ויחסן
אל בית האוצר והחכמים יכירוהו תכופה ועליהו לתרופה
וכאשר טעמתי מתק דבש ונופת צופים השורש והענפים
כנס ק' כתבתי ולהדפיסו רדפתי בהשתדלות והון כמרץ
לשבחא בסוד קדשים כערך למען יעמדו רבים ימים ויהיה
לנס עמים ואליו ידרשו ומרגוע ילבשו ובזכות זה חסד אל
יסעדני ובשלום לבית מנוחתי ינהלני וש' אלהים יודע כוונתי
כי לא להתגדל ולקנות שם פועל כזה עשיתי כי אם להחיות
רוח שפלים בגולה יזכרו באחריתם וישיבו רוחם ונשמתם
והגיעותי החבור הזה בחכמי הכברה על ידי רבי העיון
המעוטרים בנזר תפארה לכן מה לכם לדרך
סחור לקנות המרגלית משכו וקחו לכם החבור
הזה המתוק לכל פיות ובנוי לתלפיות לב נדכאים להחיות
במעטיה הכמות ובמקום הקינות ורב האיכות מבשר הבטחו'
הנחמות גאולה שלמה ושלוה בה כל חפצים לא ישוו בה הוד
והדר יבאר נתן לאבילי ציון פאר גאולה וחרות הנרמז
בגלות נעמי רות ובועז הגואל האמתי
יגאלנו

יגאלנו ביד רמה ובזה יקבלו עונג בגוף ובנשמה ויאירו עיני דל
אשר חפץ באור להבדיל בין חשך לאור והלכו גוים אל יי'
נכנסים אנשים טף ונשים ומאלהים ונורא אבקש עזרה בלב
נדכה ורוח נשברה ישלח משיח צדקינו בימינו מהרה יבנה
בית תפארה בבני כמו רמים לעולמי עולמים ׃

ד"ל שלמה עבדך תרלה חסדך ואמצא חנינה כמקריב
עולה כזמנה בהקדמתי זאת הקטנה הברית"ם
כבאתי את העיר עיר הקדש בחדש השליטי בעשירי
לחדש בשנת יובילנו ש"י למזרח אחי הצעיר
עבד נרצע באזנו ובדלת חכמי התורה
מתאבק בעפר רגליהם שלמה
יצחק ירושלמי בן לא"א הח'
מנחם ז"לה"ה זעקל
אשכנזי בכנוי
נקרא ׃

א"ל תפארת הספרי' הונה אמרי שפר' אקרא כבדרון' ולבי
ישמח וירון' אז ישיר שלמ'ה את דברי השירה הזאת"

שישו וגילו כל' בני ציון' קראו בקול גדול במגלת רות'
לא תחשבו כי היא לבד ספור' דברי אלימלך ימי גרות ׃
משכית זהב אופיר בתוך כסף' מעשה אדם הוא כתב חרות ׃
היו לעד בועז ורות נעמי' לקרא לישראל דרור חרות

בשלח הזמן אותי מחקריה ההדורה · כלילת יופי אל
שהכל פונים אליו משוש הארץ והדרה · כרכא
דכולא ביה קרית מלך רב א כאזר בגבורה · ליליך כע וכד
טלטלי טלט לא דגברא · לטריף טרף להביא לאריה ולביא ·
ואחיו דומה דודי לצבי · ועמהם הדוב אהבתיו כלבבי ·
להחיות הילדים אשר חככי א נורא · אריה שאג מי לא יירא · כי
אין בקומן מצביע את האחרי כושא עטרה · ואת הצבי פשט
תפארתו · גם את הדוב לרדות בכרו ההדורה · השוכן בציון
יהי להם לעזרה ·

בא אלי איש אלהים זקן ונשוא פנים · אהוב למטה ונחמד
בעיני עליונים · חכם הרזים וכתר אלהים על ראשוני
הנזירות את צלה נפשי · ויקרא אלי ויאמר קום מהרה · אל
תחת ואל תירא · ואתה בשורה בפיך לבשר לעם בגולה · לא
כמה כי אם מתוק כתב מג"לה · לנחם בו אנשי הגולה · יעיפי
הגלות ידרשוהו ביום מנוחתם · ישכחו כל אנחותם · ובו ינוח
לבם · מרגזם ומעצבם · ישישו וישמחו כל מבקשיו · דור דור
ודורשיו · יודעי דת ודין חכמי חרטים · ישמח אלהים ואנשים ·

ויאמר אהה אדוני · ידעתי ערכי ומקומי · ומכיר אני
בעצמי · מיעוט כחי ורוב חולשתי · וקוצר השגתי
ואין בפי מלה · לבשר רנה ותהלה · לרעיה תמה יפה כלה ·
והלבה נאולה לשם ולתפארת ולתהלה · כי כבד פה וכבד לשון
אני · ואין פרזל בבק לוני · והיה כאחתי · ואין לחם ושמלה
בביתי · איך יערוך לקחי · ואיך יערב שיחי · בכל יהודה וגליל
והמבשר צריך שמחת לב כהולך בחליל · ואיך אבשר אמרי ספר
ולא ידעתי ספר · אך כי איש כמוני · אשר אני דעפי הזמן
ביעתוני · הוכא בכור יגסין · כרעב ורזון · והצרות
והמקרים

והמקרים דכאוני · ובין המצר ים השיגוני · כים ובים · דא
לדה כקשה · ולבי בל עמי ולשמחה מה זו עושה · ואומר
הסתירה פני · כי אין לי שכרי · לשמוע בקול תודה ואמרם
ליה דים קיתה אורה · אמנם אהבת אלהים חיים ומלך עולם
אהבה רבה ואהבת עולם · אהבתי כי ישמע אל · נעקת בני
ישראל ובא לציון גואל · אהבה מקלקלת השורה · הציקתני להלל
לבעוטה בשלמה אורה כי הנחמות סרמות והבטחות נעלמות
אשר הם יסוד ועמוד · כאשר בעונותינו נלמוד · מאין דורש
ושונה · איש לכספו וזהבו פונה · ואין קול ואין עונה · ואם בני
עליה והם מועטים · קורין בנחמות לעתים · ואליהם כונים
דורשים וחוקרים פעם ופעמים יום או יומים · נרפים הם נרפים
ונחים על שתי הסעפים · ומכלים ימיהם · רק על אמונת
אבותיהם · ואינם מבקשים לידע יסוד הנחמות על אמתתם
ובזה לא עלתה ארוכה למחלתם · אמרתי בלבי עת לעשות ליי
לבשר קהל אמוני · לזכות הרבים בזאת המגלה · אשר בפי כל
פה תהלה · ועד הנה היתה כסתרה · מעיני קהל ועדה · כור
תעודה · חברה נבראה רבא ויקירא · שבילא דשמיא ליה נהירא
גולת הכותרת · לשון זהב והאדרת · מלא דעה ותבונה · רוח
חכמה ובינה · כנכר על כל גדותיו · נוטפות מר ואהלו שפתותיו
ולרום גודל חכמתו · ונובה מעלתו · רוח הקדש עליו לפי מדרגתו
ומדרגתו · ודבריו נחמדים מפז ומפנינים · אמרות יי' אמרות
טהורות לפני ולפנים · כל רואיהם יאורו עיניהם · יאמרו
לוחות מעשה אלהים המה כתב חרות · **רות** במגלת
מגלה מגלה · סוד הגאולה · מנורת זהב כולה
לבשר לעם בגולה · הבטחות א נורא ואיום · תמיד לילה ויום
למנה באחרית הימים · הגם הלום ראיתי שקבנו הבטחות ונחמות
ודורשי

ביום ההוא יהיה יי׳ צבאות לעטרת צבי ולצפירת תפארה
לשאר עמו ׃

פירוש מגלת רות מגלה

סוד הגאולה ׃

סוד יי׳ ליראיו משמיע שלום מבשר טוב ליראי
יי׳ ולחושבי שמו ואשרי כל חוכי לו ׃

נדפס ביום טובה חמשה עשר בשבט בשנת
שב״ט חדש לשנה. חטוב שנה ׃
לא יסור שב״ט
מיהודה ׃

אשריך מסכת פורים שנכנסת בסכלות ויצא׳ בזהב אשרי הסכלי׳ הנמצאים ביום פורי׳ חיבה יתירה נודעת להם שהתחיל בהם מסכת פורים אשרי מי שאין לו דעת בפורים כי הסכלות לסכלים בפורים נאה להם ונאה לעולם שכן אמר שלמה בחכמתו ולבי נוהג בחכמה ולאחוז בסכלות ולבי נוהג בחכמה בשאר ימות השנה ולאחוז בסכלות בפורים׳:

ולמה השלים המסכתא בפרק אין קורין לפי שאין קורין בו אלא בשעה שאינו לא יום ולא לילה שלא נכתב אלא לשחוק בעלמא לשמח האנשים ביום פורים והקורא בו לא הפסיד אלא כמי שקורא בספרי רפואות ובדברים המועילי׳ לגוף ואינן מזיקין לנחש כי דברי זאת המסכתא בדיתי אני קלונימוס מלבי המשנה והגמרא ואעידה לי עדים נאמנים את רבי שקרן ואת רבי כזבן אחיו הכתובים בסוף המסכתא ואם שניתי בשום דבר ישאיני עושיני והיו כלא היו:

פארבע עשרה סעודות אבל מעשרים וארבע מיני
מזונות חייבת או דילמא פטורה מזה ומזה תא שמע
פטורה מסעודת פורים והא כהא תליא מילתא
ופטורה מזה ומזה מאי טעמא משום חינא דהיינו
שתמצא חן בעיני בעלה שהיא מדקדקת בהוצאה
הלכתא מאי תני חרא הילכתא כרבי קמצן ותניא
אידך לית הילכתא כרבי קמצן קשיא הילכתא
אהילכתא לא קשיא כאן בסעודת פורים כאן מעין
סעודת פורים דתני ר' קמצן אף על פי שאמרו האשה
שהלך בעלה למדינת הים פטורה מסעודת פורים
אבל עושה היא מעין סעודת פורים כדי שיראה
התנוק וישאל בעי קלונימוס מלוה כרבית שעומדים
מבתיהם שנה או שנתים נשותיהן מה הן בסעודת
פורים תא שמע דתנן או ביבשה מעין מדינת הים
והאי מעין מדינת הים הוא: מתני' רבי שקרן
אומר תודוס איש רומי וכו': מאי טעמא כדי שיכיר
התינוק וישאל והא בקליות ואגוזים סגיא כדתנן
מחלקין להם קלי' ואגוזים כדי שיכיר התינוק וישאל
אי תנא לקטנים כדקאמרת ומתניתין לנערים קתני
ונערים לא מסתייהו בקליות ואגוזי' לכן תיקן תודוס
איש רומי ברומי שיתנו להם מעות פורים והתנן רבי
כזבן אומר אף לקטנים הדר ביה רבי כזבן דתניא
רבי כזבן אומר האידיהבינן השתא מעות פורים
לקטנים לאו חובה היא אלא נהגו לעשות כן מפני
דרכי שלום לקיים מה שנאמר דרכיה דרכי נועם
וכל נתיבותיה שלום: ולבני העשירים מעות זהב
וכסף

וכסף וכו': איבע' להו מנהג או חובה ר' שקרן אומר
חובה רבי כזבן אומר מנהג ותילכתא כרבי כזבן
מעות זהב וכסף מאי נינהו פרחים מזהב ופרחים
מכסף והיינו דכתי' פרוח תפרח ותגל אף גילת ורנן
ואמר רבי שמחה מאי פרוח תפרח שני מיני פרחים
פרוח אלו פרחים של כסף תפרח אלו פרחים
של זהב:

הדרן עלך אין קורין וסליקא לה מסכתא דפורים ברחמי דשמיא ואינון ארבע פרקין ודין סמנהון באדר העשיר פורים אין קורין

ושמחה כתיב וכי תימ׳ שמחה בלא רווחא מאי הוי
שבתות וימים טובים נמי שמחה בלא רווחה מאי
הוי ועוד הנושא אשה ילווה ויגבה ביום חופתו ׳למא
תנן אוי לו למי שאינו עומד בחופת אשתו אשתומם
כשעה חדא אמר לו ר׳ נתן ולדבריך הוצאת פורים
מה תהא עליה שמתוך שלא ירויח יצמצם בהוצאת
פורים ואתי לאמנועי משמחת פורים קרי עליה בן
מאיר נתן קמצא מסייע קמצי אלימא תניא מזונותיו
של אדם קצובין לו מראש השנה ועד ראש השנה
חוץ מהוצאת שבתות והוצאת ימים טובים והוצאות
בניו לתלמוד תורה שאם פיחת פוחתין ואם הוסיף
מוסיפין לו אישתיק הודה לו רבי נתן לבן מאי׳ ותני׳
אידך לא הודה לו מודה ליה בחדא ופליג עליה
בחדא מודה ליה בחדא לנבות ופליג עליה בחדא
להלוות הלכתא מאי קלונימוס אומר הילכתא
כרבי נתן אנטונינוס אומר הלכתא כרבי מאיר רבי
פשרן אומר להלוות הילכתא כרבי נתן לנבות
הילכתא כבן מאיר וכן הילכתא בני יחיאל השמן
הוו יתבי בנמילא דאנקונא כד אתו לבי מדרש׳ נפיק
מילתא מבינייהו חייב אדם לכבד את פורי׳ בכסות
נקייה דהא ימי משתה ושמחה כתיב ואין שמחה
אלא בבגדים נאים דאמרי אינשי כפי בגדיך יזמינו
לך כסא מתיבי לא תלבש אשה לא בגדי צבעונין
ולא בגדי פשתן המנוהצין ואיתקוש אשה לאיש
לכל העונשין שבתור׳ אמרי שאני הכא שכן האשה
טרודה לעסוק בסעודת פורים והעוסק במצו׳ פטור

מן המצוה ודיק׳ נמי דקתני ויושבת תמיד בין תנור
לכירים אבל האיש שאין טרוד בכך חייב ללבוש
כסות נקייה ולא בפורים בלבד אמרו אלא בכל יום
ויום חייב לכבד עצמו בלבוש נאה וכסות נקייה
שכן אומר הכתוב ואהבת לרעך כמוך ואם אתה
חייב לאהוב את חבירך ולכבדו כל שכן גופך ומי
שלא יאהב את גופו לא יאהב את חבירו
ותו יתבי קמיה דרבי ניסים הלוי וקא בעו כגון
אנן דלבשינן שפיר בכל יומא במאי נכבד את
הפורים אמר להו באכילה ובשתיה אמרי האי לא
קמיבעיא לן דהא כל יומא כל שפיר קא אכלינן
פורים במה מכבדינן ליה אמר להו בכלי כסף וזהב
שכן הוא אומר והשקות בכלי זהב וכסף וכלים
מכלים שונים ותנן העשיר הרגיל לאכל בשר חיה
ועוף בכל יום בפורים ישנה כיצד ישנה היה רגיל
לאכול צלי יאכל מבושל מבושל יאכל צלי ר׳ שכרן
אומר אם היה רגיל לשתות בארבעה כוסות ישתה
בשמנה בשמנה ישתה בששה עשר הכא נמי אם
אתם רגילין לשתות בכלי זכוכית תשתו בכלי זהב
וכלי כסף אמרי ליה שפיר קאמרת אבל לית בהו
יקירא דלא חזו ליהוי אינשי אמר להו זילו עבידו
המיינא דכספא וחפו להו דהבא תנא לא היו ימים
מועטים עד שעשה רבי יהודה השמן ברבי יחיאל
רצועה מכסף מצופה מזהב לכבוד פורים והודו לו
חכמים: מתני׳ האשה שהלכה בעלה למדינת
הים וכו׳: איבעיא להו לדברי רבי קמצן פטורה

חרש אדר ועד ששה עשר בו מתניתין יחידאה היא
ולית הלכתא כוותיה ההוא דיין עם הארץ ושמידה
רבי בהמן דהודה יתיב ודאין דינא בפורים אתו בי
תרי למידן קמיה פתח בעל דין ואמר רבי לויתי לזה
מנה אמר ליה לחבריה זיל פרעיה אמר ליה לא היו
דברים מעולם אמר לו אם כן לא תפרעיתיה אמר
לו הראשון רבי יש לי שטר עליו אמר לו זיל פרעיה
אמר לו השני כבר פרעתיו אמר לו אם כן לא תפרע
יתיה וכך היה עושה עד שהיו בעלי דינין מתפשרין
זה עם זה עד שכל בני העיר התפשרו זה עם זה
ולא היה טענה ביניהן כל ימי רבי בהמן והיינו
דאמרי אינשי הריינים מולידין את הטענות על כן
אמרו חכמי' ההושך עצמו מן הדין פורק ממנו איבה
ונזל ושבועת שוא אמר עליו על רבי בהמן שכל
ימיו היו בלי עצב ובלי מחשבה ובלי שנאה ואיבה
והיינו דכתיב ויוסף דעת יוסף מכאוב: מתני'
אין מלוין בריבית בפורים וכו': איבעיא להו מהו
לנבות אדם מעותיו בפורים לדברי רב שקה לא קא
מבעיא לי דקאמ' אף נועלין את החניות לדברי רבי
אכלן מאי רב אכלן אומר הבאים מאיליהן מותר
רב שתיין אומר אף הבאים מאיליהם אסור גזירה
נבייה אטו הלואה בעי רב נתן אדם לבקש הבעלי
חובים מהו פנעו בדרך מהו תיקו איתיביה רבי נתן
האי מאן דאי' ליה דינא עם גוי באב לישתמיט מיניה
דריע מזליה באדר לזיל בהדיה דבארי' מזלי' השתא
בדינא קיימינן בהדיה מיגבא לא מגבינן אמר ליה

רבי שתיין הני מילי בשאר ימי אדר אבל בפורים
לא דימי משתה ושמחה כתיב קפיד רבי נתן וכי
שמחה בלא רווחה מאי הוי מאן דחביבא לי' שמחה
נפיק בשמחה ומאן דחביבא לי' רווחא נפיק רווחא
ולא מבעיא לנבות שהוא מותר לא אפילו להלוות
מותר איתיביה בן מאיר והא תנן אין מלוין בריבית
בפורים ואפילו לגוי דברי רבי אכלן אמר ליה רבי
נתן הני מילי בארץ ישראל אבל בבבל ובאיטליאה
של יון מותר ומאי שנא בארץ ישראל דלא מפני
שבני ישראל יש להם שדורת וכרמים שמוציאין
הוצאותן מהן בהרווחא אבל בני בבל ואיטליאה
אין להם על מה שיסמכו אלא על הריבית ואפילו
ביום אחד שלא ילוו איכא פסידא קפיד בן מאיר
לדבריך נפל פורים בבירא לנבות מותר להלוות
מותר פורים מה תהא עליה אמר ר' נתן חסרון כיס
שאני שכן היה רבי קמצן אומר גדול חסרון כיס
שתדחה את לא תעשה שבתורה דכתיב את חג
המצות תשמו' לימד על חולו של מוע' שאסו' בעשיית
מלאכה ותנן משקין בית השלחין במועד מפני שיש
בו חסרון כיס לכך היה רבי נתן אומר כל דבר שיש
בו חסרון כיס אין חולקין כבוד לפורים אמר לו בן
מאיר תינח להלוות לנבות מאי איכא למימר בהא
נמי אית ביה פסידא דמאן אתי למינבי וליכ' דאשנח
ביה קפיד ונמצאת מכשלן לעתיד לבא מימר אמר
מדלא יהיב ליה משכונא לרעותי לית אנא נסיב
מעות בריביתא אמר לו בן מאיר והלא ימי משתה

קורין אותו פיר קמצן אמ׳ ליה פיר קמצן לבר קמצא
אן את אזל אמר ליה אזילנא לבי רבי יום טוב דבעי
למיתן לי בר יונה כרבשיל לסעודת פורים אמר
ליה לא תזיל ארייא קאים באורחא והשתא אכל
בר נש חזר לביתיה והיינו דכתיב אמר עצל ארי
בחוץ אזל פיר קמצן לבי דרבי יום טוב אמר ליה
לשמעיה הב לי בר יונה דקאמר׳ אמר ליה מאן את
אמר ליה פיר קמצן כסבור הוא שהוא בר קמצא
יהיב ליה לסוף אתא בר קמצא לקמיה דרבי יום
טוב לקביל בר יונה אמר ליה רבי יום טוב לשמעיה
הב ליה בר יונה לבר קמצא אמר ליה ולא אמרית
לך דלא ידענא ליה אתא אוחרן דשמיה פיר קמצן
ולא סיימנא בין בר קמצא לפיר קמצן ויהיבנה ליה
רמא בר קמצא קליה ובכא ואמר חכמני ליצן פיר
קמצן ונסב מנתא דידן והיינו דכתיב קמצא ובר
קמצא חרוב ירושלים אמר לו רבי יום טוב היכי
הוה עובדא אמר ליה הכי והכי הוה אמר לו רבי
יום טוב שוטה שבשוטים אתה נרמת לעצמך והיינו
דאמרי אינשי כשתלך למדינה אל תשאל עבור
השוטי׳ שהן מרא׳את עצמן ועליך׃ נאמ׳ עצלה תפיל
תרדמה ועליך אמר שלמה לך א נמלה עצל ראה
דרכי׳ וחכם חזר לביתו אבל וחפוי ראש אבל שלא
אכל סעוד׳ פורי׳ וחפוי ראש שכן צוה עליו ר׳ יום טוב
אל תוסף ראות פני כי ביום ראותך פני תמות וכו׳
רבי כזבן אומר אני ראיתי עצל אחד ברומי דבתי
והוא כבן שבעים שנה ונשא אשה בערב שבת של
פרשת

פרשת זכור לאחר שאכל סעודתו אמר לו אחד
משושביניו רבי תכין סעודת שבת מהיום שהוא
ערב שבת אמר לו ידעתי בני ידעתי שהוא ערב
שבת אבל אנו שביעים הרבה ואין אנו צריכין לכך
וכן השיב לשני וכן לשלישי משראו שושביניו כך
הניחוהו והלכו להם כולם ולא הכין שום דבר
לסעודת שבת למחר לא היה לו אפילו לחם בשבת
והיה מתקוטט עם אשתו שאין לו מה יאכל אמרה
לו אשתו בן אפילה מה תצעק אלי מי שטרח בערב
שבת יאכל בשבת ומי שלא טרח בערב שבת לא
יאכל בשבת אמר הרי אני כבן שבעים שנה ולא
זכיתי לאכול אכילה נסה כאתמול על כן נתעצלתי
מלהכין בשבת אמרה לו אשתו עליך נאמר חכם
עצל בעיניו היינו דאמרי אינשי סבא בביתא סימנא
בישא בביתה מיד יצאה מביתו והלכה לבית אביה
ולא יספה שוב אליו עוד׃ מתני׳ אין בתי דינין
יושבין מראש חדש אדר עד ששה עשר בו וכו׳׃
תנו רבנן אין דנין בפורים לא דיני ממונות ולא דיני
נפשות רבי נזלן אומר מראש חדש אדר ועד ששה
עשר בו רבי חמסן אומר מראש אדר ועד סופו
ורמינהי רבי שפטן ואלה המשפטים אשר תשים
לפניהם לפניהם ולא לפני גוים ואם אין בתי דינין
ישראל יושבין אזלי לפני גוים קשיא לתרויהו קשיא
יתיב רבי צדקן קמיה דרבי שפטן וקא מבעיא ליה
בפוריא יושבין בתי דינין או לא אמר ליה יושבין
איתיביה ר׳ צדקן והתנן אין בתי דינין יושבין מראש

דברים שאינם ראוים להטמין מאי איכא למימר
אישתיק אמר לו רבי צדקיה ולדבריך מאחרין לבא
ניחא כדי לתקן סעודת פורים אלא מאחרין לצאת
מאי טעמא כדי לקרות את המגילה שני פעמים
אשורית לאנשים ובלעז לנשים אינמי כדי להמתין
לאופי׳ שאף הם חייבין לשמוע מקר׳ מגילה כאנשים
קשיא לי וכי אופים לאו אנשים נינהו אנשים הם
והזמין לנשים מפני שיש להם מלאכת נשים:
מתני׳ התינוקות מתנכין: מאי מחנכין אותם
להלחם זה עם זה דברי רבי בנימן בר יצחק רבי
שחקן אומר מאי מחנכין אותם לשחוק
באגוזים ולוזים מאי טעמא דרבי בנימן בר יצחק כדי
שיהיו לומדים ערכי המלחמה שאם יזכה לראות
ימות המשיח יהיה זריז ומלומד מערכי המלחמה
להלחם מלחמות ה׳ אמרו עליו על ר׳ בנימן בר יצחק
שבכל שבת ושבת היה מביא את התינוקות לתוך
ביתו להנכן להלחם כדברי בן מדון והודו לו
חכמים: הנותן מעות פורים לאורחים וכו׳: מאי
פרוטה אחד מארבעה מפשוט רומי שהוא אחד
משמנה באיסר האיטלקי: ולא יוסיף על פשוט:
תנא באיזה פשוט אמרו בפשוט רומי הנקרא בלעז
פרוביסינו: מתני׳ רחביה אומר וכו׳: ולית
הלכתא כותיה שאין אדם יכול להבחין בין אורח
רע ובין אורח טוב הלכך הלכתא כבר קמצא:
השולח מנות לחבירו וכו׳: יתיב במוכן קמיה
דרבי סרבן וקא מבעיא ליה קבל מותר בהנאה

אי לא אמר ליה מותר באכילה מאי אמר ליה
אסור לבו ביום ובלילה נמי אסורין בכדי שיעשו
ותו בעו מיניה הבא לישראל זה מותר לישראל אחר
אי לא אמר ליה מותר באכילה ואפילו לבו ביום
דתנן הבא לישראל זה מותר לישרא׳ אחר ולישרא׳
ראשון אמאי אסור שלא ירגילו לשלוח מנות שלא
מן המוכן וכי ירגילו מאי הוי גזיר׳ משו׳ העצלני׳ ומשו׳
מעשה שהיה דתניא מעשה בעצל אחד ששלחו לו
מנות בפורים תורים ובני יונה שלא נשחטו ולא
הספיק לבשלם עד שחשיכה ולא יצא ידי חובתו
דתנן סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא והיינו
דכתיב טמן עצל ידו בצלחת וכו׳ באותה שעה
אמרו השולח מנות לחבירו לא ישלח אלא מן המוכן
ההוא עצל דהוה בשיבבותיה דרבי יום טוב והיו
קורין אותו בר קמצא כדאתא יומא דפוריא אמר
ליה רבי יום טוב לשמעיה זיל קרא בר קמצא דליתי
ולקביל בר יונה בדבשיל כי הכי דנקיים ביה ומתנו׳
לאביונים אמר ליה שמעיה לא ידענא ליה אמר זיל
לדוכתא פלן דתמן יתיב כדאזיל לביתיה בעידן
סעודתא אשכח בייתיה ותרע נעילן אמר על זה
נאמר הדלת תיסוב על צירה ועצל על מטתו רמא
ביה קלא אן את בר קמצא אן אית בר קמצא עני
בר קמצא ואמ׳ מה את בעי טריחא לי מלתא למיקם
ממטתי אמ׳ ליה תא וקביל בר יונה כד בשיל מבית
רבי יום טוב אמר ליה אין אתינא קם ממטתיה ובעי
למיזל כדנפיק מביתיה פגע ביה ההוא ליצן שהיו

ואינן קרובי׳ בעי רבי זמרן אדם וחוה אברהם ושרה
יצחק ורבקה מהו תיקו :

הדרן עלך פרק פורים

אין קורין

את המגילה לנשים אלא
בלעז שכן אמרו חכמי׳ אבל
קורין אותה ללעוזות בלעז והוא שכתובה בלעז
והלועז ששמע אשורית יצא וכן נמי נשים : ממהרין
ללכת לבית הכנסת ביום פורים וממהרין לצאת
דברי רבי צדקיה העניו רבי קלונימוס אומר מאחרין
לבא ומאחרין לצאת : התינוקות מחנכין אותן
בפורים דברי ר׳ עמלק בן מרדן אומר אפי׳ בשבתות
וימים טובים: הנותן מעות פורים לאורחים לא
יפחות מפרוט׳ ולא יוסיף על פשוט דברי בר קמצא
רבי רחביה אומר הכל לפי האורחים: השולח
מנות לחבירו לא ישלח לו אלא מן המוכן דברי רבי
בוקי רבי סרבן אומר אף אין מקבלין : אין בתי דינין
יושבין מראש חדש אדר ועד ששה עשר בו רבי
גזלן ורבי חמסן אומר מראש חדש אדר ועד סופו :
אין מלוין ברבית בפורים אפילו לנכרי דברי רבי אכלן
רב שקה אומר אף נועלין את החנות : האשה
שהלך בעלה למדינת הים או היבשה מען מדינת
הים פטורה מסעודת פורים דברי ר׳ קמצן בר קמצא
אומר אפילו האיש שאין אשתו עמו פטור מסעודת
פורים ולא הודו לו חכמים : רבי שקרן אומר תודוס
איש רומי הנהיג את בני רומי לתרת מעורת פורים

לנערים רבי בזבן אומר לקטנים ולבני העשירים
מעות זהב וכסף :

סליק פירקא

אין קורין

את המגילה לנשי׳ אלא בלעז:
דוקא בדיעבד אבל לכתחלה
בלעז קרינן דהא יצא קתני דמשמע בדיעבד אבל
לכתחלה קורין אותה ללעזות בלעז והוא שכתובה
בלעז וכן נמי לנשים מתיב רב עצלן וכי בלעז קרינן
והכתיב קיימו וקבלו היהודים להיות עושין את ימי
הפורי׳ האלה ככתבם וכזמנם ומאי ככתבם בלשון
הקודש אמ׳ לו קלונימוס אי כתיב כלשונ׳ כדקאמרת
אמאי ככתבם שכתובה באותיו׳ הקודש ובלשון
לעז מתיבר׳ יהיש בר יצחק והאיכא טרחה דציבורא
שלשון לעז ארוך יותר מלשון הקודש ותנן ממהרין
ללכת לבי׳ הכנסת וממהרין לצאת אמ׳ לו קלונימוס
מתני׳ יחידאה היא ולית הלכתא כוותיה ועוד
פרסומי ניסא עדיף : מתני׳ ממהרין ללכת
מאי טעמא דרבי צדקיה כדי שלא יתעשן הבירת
והקדירה ואתי לאמנועי משמחת פורים אמר לו
קלונימוס בשלמא ממהרין לצאת שמא יתעשן
הבית והקדירה אלא ממהרין לבא מאי טעמא כדי
לקרות קרית שמע בעונתה אמר לו קלונימוס
וסעודת פורי׳ מאימת מיתעברא עביד ליה מאורתא
אמר ליה קלונימוס אדרבה תתעשן ותתעשן טמין
ליה בחמין בערב שבת תינח דברים הראוי׳ להטמין

ולשמוח בעצי ברושים ועצי אלונים ר׳ שמחן אומר
מותר אמר ליה רבי בנימן רשות לא קא מבעיא כי
קא מבעיא ליה חובה או מצוה לא הוה בידיה אתא
לקמיה דרבי נחמני אמר ליה רבי נחמני לא רוכב
אנכי ולא בן רוכב אנכי כי רופא אנכי ובולש סמים
אזל שאיל לבי מדרשא אחריתי הוה קאי תמן רבי
שמחה ורבי יום טוב רבי שמחה אומר מצוה רבי
יום טוב אומ׳ חובה ולית הלכת׳ ככל הני שמעתתא
אלא כי הא רוכב אדם על הסוס בפורי׳ ועצי ברושים
בידו ורץ בכל כחו ומנענע באנא הושיעה נא בלבד
ולא לכל אמרו אלא לרוכבי׳ שהם בקיאי׳ במלאכתם
ומכבדים את ישראל בסוסיהם ׃ מתני׳ אכלו
סעודת פורים באדר ראשון וכו׳ ׃ בעי רבי שחקן
מהו לשחוק בקובייאות בפורים אמר רבי שמעון
השיכור אני ראיתי מקום אחד במדינת רומי שהיו
שוחקים שם בפורים והיו קורין אותה סקקירי ולא
דכרינא אי בקובייאות אי בנרדשיר אי באיסקוטרי
רבי חמסן אומר משם ראיה אין מביאין ראיה
מהאסקקירי שאפילו בשאר ימות השנה שוחקין
שם בקובייא ולא אמרו ליה ולא מידי ועוד אמר
רבי חמסן אני בעצמי שחקתי שם בין בפורים בין
בשאר ימות השנה ולא אמר לי ולא מידי הלכתא
מאי רבי נזלן אומר מותר רבי חמדן אומר אסור
איתיביה רבי לקחן אלו הן הפסולין לעדות המשחק
בקובייאות קשיא לרבי נזלן לא קשיא כאן בפורים
כאן בשאר ימות השנה והלכתא כר׳ לקחן דסבירא

ליה כרבי חמדן דאסר שהרי אמרו חכמים שחוק
וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה רבי דניאל
איש כפר לופידיאו הוה יתיב בבי מדרשא שאלו
מקמיה מהו למעבד מחולא בפורייא אמר להו
האנשים לבד והנשים לבד מותר איתיביה רבי
שחקן והכתיב אז תשמח בתולה במחול בחורים
וזקנים יחדו אמר ליה רבי דניאל האי קרא לעתיד
לבא הוא דכתיב ולעתיד לבא אין יצר הרע שולט
שנאמר והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי
לכם לב בשר וכתיב כי מלאה הארץ דיעה את ה׳
כמים לים מכסים אבל בזמן הזה יצר הרע שולט
האנשים לבד והנשים לבד מותר אבל אנשי׳ ונשים
אסור שהרי אמרו חכמים זמרן גברי ועניין נשי
פריצותא זמרן נשי ועניין גברי כאש לנעורת כל
שכן לחול במחול אנשים ונשים יחד שהוא אסור
לימא מסייע ליה לא תלבש אשה לא בגדי צבעונין
ולא כלי פשתן המנוהצין ולא תסור מראש חדש
אדר עד ששה עשר בו טעמא מאי כדי שלא תחול
במחול עם האנשים ומסייע ליה לרבי דניאל לא
לאו היינו טעמא אלא כדי שתתעסק לצורך סעודת
פורים והיינו דקתני ויושבת תמיד בין תנור לכירים
כדי לעסוק בסעודת פורים איתיביה רבי זמרן ואי
משום יצרא דבישא ליעביד בקרובין ונמירי שאין
יצר הרע שולט בקרובין אין הכי נמי ונזירה הא
אטו הא ועוד מפני הרמאין שכן אמרו חכמים בואו
ונחזיק טובה לרמאים שהיו אומרי׳ קרובים אנחנו

מיד ויאמר המלך מה נעשה יקר ונדולה על מרדכי
על זה ויאמרו לא נעשה עמו דבר והיינו דכתי׳ וימצא
כתוב מצא לא נאמר אלא וימצא כתוב על ידי בת
קול והיינו דאמרי אינשי לא מאהבת מרדכי אלא
משנאת המן מרוב שנאה וקנאה שהיה בלבו של
אחשורוש על המן חשב להגדיל את מרדכי והיינו
דכתיב מה לעשות לאיש אשר המלך חפץ ביקרו
ובעת שהלשינה אסתר את המן ואמרה איש צר
ואויב המן הרע הזה כעס המלך מאד כדכתיב
והמלך קם בחמתו ממשתה היין אל גינת הביתן והיה
לבו נדון בקרבו ויוצא ונכנס מן החצר לגינת הביתן
ומגינת הביתן לחצר מפני שלא היה מוצא פתח
לקנוס בו מיתה לפי דיני אומות העולם שהי׳ משיב
המן אמנם כי חשבתי על היהודים לאבדם אבל
לא עשיתי וגם כשראהו נופל על המט׳ אשר אסתר
עליה כעס ואמר הגם לכבוש את המלכה עמי בבית
מאי עמי בבית בלא עדים שאלו היה שם עדים היה
קונס אותו מיתת נואף אז ויקצוף המלך מאד
וחמתו בערה בו ויקצוף המלך מאד שנסתר עם
המלכה לאחר שקינא בו וחמתו בערה בו שלא
מצא עדי סתירה אז באו לפניו שני עדי׳ שם האחד
שקרן ושם השני כזבן והעידו לפניו שראו את המן
קודם שעלה לגדולה שהיה גונב ומלסטס את
הבריות ביערים ובאיסטראות אז שמח המלך ואמר
זה היום שקויתי מצאתי ראיתי ועדיין לבו נדון
בקרבו והי׳ ירא לפסוק את דינו ברבי׳ שמא ימצ׳ עזר

כנגדו אז יצא חרבונה הסריס ואמר מה אתה עומד
ומצטער הנה העץ אשר הכין למרדכי אין לך אלא
לצות ולפסוק את הדין שיתלה שהרי העידו עליו
שגנב אז שמח המלך וצוה לתלותו שנאמר ויאמר
המלך תלוהו עליו וכן הוא אומר ויתלו את המן על
העץ אשר הכין למרדכי וחמת המלך שככה והיינו
דכתיב על כן קראו לימי׳ האלה פורים על שם הפור
מאי על שם הפור על שם הגנב שכן במדינ׳ אנקונה
קורין לגנב פורו ׃ מתני׳ כרכין חמוקפין חומה
מימות יהושע בן נון וכו׳ ׃ מאי קרא דכתיב על כן
היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את
יום ארבעה עשר ומדפרזים בארבעה עשר כרכים
בחמשה עשר דהא כתיב להיות עושים את יום
ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר בו
בעי רב אכלן בן עיר שאכל סעודת פורים כהלכה
מותר לאכול ארבעה עשר סעודות בחמשה עשר
מיקא עבר משום בל תוסיף אי לא רבי קמצן אומר
אסור דהא כתיב ולא יעבור רב רעבתן אומר מותר
דהא כתיב ולא יעבו׳ אחמשה עשר כתיב אתו שאו
לבי מדרשא יתבי לתמן רבי שמחה ורבי יום טוב
לא הוה בידייהו אדהכי אתא ר׳ בלעם שאו מקמיה
מהו לעשות פורים ב׳ ימים אמר להו שרי דהא
פורים כתיב מעוט פורים שנים ולא אמרן אלא יום
יד׳ וטו׳ אבל מקמיה הכי ולבתר הכי לא דהא
כתיב ולא יעבור יתיב רבי בנימן בר יחיאל בבי
מדרשא וקא בעי מהו לרכוב על הסוס בפורי׳ ולרוץ

ישראל שנאמ׳ ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו
ואימתי קנה מרדכי להמן לאחר שנשתמר קודם
שעלה לגדולה מעשה שהיה ששלח אחשורוש
את חיילותיו על עיר אחרת ששמה כפר מורינוס
ועמדו עליה שלש שנים במצור והיה אוהל
המן סמוך אל אוהל מרדכי יומא חד חזייא
מרדכי להמן דקא עציב אמר ליה אמאי עציבת אמ׳
ליה לית לי מזוני אית לך זוזי אמר ליה לא אית לך
סוסיא אמר ליה לא אית לך נכסי אמר ליה לא לית
לי אלא בר חמרא ולית לי לא תיבנא ולא כיסתא
למיתן לה אמר לו מרדכי גם תבן גם מספוא רב
עמנו גם מקום ללון לוזיף לן מר אמר ליה הב לי
משכונא לית לי קנה אותי ואת אדמתי ללחם אמר
ליה עביד לי שטרא עבד לי׳ יהב ליה מרדכי תיבנא
וכיסתא לחמרא ולחמא לפום טפלא וקנהו לעבד
עולם והיו קורין אותו עבדא אביל נכסי לאח׳ שעלה
המן לגדולה אמר ליה למרדכי הב לי שטרא וקביל
מנכסי דמי ערכי כעידן זביני אמר ליה מרדכי הב לי
כדהשתא אמר ליה אי כדהשתא כל נכסי שלך
כדאמרי אינשי ערך האדם כפי עשרו אמר ליה אין
עבדא דמאן נכסי דמאן אז וימלא המן על מרדכי
חימה וזהו שאמר המן ליועציו ולזרש אשתו וכל זה
איננו שוה לי אמר לו זרש אשתו שוטה בדין אתה
עומד עמו לך ותלה אותו ולית דין ולית דיין שאתה
משנה למלך ומי יאמר לך מה תעשה אמר לה ואם
אתלה אותו ישאר זרעו. והוא קנה אותי לעבד עולם
לו

לו ולזרעו אחריו וכן כתוב בשטר ואם הוא ימות
השטר ישאר אמרה לו זרע עמלק הדיוט בן הדיוט
בן דרכם של מלכים שכל מי שעלה לגדולה לידון
ונפסק דינו למות כל נכסיו משועבדין למלך ואתה
שיני למלך ותקבל ד׳ השטר עם כל נכסיו ותצא
לחירו׳ והוא קבל עצתה כדכתיב וייטב הדבר בעיני
המן ויעש העץ הא׳ ויעש העץ יש אומרים העץ ממש
ויש אומרים נראו לו דבריה וקבל עצתה דרש רבי
שקרן מאי דכתיב ותאמר אסתר אם על המלך טוב
יבא המלך והמן היום אל המשתה מה ראתה
אסתר לקרוא המן אל המשתה אמרה אני יפת תואר
מיד שיראה המלך שאני מקרבת את המן להראות
לו אהבה ופנים שוחקות מיד יטור לו איבה ויקנא
בו שכשם שאין האשה מקנא אלא בירך חבירתה
כך אין האיש מקנא אלא בירך חבירו וכן אמרו
חכמים קנאתו במלך קנאתו בשרים שמיד שראה
המלך שזימנה אסתר את המן במשתה הראשון
מיד קנא לו והיה לבו עליו והיינו דכתיב בלילה
ההוא נדדה שנת המלך שהיה מקנא אסתר על
דבר המן והמן על דבר אסתר ותדד שנתו מעיניו
ומיד קם ממטתו לראות ולחשב על המן לקונסו
מיתה והיינו דכתיב ויאמ׳ להביא את ספר הזכרונות
לפניו לראות אם כתוב שם שום מלשינות על המן
שיוכל לענוש אותו ולא מצא אבל מצא כתו׳ אשר
הגיד מרדכי על בגתנ׳ ותרש ולא היה חושש בדבר
יצתה בת קול ואמר׳ מרדכי זה שונאו של המן הוא

היום או תרנגולת למחר יטול ביצה היום ולא
תרנגולת למחר שנאמר אל תתחלל ביום מחר כי
לא תדע מה ילד יום וקשיא לרבי קמצן אמר ר׳ לא
שמיעא לי כלומר לא סבירא לי דהא כתיב והיה
כזה יום מחר גדול יותר מאד הלכתא מאי רבי עכן
או׳ הלכה כרבי קמצן רבי שמחן אומר הלכה כרבי
בלעם והלכה כרבי בלעם: הכל חייבין: הכל
לאתויי מאי לאתויי חרש שוטה וקטן שאף הם היו
באותו הנס מתיב המן בשלמא קטן הידה באותו
הנס דכתיב טף ונשים ביום אחד אלא חרש ושוטה
מאן דכר שמייהו אמר ליה רב מרדכי מי סברת
חרש שאינו שומע ואינו מדבר האי חרש דקאמר
שמדבר ואינו שומע והרי הוא כפיקח לכל דבריו
אמר ליה המן מכל מקום שוטה קשיא אמר ליה רב
מרדכי האי שוטה נמי דקאמר חצי שוטה איתיביה
המן לרב מרדכי והתנן הכל כשרין לקרות את
המגילה חוץ מחרש שוטה וקטן ואי כדקאמ׳ אמאי
אינם כשרין קשיא חרש אחרש קשי׳ שוטה אשוטה
חרש אחרש לא קשיא הא חרש שמדבר הא חרש
שאינו מדבר שוטה אשוטה נמי לא קשי׳ הא בחצי
שוטה הא בכוליה שוטה מתיב המן אי חרש שאינו
מדבר מאי למימרא פשיטא אי אינו מדבר היאך
קורא אמר ליה רב מרדכי חרש כדי נסבה אידי
דקא בעי למיתנא שוטה וקטן תנא נמי חרש הדר
קושיין לדוכתיה מכל מקום שוטה קשי׳ ואי אמרת
מאי שוטה חצי שוטה ניחא אלא אי אמרת כוליה

שוטה

שוטה פשיטא היאך יקרא קשיא עמלק אמר הכל
לאתויי מאי לאתויי טומטום ואנדרוגינוס קפיד המן
ואמר ליה זקן אשמאי מאי קבעית הכא זיל לארעא
דרומא דהוא אתריך שנאמר עמלק יושב בארץ
הנגב וכי במגילת אסתר טומטום כתיב בה או
אנדרוגינוס כתוב בה אמ׳ לו עמלק זרע מרעים הא
למדת ראשית גוים עמלק אמר ליה שפיל לסופיה
דקרא ואחריתו עדי אובד אמר לו עמלק בן אלף
תועבות עליך נאם׳ ואחריתו עדי אובד שאתה מבני
בני ובני בנים הרי הם כבני׳ ואיזהו אחריתו של אדם
הוי אומר אלו הבנים מיד יצא המן לתרבות רעה:
ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ידע מאי ידע שיצא
המן לתרבות רעה ושמח בלבו לפי שהיה מלבין
פניו ברבים ובמאי בקושיות והיכי עביד הכי והכתי׳
בנפול אויבך אל תשמח ואמר רבי מימי לא שמחתי
בתקלת חביריי הא בחבר הגון הא בחב׳ שאינו הגון
הלך ונשתמד ונעשה שר השרים ושני למלך וכל
העם כורעים ומשתחוים להמן בציווי המלך אין
מרדכי כורע ומשתחוה לו שהיה לו שטר למרדכי
על המן שקנהו לעבד עולם בצלילי שעורי׳ ובפתותי
לחם אמר עבד למי נכסין למי מרנין כולי עלמא
בתריה דהמן ואמר דין עבדא דמרדכי דין עבדא
דמרדכי אז כעס המן והיינו דכתיב וימלא המן על
מרדכי חמה אמר לא די שאינו כורע ומשתחוה לי
אלא שמספר בגנותי בפני כל אדם מה עשה אותו
רשע לא רצה להנקם על מרדכי לבדו אלא על כל

קולם למרחוק עשר פרסאות והעיר כולה צהלה ושמחה ואז יוצא בחור אחד ששמו תאנים ושתי חצוצרות בידו ובחור אחד ששמו טבאל ושופר בידו השופר מאריך והחצוצרות מקצרות וכל העם רואים את הקולות ושומעין את התרועות נקהלו במקהילות חבילות חבילות ואז שמע משיח ושמח וכסבור שעת גאולה הויא והגיע הקץ כמה שכתוב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וכמעט שלא בא משיח באותו היום יצתה בת קול ואמרה קיים רבי בנימן מצות האירה כהלכתא : חייב אדם לשתות בפורים : יתיב רבי מנחם ברבי בנימן בבי מדרשא וקא מיבעיא ליה מהו למזון את הינומלין בפורים רבי קמצן אומר מותר רבי שמחן אומ' אסור איתיבי רבי מנחם לרבי קמצן והרי יין שאינו חשוב ביינומלין ואסור שאני יין שמזינתו אסור מן התורה שנאמר סובאך מהול במים איכא למיפרך מה ליין שכן אינו משכר תאמר ביינומלין שכר יוכיח איכא למיפרך מה לשכר שכן אינו נמצא בכל מקו' תאמר ביינומלין תירוש יוכיח שנמצא בכל מקום ואסור אף אני אביא ינומלין איכא למיפרך מה לתירוש שכן הוא מתוק תאמר ביינומלין נמירי ביינומלין נמי מתוק הוא או נוטה למתוק הצד השוה שבהן שהו' מתוק ונוהג בכל מקו' ואין מוזנין אותו אף אני אביא יינומלין שהוא מתוק ונוהג בכל מקום ואין מוזנין אותו וכן הלכתא :

הדרן עלך העשיר

פורים שחל להיות בשבת אוכלי' סעודת פורים בו ביום אבל מגילה לא קרינן אלא כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הכניסה ומוקפין חומה למחר : הכל חייבין בסעודת פורים כהנים לוים וישראלים גרים נשים ועבדים שאף הם היו באותו הנס : כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון אוכלין סעודת פורים בחמשה עשר באדר כפרים ועיירות גדולות ב"יד בו : אכלו סעודת פורים באדר ראשון ונתעברה השנה אוכלין אותה באדר השני שאין בין אדר הראשון לאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים הא לענין אכילה ושתיה זה וזה שוין :

סליק פירקא

פורים שחל להיות בשבת וכו' : תנו רבנן ארבעה עשר שחל להיות בשבת כפרים ועיירות גדולות אוכלין סעודת פורים בו ביום דברי רבי בלעם רבי קמצן אומר אין אוכלין בו ביום אלא חצייה וחצייה משיירין אותה למחר שכן בני הכרכין קורין את המגילה למחר איתיביה רבי בלעם והרי מקרא מגילה שהכפרים מקדימין ליום הכניסה מקרא מגילה מקדימין וסעודת פורים מאחרין אין הכי נמי דתניא באילו אמרו מקדימין ולא מאחרין במקרא מגילה ותרומת שקלים הא סעודת פורים וסעודת ראש חדש מאחרין ולא מקדימין איתיביה ר' עמרם מי שנדרו לו טול ביצה

קתני רבי שבתי הפרנס אומר כל מי שאינו מכין
מערב שבת של זכור מעין סעודת פורים עבור שתי
שבתות אין לו חלק בעולם הזה ומעשה בבת שבע
אשת רבי שבתי הפרנס שהכינה מערב שבת של
זכור מעין סעודת פורים עבור ב׳ שבתות ואכלוה
בשבת אחת והודה לה רבי שבתי ואמר רבי שבתי
הא דידן ברתיה דבי נשיאה הוות וקורין
אותה קר דילנירת ואם לאו דחזרת דעבדן
הכי בכי נשא לא הוות עבדא יתיב רבי אברהם
אדום קמיה דרבי שבתי אבוה וקא בעי מי שאין לו
חלק בעולם הזה אין לו חלק לעולם הבא או לא
אמ׳ ליה אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך
שיש לו פלטין גדולים ולפני הפלטין בית שער
אכסדרא ומרפסת בית ועלייה פרוזדור וטרקלין
בא אדם אחד שרוצה ליכנס לטרקלין ואינו יכול
ליכנס שם לא אם כן נכנס שם בית שער אכסדרה
ומרפסת בית ועלייה ופרוזדור והעולם הזה דומה
לפרוזדור לפני העולם הבא התקן עצמך לפרוזדור
כדי שתכנס לטרקלין ומיד כששמע רבי אברהם
אדום כך הלך וקנה נכסים רבים וחפצים נאי׳ ואכל
ושתה וראה טוב בחייו וקבל חלקו מן העולם הזה
כדי לקנות חיי העולם הבא מרגלא בפומיה דרבי
אברהם כך מקובלני מבירת אבי אבא שכל מי
שאין לו חלק בעולם הזה אין לו חלק בעולם הבא
ומי שיש לו חלק בעולם הזה יש לו חלק לעולם
הבא: אין אוכלין: תניא רבי בנימן בר יצחק אומר
כל

כל האוכל מיני פירות בפורי׳ הרי זה מתחייב בנפשו
מרגלא בפומיה דרבי מאיר בר׳ בנימן ברבי יצחק
בשר שר מכל מיני מאכל והרוצה לידע טעם בשר
לא יאכל אותו כי אם בשל מבושל במים ולא
יוציאנו מן הקדרה עד דכי נגע ביה מיתלח ונפיל
תילחי תילחי אמרו עליו על רבי בנימן ברבי יצחק
שכל פורים ופורים היו מביאין לו סכל מן השוק
והיה משקהו יין ורוחץ אותו ביין עד שהיה מנבת
ואומר דברים שלא היו ולא נבראו והיינו דתנן על
הסכלים ועל היין ומעשה בפורים אחד שלא מצא
סכל בשוק והביאו לפניו אורח אחד שהיה חצי
שוטה והשקהו יין ורחץ ראשו ופניו ביין עד שלא
ידע בין ארור המן לברוך מרדכי כד אתא רבי בנימן
לבי מדרשא בעו מיניה מהו לעשות אירא בפורים
אמר לא מבעיא בפורים דמותר אלא אפילו בשאר
ימות השנה מותר והני מילי בעת שכרות אבל
שלא בעת שכרות לא בראש השנה וביום הכפורי׳
מהו לא הוה בידיה אזל ושאיל לבי מדרשא פליגי
בה תרי אמוראי חד אסר וחד שרי והלכתא כמאן
דאסר מאי אירא אמר רב מרדכי ארור המן ואף על
פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ארה לי
יעקב אל תיקרי ארה אלא אירא רבי שמחה אמר
אני ראיתי את רבי בנימן ברבי יצחק שעשה אירא
בשכונתו בפורים והיאך עשה הלך וקימץ כל בני
שכונתו לפני ביתו והעלה אדם אחד במעלה וצועק
בקול גדול ואמר אירה אירה אירה עד שנשמע

דבר בפורים גדול מזה אמר לו רב שקה לזה יאמרו
ניתנה תורה לשיכורים כך מקובלני מרבי הלל
הרופא שהפלפל חם ויבש ומבעיר את הצמ׳ ושורף
את הגרון ואתי ביה לידי סכנה וכן הלכת׳ : השוכר
את הפועלים : ומי עבדינן מלאכה בפורים אין
במקום שנהגו דתנן מקום שנהגו לעשות מלאכה
בפורי׳ עושין אינמי במקו׳ שאין עושי׳ וכגון שהשכירן
לקלוף אגוזים או בוטנים ושקדים לסעודת פורים :
ולא יפחות לו : מכאן אמרו המשכיר עבד עברי
לעצמו כמשכיר אדון לעצמו : רבי הלל אומר :
מאי קאמר הסורי מחסרא והכי קתני המזמן את
האורחים בפורים לא יפחות משלשה ליטרא בשר
בקערה והמוסיף אל יוסיף על שבעה דברי רבי
הלל מאי טעמא כדי שלא יכסה המרק את הבשר
וכי יכסה המרק את הבשר מאי הוי דלמא אתי ביה
לידי סכנה מאי סכנה אמר ר׳ הלל אני ראיתי אורח
אחד ששמו לפניו קערה ביום פורים שהמרק כסה
את הבשר וכסבור הוא שאין בשר בקערה והיה
ממתין שם עד שיביאו לפניו קערה אחרת עם בשר
והמתין עד בוש וכשראה שאין מביאין אמר שמא
הבשר מעט וירד לקרקעית הקערה ואי אפשר
ללוקחה בלי רשתות ומכמורות מה עשה קם מעל
השלחן ופשט כל בגדיו וירד תוך הקערה לשוט על
המרק למצא הבשר וכמעט שלא נטבע בתוכה
באותו היום התקין רבי הלל שלא יפחות בקערה
פחות משלשה ליטרא בשר משום מעשה שהיה

ולא יוסיף על שבעה מאי טעמא שלא לקלקל
האסטומכא : האוכל סעודת פורים : יתיב רבי
טבאל וקא דרש לה בפירקא אוכל אדם סעודת
פורים ביחיד כדברי רבי שבאי ואפילו לכתחלה
איתיביה ר׳ עזבוק ואפילו לכתחלה והתנן האוכל
סעודת פורים ביחיד יצא דברי רבי שבאי רבי הלל
אומר לא יצא ואפילו רבי שבאי דשרי לא אמר אלא
בדיעבד והיינו דקתני האוכל הא לכתחלה לא
אמר לו רבי טבאל הא יחיד דקא אמינא לאו יחיד
דווקא אלא יחיד בלא אורחים ואשתו ובניו עמו
הא יחיד ממש לא דכתיב טובים השנים מן האחד
וכן הלכתא : ויחיד מאי תקנתיה לשתתף עם
חבריה וליכול בהדיה ורב תחליפא אמר מהליף
יחיד סעודתו עם חבירו ופטור דמשום שינוי הוא
והא עבד שינוי רב טוביה אמר כל המשנה ידו על
התחתונה ולית הילכתא כרב תחליפא : שבת
הסמוכה מלפניה אוכלין מעין סעודת פורים דברי
רבי יום טוב רבי שבתי הפרנס אומר בין מלפניה
ובין מלאחריה תניא רבי יום טוב אומ׳ לעולם יאכל
אדם מעין סעודת פורים בשבת הסמוך לפורים
מלפניו מאי טעמא מפני שקורין בו פרשת זכור
וכתי׳ זכו׳ את אשר עשה לך עמלק זוכרהו באכילה
ובשתייה וכן אמרו חכמים זכור את יום השבת
לקדשו זוכרהו מאחר שבא לה שביחו כדי שיברור
מנה יפה לשבת ומנה יפה לפורים : רבי שבתי
הפרנס או׳ : מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי

לרבי קמצן קשיא אמרו עליו על רבי קמצן שכל
ימיו היה לובש בלאות ואוכל פת סובין ושותה
תמרין עד שקיבץ ממון גדול וביום מיתתו הלך בנו
וקברו באשפה וחזר לביתו ולבש כתונת פסים
וכלי מילת לקיים מה שנאמר יכין רשע וצדיק ילבש
באותה שעה אמרו אי זהו עשיר השמח בחלקו
והיינו דאמרי אינשי לרב טב לא תפלח ולבר ביש
לא תצלח: העושה ינומלין לפורים: מאי יינומלין
קל"דירא בלעז וברומי קורין אותה פוא"שון וכיצד
עושין אותה רבי הלל הרופא אומר מביאין שלש
סאין יין רומי לבן ושלשת לוגין דבש אדום וקנמון
בשם וזנגביל וכרכום ושא'מיני בשמי'פקע משקלם
כולם שחוקים הדק ומביאין קנה מרוסס וטורפין
אותם כולם בכלי אבן גדול או בכלי עץ או כלי
חרס כאשר יטרוף אדם הבצים בקערה עד שיהיה
הכל מעירב כהלכתן ואחר כך מביאין את המסננת
ומסנן אותו עשרה פעמים או יותר כפי מה שהוא
רואה עד שיהי'צלול ואדום ומזהיר ככוכב ובפורים
מאי טעמא איתקון זכר לאסתר המלכה שפניה
מאירין ומזהירין ככוכב וכן אמר חרבונה הסריס
למה נקרא שמה אסתר שפניה מאירין ככוכב שכן
בכרכי הים קורין לכוכב אסתר והלועז' שבמדינת
רומי קורין לאסתר קלרא שטילא רבי התך אמר
שצריך להיות בה מור ומן מור זכר למרדכי מן זכר
להמן מסייע ליה לחרבונה כתיב במדרש אסתר
ביום שהלכה אסתר להתחנן לאחשורוש ולבקש

מלפניו על עמדה המלך יושב על כסא מלכותו
והכסא רצוף ומצופה באבנים טובות ומרגליות
שאורם מאיר ומזהיר עד פרסה ובהגיע אסתר לפני
שער המלך כהו כל האבנים ואספו נוגהם והמלך
נפל על אפיו ארצה ולא היה בו כח להביט כי פניה
מאירין ככוכב ואז הושיט לה המלך את שרביט
הזהב והיא כסתה פניה והמלך קם על רגליו וישב
על הכסא לכן אמרו חכמי' עושין ינומלין לפורי' זכר
לאסתר: מי שיש לו יין מתוק: מאי טעמא דרבי
הלל מפני שטעמו כטעם ינומלין אמר לו רבי שבאי
והרי כמה יינות מתוקים שאין להן טעם ינומלין
אימא והוא שיש לו טעם ינומלין והלא אין מראת
יין מתוק כמראה ינומלין אימ' והוא שיש לו טעם
ומראה כיינומלין אמר לו רבי שבאי אם כן נתת
דבריך לשיעורין יאמרו כל היינות מתוקין אסורין
ויינות הלל מותרין קשיא וזה אחד מן הדברים
שהודה לו רבי הלל לרבי שבאי והלכתא כרבי
שבאי איבעיא להו יין ביתו ויינומלין מהו יין ביתו
עדיף משום שלום ביתו או דלמא יינומלין עדיף רבי
שלמן אומ' יין ביתו עדיף משום שלום ביתו ר' שבאי
אומ' יינומלין עדיף משום פרסומי ניסא והיינו דכתיב
אין שלום אמר ה' לרשעים מתיב רבי שברן תנן ולא
ישים לתוכה פלפלין דברי רב שקה ר' שתיין אומר
אף לא ירבה בה דבש בשלמא דבש כדקתני טעמ'
אלא פלפלין מאי טעמא מפני שמייבש את הגרון
אהרכה מעכל את המזון ומביא את הצמא ואין לך

וכן אמרו חכמים בגדים שבשל בהם קדירה לרבו
אל ימזוג בהם כוס לרבו והאשה אין דרכה לצאת
עד שתהא מקושטת כהלכתה בעי רבי יום טוב
אשה חשובה מאי בתר דבעיא הדר פשטה אי
אשה חשובה היא תלבש כרצונה ותסור כרצונה
דלא אתיא לאמנועי משמחת פורים ובלבד שיהו
עבריה ושפחותיה בקיאין ובקיאות בהלכות פורים
כהלכתן׃

הדרן עלך באחד באדר

העשיר שדרכו לאכול בשר חיה ועוף
בכל יום בפורים ישנה היה
רגיל לאכול צלי יאכל מבושל מבושל יאכל צלי
רבי שכרן אומר היה רגיל לשתות בארבעה כוסות
ישתה בשמנה בשמנה ישתה בששה עשר רבי יום
טוב אומר היה רגיל לשתות בכלי זכוכית ישתה
בכלי כסף בכלי כסף ישתה בכלי זהב שנ׳ והשקות
בכלי זהב׃ העושה יינומלין לפורים לא יעשנה
קודם התענית שלא תפיג טעמה ולא ישים בתוכה
פלפלין דברי רב שקה רב שתיין אומר לא ירבה
בה דבש מפני שמטמטמת את הוורידין ואין אדם
יכול לשתותה וכן הוא אומר אכול דבש הרבות
לא טוב׃ מי שיש לו יין מתוק פטור מן היינומלין
דברי רבי הלל רבי שבאי אומ׳ חייב משום פרסומי
ניסא׃ השוכר את הפועלים בפורים חייב במזונות
אשתו ובניו ר׳ הלל אומ׳ הפוחת לא יפחות משלשה

והמוסיף

והמוסיף לא יוסיף על שבעה רבי שבאי אומר הכל
כמנהג המדינה׃ האוכל סעודת פורים ביחיד יצא
דברי רבי שבאי רבי הילל אומר לא יצא׃ שבת
הסמוכה לפורים אוכלין מעין סעודת פורים דברי
רבי יום טוב רבי שבתי הפרנס אומר כל מי שאינו
אוכל בשתי שבתות הללו מעין סעודת פורים אין
לו חלק בעולם הזה ומעשה בבת שבע אשת רבי
שבתי הפרנס שעשתה מעין סעודת פורים בשבת
שלפניה ולא בשבת שלאחריה והודה לה רבי
שבתי׃ אין אוכלין מיני פירות בפורים ולא מיני
קיטנית רבי טרפון אומר אף לא בני מיעים שכך
אמרו חכמים בני מיעיי׳ לאו בשר נינהו ודאכלינהו
לאו בר נש׃ חייב אדם לשתות בפורים כפליים
ממנהגו דברי רבי שתיין רבי שכרן אומר אין שיעור
לשתייה אלא שותה והולך עד שלא יכיר בין ארור
המן לברוך מרדכי׃

סליק פירקא

העשיר שדרכו לאכול וכו׳׃ איזהו
עשיר השמח בחלקו דברי רבי
שמחן רבי קמצן אומר מי שנולד עשיר מרגלא
בפומיה דרבי קמצן אין אדם יכול להתעשר אלא
אם כן יצמצם בהוצא׳ שנאמר וקובץ על יד ירבה
וכן אמרו חכמים הרוצה להתעשר יעסוק בבהמה
דקה איתיביה רב שמן והא כתיב ויד חרוצי׳ תעשיר
וכתיב עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר קשיא

בפורים אלא דברים הקלים להתעכל כדי שיאכל
אדם ארבעה עשרה סעודות בפורים כדברי רבי
בלעם איתיביה נרנרן לרבי הלל והרי מיני בצק
אינם קלים להתעכל והם מותרין דתנן ובמיני בצק
אמר לו רבי הלל מה למיני בצק שכן אינם נאכלין
אלא לתיאבון תאמר בבשר בהמה שאינה נאכלת
אלא לתיאבון וגמירי כל דבר שאדם אוכל לתיאבון
הוא קל להתעכל איתיביה רבי אכלן כי תאוה
נפשך לאכל בשר בכל אות נפשך תאכל בשר
ומכאן אמרו חכמים אין אוכלין בשר אלא לתיאבון
הני מילי בבשר חיה ועוף שאינם נמצאין בישוב
ודמיהן יקרים אבל בבשר בהמה מצויה היא דכתיב
והעורבים מביאי׳ לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר
בערב והיינו דאמרי אינשי הבשר שר מכל
מיני מאכל ובמערבא אמרי תבשיל בלא בשר
כבירת בלא אשה הילכתא מאי רבי יום טוב
אמר הלכה כרבי הלל וכן אמר רבי שתיין הלכה
כרבי הלל וכן הלכתא כרבי הלל גופא רבי הלל
הרופא אומר אין אוכלין בפורים אלא דברים הקלים
להתעכל כדי שיאכל ארבע עשרה סעודות ביום
פורים איסטניס או חולה שרוצה לאכול ארבעה
עשרה סעודות ביום פורים אין מונעין אותו ואפילו
עשרים וארבעה מיני סעודות הכתובים כסעודות
פורים מכולם מאכילין אותו ואני ערב בדבר שלא
יזיק לו מפני שסעודת מצוה היא ומצטרפת לטובה
ואינה מצטרפת לרעה: ולא בבשר דגים וחגבים:

ובבשר דגים וחגבים מאי טעמא לא מפני שהם
יקרים וקרים והזמן קר והיוקר מבלבל ארת הלב
והקור מבלבל את האסטומכ׳ ואי אכיל להו בפורים
אתי בהו לידי סכנה: ולא בירקות: מאי טעמא
שמא ימלא אדם כריסו מהם ואין בית הבליעה
פנוי לאכול ארבע עשרה סעודות שנתחייב בהן
ואתי לאמנועי משמחת פורים: באמת אמ׳ חכמים
וכו׳: מי שרו והתנן אבל אין אדם יוצא לא בבשר
בהמה ולא בבשר דגים וחגבים ולא בירקות קשיא
בהמה אבהמה קשיא דגים אדגים בהמה אבהמה
לא קשיא כאן ברגיל בה כאן בשאינו רגיל בה אי
נמי הא בדקה הא בגסה דגים אדגים לא קשיא הא
ברברבי הא בזוטרי רברבי אסורין זוטרי מותרין
שהרי אמרו חכמים דגים קטנים מפרין ומרבין
ומברין כל גופו של אדם: לא תלבש אשה וכו׳:
תנו רבנן לא תסוך אשה בפורים ולא תעדה בליה
אלא יושבת בין תנור וכירים ר׳ זוהמי אומר מראש
חדש אדר עד ששה עשר בו דתנן לא תלבש
אשה בגדי צבעונין ולא כלי פשתן המגוהצי׳ מראש
חדש אדר ועד ששה עשר בו מאי טעמא שלא
תהא יוצאנית אלא שתהא יושבת תמיד בביתה
בין תנור וכירים ועוסקת בסעודת פורים וגמירי אין
אשה יוצאת מפתח ביתה בבגדי הבישול מפני שהן
מלאין עשן ואמר רבי נחתום בנות ישרא׳ הן החמירו
על עצמן שאפי׳ רואות טיפת עשן כחרדל בבגדיהן
מקצו׳ אותן לבישול ואינן יוצאו׳ עמהם מפתח ביתם

לה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי שעמום
לא קשיא כאן בשאר ימות השנה כאן באדר : אין
נושאין נשים : תני רב עצלן מי שאין לו אשה ולא
שפחה לא יבשל בפורים מפני הטורח לכך אמרו
חכמים מחזיר אדם את שפחתו בפורים ודיקא נמי
דקתני שהיא בקיאה בתבשילין הא אינה בקיאה
לא ועוד אמר ר׳ עצלן קמיה דרב עמרם וקא מבעיא
ליה המבשל כרוב ותרדין בלא בשר דהא תנן בלא
בשר ולא בירקות איתיביה רבי עצלן אלו ירקות
שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח שאני פסח שהן
דברי תורה ודברי תורה אין צריכין חיזוק פורים
דברי סופרים ודברי סופרים צריכין חיזוק קרי עליה
רבי בלעם חכם עצל בעיניו : ההוא דהוה יתיב
קמיה דרב שמחן ביום פורים חזייה דהוה עציב אמ׳
ליה אמאי עציבת אמר ליה דלא עבידנא סעודת
פורים מפני הטורח אמר ליה כמוך אדידי לשנה
חזייה דהוה עציב אמר ליה אמאי עציבת אמר ליה
דלא עבדינא סעודת פורים אמר ליה פושע אתה
לכולי עלמא שרי ולדידך אסיר כר אזיל מקמיה
חזייה דקא בכי אמר ליה לשמעיה הב ליה בר יונה
דהא כתיב ומתנות לאביונים ואין לך אביון גדול
מזה אזל יהב ליה גוזל חי לא קביל אמר ליה מתי
אשחטנו מתי אסיר הנוצה מתי אבשלנו טוב פת
חריבה ושלוה בה קפיד רב שמחן ואמר ליה בן
אפילח לסוס נתון אל תבקש אוכף קביל ואזיל וקא
בכי אמר ליה לשמעיה הב לי תור מבושל כדי

שלא יאמרו לא קיים רבי שמחן ומתנות לאביונים :
ארבע עשרה סעודות : תנא רב מרדכי אמר עשרי׳
וארבעה מיני סעודות נאמרו למשה בסיני וכולם
חייב אדם לעשותם בפורים ואלו קשטי ומולייתות
וטורטולי רקיקים וטורטוליקיי ומושטצולי טקאטו
וכיסנין ואתיניאו בשר איל בשר צבי בשר יחמור
בשר אווזין בשר תרנגולין בשר יונים בשר תור
וגוזל ברבורים אנטרי פאסני פרדיצי פולקי קולייוצי
וקטורניציאי תנא הוסיפו עליהם הלביבו׳ והמקרוני
והקרישוני כדברי רבי אכלן רב רעבתן אמר אין
פוחתין מהן אבל מוסיפין עליהם חרבונה הסרים
אומר אין פוחתין מעשר ואין מוסיפין על עשרים
וארבעה כנגד עשרים וארבעה מתנות כהונה
אינמי כנגד עשרים וארבע ספרים וכן היה חרבונה
אומר אפילו עני שבישראל לא יפחתו לו מעשרה
מיני מזונות כנגד עשרת בני המן איבעיא להו
לשתיה מהו מי שיעור נתנו חכמים אלא רב שתיין
אומר אין שיעור לשתיה רב אכלן אמר יש שיעור
לשתייה מתיב רב שכרן והכתיב והשתיה כדת אין
אונס קשיא לרב אכלן קשיא בעי התך מהו למזוג
היין עם המים בפורים רב שכרן אמר אסור והא תנן
מערבי׳ לנזי׳ ביין ולישרא׳ בתרומה מאי לאו מערבין
מוזגין לאו מאי מערבין יין לבן ביין אדום מאי טעמא
כדי שלא תשתכח תורת עירוב מארצינו : או דברי׳
וכו׳ : ובבשר בהמ׳ מאי טעמ׳ לא מפני שעומדת על
האסטומכא והתנן רבי הלל הרופא אומ׳ אין אוכלין

Classe

מאחד באדר כדי שירבו הצידים וימכרו בזול ונמי' כי המסחר טוב מוצי' הפשוט מן הכיס והיינו דאמרי אינשי לרעתו של פועל מוציא מסחר טוב בשוק ויש אומ' מאי טעמא מקדימי' כוליה האי כדי שיתחיל העם לאכול ולשמוח מראש חדש אדר דתנן משנכנס אדר מרבים העם בשמחה: ויש אומרים אף על האופים וכו': ותנא קמא אמאי לא תנא אופים הני שכיחי: רבי פרנך אומר אף על האורחים אורחים מאן דכר שמייהו קרא אדכרינהו דכתיב ומתנות לאביונים אלא הכרזה למאי בעו אי אתו יהבינן להו ואי לא אתו לא מחייבינן ומאי הכרזה בעו אמר רבי פרנך מכריזין על האורחים שיבואו לשמוע מקרא מגילה וכל מי שאינו בא לשמוע מקרא מגילה אין נותנין להם מעות פורים וכן הילכתא: לא ילך קמצן בדרך וכו': בשלמא קמצן מפני שהוא מדקדק ומריב עם כל אדם ומעכב את הרבים מלעשות סעודה יפה אלא אסטנים מאי טעמא גמירי איסטנים סורו רע ואיצטומכא שלו רע ושונא את נפשו וכל מי ששונא את נפשו אינו אוהב את חבירו והוא מצטער בראות חבורת בני אדם אוכלים ושותים ושמחים והוא עצב שאינו מעכל את מזונו והיינו דאמרי אינשי שיתין כיבי מטו לכבא דקל חברה שמע דאכיל ולא אכל תניא מי שבא בדרך ופגע בקמצן יסלקנו לצדדין ואינו שואל בשלומו ומשיב בשפה רפה ובכובד ראש והני מילי בשאר ימות השנה אבל באדר יברח

מפניו וכמה אמר רפרם כמלא עיניו יתיב ר' בלעם קמיה דרווהא וקא מבעיא ליה פגע באיסטנים מאי אמר ליה לא שנא בעי רווחה מהו לעמוד בתוך ארבע אמות של קמצן בשאר ימות השנה ואם תמצי לומר בשאר ימות השנה מותר בראש חדש אדר מהו ביום פורים מהו תיקו רבי שמחן אומר כתיב שמח בחור בילדותיך וכתיב אל תשמח ישרא' לא קשיא כאן בשאר ימות השנה כאן בפורי' דימי משתה ושמחה כתיב תניא חייב אדם לשמח את אשתו בפורים שאף הן היו באותו הנס ובמאי משמחה בדרך ארץ רבי בלעם אומר באכילה ובשתיה: מקום שנהגו לעשות וכו': תלמידי חכמים אמאי בטלים והלא שמחה היא לו שנאמר פיקודי ה' ישרים משמחי לב אין הכי נמי ואמאי בטלים מפני שאין מערבבין שמחה בשמחה שמחת תורה לחוד ושמחת פורים לחוד בעי רבי שכחן כגון אנא ורבי בטלן שאין אנו שמחים בלימוד מהו תיקו ועוד אמר רבי שכחן משמיה דרבי בטלן האי צורבא מרבנן לא נפתח בעידניה באורתא דתליסר נגהי ארביסר דלמא משכא ליה שמעתתא ואתי לאימנועי משמחת פורים ועוד יתיב רבי בטלן וקאמ' משמיה דנפשיה האי מאן דבעי למעבד סעודת פורים בהלכתא ליבטיל עבידתא מריש ירח' דאדר והני נשי דידן נהוג דלא למעבד עבידתא מריש ירחא דאדר עד שיתסר ביה איתיביה רבי עמלן אפילו הכניסה לו מאה עבדים ומאה שפחות כופה

מה הכנסה בשמחה אף יציאה בשמחה: ומקום
שנהגו לעשות מלאכ בפורים עושין ומקום שנהגו
שלא לעשות אין עושין ובכל מקום תלמידי חכמים
בטלים: אין נושאים נשי בפורים מפני ביטול
אכילה ושתייה אבל מחזיר אדם את שפחתו מפני
שהיא בקיאה בתבשילין: ארבע עשרה סעודות
חייב אדם לאכול בפורים בין לילה ויום רבי בל עם
אומ ביום פורים בלבר שהרי אמרו חכמים סעודת
פורים שנאכלה בלילה לא יצא: או דברים שאדם
יוצא בהן ידי הובתו בפורים בבשר חידה ועוף בין
צלויים בין מבושלין ובמעשה אילפס וציקי קדירה
ובמיני בצק אבל אין יוצא לא בבשר בהמה ולא
בדגים וחגבים ולא בירקות: באמת אמרו ממלאה
אשה קדירה בשר ונותנת לפני האורחים ואפילו
בשר בהמה ודגים: לא תלבש אשה לא בגדי
צבעונין ולא בגדי פשתן המנוהצין: ולא תסור
אשה מאחד עשר באדר עד ששה עשר בו להיות
יושבת תמיד בין תנור לכירים שאף על פי שניוול
הוא לה שבח הוא לה ואף על פי שהיא מצירדה
שמחה היא לאחר זמן:

סליק פירקא

באחד באדר משמיעין על הסכלים ועל היין וכו׳:
על הסכלים למאי הלכתא לשמח את העצבין
דתנן במה משמחין בפורים במאכל ושתידה אויל
מדורך אומר בסכלות והיינו דכתיב יקר מחכמה

ומכבוד סכלות מעט וכיצד עושין מביאין את
הסכלים ומשקין אותן יין עד שיצאו מדעת הסכלות
לדעת הוללות ומראין שיניהם וקורצים בעיניהם
עד שמראים את סכלותם לכל לקיים מה שנאמר
גם בדרך כשהסכל הולך לבו חסר ואמ׳ לכל סכל
הוא ומי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה
שמחה מימיו ומתניתין נמי דקתני על הסכלים ועל
היין והיינו דכתיב תנו שכר לאובד ויין למרי נפש
סרס המקרא ודרשיהו תנו שכר ויין לאובד לשמח
את מרי נפש: ועל הכילאים וכו׳: למאי הלכתא
מאי כילאים רמאים ואמאי מכריזין עליהם שלא
יטעו את העם ברמיותם שכן דרכם להשתתף
עם האורחים ובאים ומקבלים מעות פורים והולכים
להם ונעביד דלא לשתתפו אורחי׳ בהדייהו כינונא
עבדי בינייהו והיינו דכתיב אין אמונה בגוים ואפילו
ביהודים רעים אמר רבי פרנך אני ראיתי אורח אחד
שעשה כנוני׳ עם הכילאי וגנבו מעות פורים וכשבאו
לחלוק גנבו זה מזה והכו זה את זה עד שיצא
נשמתן באותה שעה אמרו לא ישתתף אדם עם
הכילאי אפי׳ בשאר ימות השנה וכל שכן בפורים:
ועל הציידי׳ וכו׳: למאי הלכת׳ לצוד ציד חיה או עוף
לסעודת פורי׳ ומ״ט מקדימין מאחד באדר מבעשור
סגיא דהא פסח מצרי׳ מקחו מבעשו׳ אין הכי נמי ומ״ט
מקדימין גזירה דלמ׳ מקלע׳ לי׳ אורחי׳ ואתי לאמנועי
משמחת פורים והא איכא אווזין ותרנגולין והא
איכא יוני הרדוסיות אלא היינו טעמא דמקדימין

תנוח דעתך שהנחת את דעתי כד הוו עסקי הלק
בלק בהא שמעתא לא הוו מסקי מינה אלא כמה
דמסיק תעלא מבי כרכא דרש לוי מאי דכתיב צום
הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי
יהיו לבי׳ יהודה לששון ולשמחה וכתיב התם ששון
ושמחה ליהודים והיינו דמתרגם רב יוסף יהון לבית
יהודה כחידאי ליומי פוראי היכי דמי בשלמא צום
החמישי כדאמרינן אלא צום הרביעי היכי דמי
דאפילא שתא בשיתסר בתמוז לוי אמ׳ דעברו אדר
באדר וניסן בניסן וילדה לשבעה ילדה למקוטעין
ומי מעברא תרתי עיבורי כחדא אין כדתניא טיפה
אחרת היתה ונחלקה לשתים וצום העשירי היכי
דמי דילדה בעשירי ומי מאחרה כולי האי אין עד
תריסר ירחי שתא ונפק מינידה רבי בון אי בעירת
אימא דנדרה שתא בנזיר סתם והויא סתם נזירות
שלשים יום ואנון לא אתו במניין עבודה דכתיב
והימים הראשונים יפלו ואשתכח דילדה בתשיעי
יצתה בת קול ואמרה יש כאן מי שראוי שתשרה
עליו שכינה אלא שאין דורו ראוי לכך יהבו רבנן
עיניהו בלוי אמרו עליו על לוי שכל עוף שהי׳ עובר
עליו נעשה גל של עצמות: כמה מיני מטעמים:
מאי טעמייהו דאחרי׳ ילפי ממיני זמר מדה מיני זמר
ארבע׳ אף מיני מטעמים ד׳ ור׳ עקיבא אמר לך מכל
החי מכל בשר כתיב ואין ריבוי אחר ריבוי אלא
למעט ואשתיירו להו תלתא: סעודת פורים:
מאי טעמא דלמא אתי לאמנועי משמחת פורים
והיכי

והיכי דמי כגון שרבו אוכליה: המלך מזמן: הכל
תלוי בכיס וכו׳ והתנן הכל תלוי בלב התם בשאר
מצות דיש רוצה ואין לו ויש לו ואינו רוצה אבל
מצות פורים כל מאן דאית ליה נכסי ניחא להו
לקיומינהו התם בטלה דעתם אצל כל בני אדם:
לא יפחו׳ משני מיני תבשילין מנלן דכתיב ואכלתם
מעדנים מיעוט מעדנים שנים: חייב מלך לענוש את
הכילי: מנלן דכתיב יחרם את כל רכושו ואומר
הן למות הן לשורשי הן לענוש נכסין: הכל חייבין
לשמח את נשותיהן: הכל לאתויי מאי לאתויי
זקן ששכח תלמודו מחמת אונסו: ושיהיו הבנים
קודמין לבנות למאי הלכתא לבעול ולשנות
כדשמואל דאמר שמואל הרוצה שיהיו בניו זכרים
יבעול וישנה: באשתו אמרו קל וחומר באשת
חבירו: תנא בימי חסידים הראשונים נשנית
משנה זו והאידנא דשכיחי יושבי קרנות משמח
את אשתו ודיו:

הדרן עלך משנכנס אדר

באחד באדר משמיעין על הככלים ועל
היין ועל הכילאים ועל הצידים
ויש אומרי׳ אף על האופים רבי פרנך אומר אף על
האורחים: לא ילך קמצן בדרך משנכנס אדר עד
ששה עשר בו וכן נמי אסטנים רבי שמחן אומר
מראש אדר ועד סופו שכך הידה אומר רבי שמחן
משנכנס אדר מרבין בשמח׳ ומקיש יציאה להכנסה

איבעי׳ להו אכולא מילתא פליג ר׳ עקיבא או דילמא
ארישא פליג תא שמע רבי עקיבא היה מתיר לכבס
במים מקל וחומר שמ׳ מינה ארישא פליג שמ׳ מינה
מאי קל וחומר הכי קאמר באבילה מותרת בכבוס
בגדים לא כל שכן איבעיא להו היכא דליכא חמרא
אלא למשתי במאי שטפינן כסא אי במיא הא ממזיג
חמרא אי בחמרא לית להו למשתי אי לא שטפינן
כלל אתי לאמנועי משמחרת פורים אמר רב ביבי
שטפינן ליה במיא ואי אמרת הא ממזיג חמרא
כדאמר רב פפא והוא שלא יהיה טופח על מנת
להטפיח דהא מתנשא לכל לראש הוא וכן
הלכתא: הכל חייבין בשמחת פורים: הכל לאתויי
מאי לאתויי הא דתנו רבנן העצבנים והרגזנים
ומרי נפש משמחין אותם בפורים ונותנין אליהם יין
עד לשכרה שנאמר תנו שכר לאובד ויין למרי נפש
אם שמחו מוטב ואם לאו מודיעין אותם בקוצין
וברקנין עד שיקבלו עליהן דברי חברות תני תנא
בי מדרשא קמיה דר׳ בון ורב ביבי ואפילו חל פורים
בתשעה באב אמרי ליה רבנן היכי דמי אחיכו עליה
רבי בון ורב ביבי אמר להו ההוא תנא אסמיי אמרי
ליה אין האי מתניתין משבשתא היא חזא רב ביבי
בההוא תנא דהוה קא מחסס א״ל מאן דמתרגם לי
האי מתניתין אליבא דהלכתא מובילנא ליה מאני
לבי מסותא איקפד לוי ואמר דמו הני רבנן כדלא
גמירי שמעתא לא מסתיא דלא גמירי אלא דאמרי
מתניתין משבשתא היא אי לאו דגברי רברבי נינהו

מחינא להו נסילוא דלא מבעדמא הכא במאי
עסקינן דאיעברא שתא בתליסר באדר וילדה
לשיתא ירחי וחמשה יומי דאמ׳ מר היולדת לשבעה
יולדת למקוטעין ומי מרחה פורים משום עבורא
דידרה אין תא חזי דאי מעברא שתא מרחי פורים
מירחא האי חמשה ירחי בציר חמשה יומי הוו הכא
במאי עסקינן דאיעבור ניסן בניסן כרחזקיה והא לא
הודו לו חכמים משום הכי לא הודו לו חכמי׳ הכא
אמרו מקדימין ולא מאחרין ובהא קא מאחר לפורי׳
דאתי קמא בתר האי תלתין יומין כל כי האי מעברי
ואזלי אין הכא במאי עסקינן לאחר שלמדו והתני׳
אין אשה מתעברת מביאה ראשונ׳ וחוזרת ומתעבר
הני מילי לבתר ארבעין יומין לזכר ולבתר תמניא
לנקבה אבל מקמי הכי מעברא דאי לא תימא הכי
הא דאמרינן שלש נשים משמשות במוך מעוברת
אמאי משמשת במוך אלא לאו שמע מינה מקמי
ארבעין לזכר או מקמי תמניא לנקבה דלא נגמרה
צורתם והיינו דקאמרינן שמא עוברא סנדל דעובר
שני מנעלו לראשון לאנמוריה צורתיה אכתי שתא
ירחי בציר חמשה יומי הוו דלארבעה יומין דתרי
ניסן ויומא חד דאייר ותרי דסיון וחד דתמוז ושבסרי
יומי דאדר ותמניא יומי דאב והוו להו שתא ירחי
וחמשה יומי אמר רב ביבי יישר כד שמעיה רבי בון
אמר עליה דלוי לית דין ברנש כי מטא מר זוטרא
להא שמעתא אמר הויא דרב ושמואל קא חזינא
הכא אתחזי ליה בקבוק ללוי בחלמא אמר ליה

שנאמר מדוע אדום ללבושך ובגדיך כדורך בגת
ואומר כובס ביין לבושו ובדם ענבים סותה ואין
צריך לומר הכלים שמשתמשין בהם יין שאסור
לשטפן במים ורבי עקיבא היה מתיר מקל וחומר:
הכל חייבין בשמחת פורים ובאכילת מטעמים
שנאמר והיה משתיהם תוף וכנור ונבל וחליל ויין
וכל המרבה בזה תבא עליו ברכה: ואפילו חל
פורים בתשעה באב שנאמר ישמח אב: כמה מיני
מטעמים חייב אדם לאכל בפורים אחרים אומרים
ארבעה רבי עקיבא אומר שלשה סעודת פורים
אינה נאכלת אלא למנויו והיא נאכלת בארבעה
עשר באדר עד חצות: המלך מזמן את בני עירו
באחד באדר ונותן מקלו לאחד העם והוא מזמן
את כל בני עירו ונותן מקלו לאחר וכן בזה הדרך
ואם רבו בני העיר מונין להם שנים שנים הכל לפי
מה שהם ואם היו מעט חוזרין חלילה עד ששה
עשר באדר משהגיע ששה עשר באדר מושיבין
את המקל למלך והוא חוזר ומזמן את בני עירו
שנאמר עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו ואומר ויעבור
מלכם לפניהם: ונותנים מיני מטעמים הכל תלוי
בכיס ואפי׳ עני שבישראל לא יפחות משני תבשילין:
חייב המלך לענוש את הכילי ולבזבז ממונו יותר
מדאי עד שתצא נפשו שנאמ׳ הן למות הן לשורשי
הן לענוש נכסין: הכל חייבין לשמח את אשתו
בפורים שנאמר ושמח את אשתו אשר לקח ואומר
קחו נשים והולידו בנים ובנות שיהיו בנים קודמין
לבנות

לבנות באשתו אמרו קל וחומר באשת חבירו:

סליק פירקא

משנכנס אדר מאי טעמייהו דרבנן אמרי לך רבנן
ממה נפשך הוי האי דמזבן חמרא או צורבא מרבנן
או עם הארץ אי הוי צורבא מרבנן חזקה על חבר
שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו ואי הוה
עם הארץ הרבה מדקדקי׳ באותה מצוה יותר
מתלמידי חכמים: משהגיע שלשה עשר באדר:
תנא בימי חסידים הראשונים נישנת משנה זו ואנן
עבוד אנפשין הרחקה יתירא כי היכי דלא ליגעו
באיסורא דאורייתא כדתני׳ ושמרתם את משמרתי
עשו משמרת למשמרתי והאידנא דאישתרו לן
באכילה מדר׳ עקיבא מבערינן להו ממאני משתיא
אבל ממאני מיכלא לא אלא עושה להם מחיצה
עשרה טפחים ודיו: הכוס שמשתמשין בו: אמר
רב אחדבוי בר אבא דוקא בכלי חרס דהתורה
העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם
אבל כלי זכוכית לא מדרבי נתן דאמר רבי נתן כלי
זכוכית אין בולעין ואין פולטין ומנא אמינא לה
מדתניא במתניתין וכן כל שאר כלי חרש מכלל
דבכלי חרש קאי ודוקא מאני משתיה אבל מאני
מיכלא לא ומנא אמינא לה מדתניא במתניתין כוס
ואי סלקא דעתך שאר מאני נמי מאי אריא דנקט כוס
לימא כלים שמשתמשין בהם אלא לאו שמע מינה
דומיא דכוס קאמ׳ שמע מינה: הטען כבוס בגדים:

Classe

כלל אמר לא הלק ידענא ולא בלק ידענא אנא
מתניתין ידענא דתנן ואם נפשך לומר יהיו מברכין
עליו תלמוד לומר חי חי הוא יודך מכלל דבחמרא
חייא מברכינן בפורים ותניא נמי הכי עשרה דברי׳
נאמרו בכוס של ברכה ואנו אין לנו אלא ארבעה
חי מלא שטיפה הדחה ואלא היכי עבדינן דלהוי חי
ומזוג אמר לוי דעבדינן כחד מהני רבנן דהוו יתבי
קמיה דרב ביבי ואיבעיא להו היכי מזגינן חמרא
כולה שתא לכסא דברכתא פתח חד ואמר שטפינן
כסא במיא ובתר הכי מלינן חמרא ודיו אמר רב
ביבי והוא שלא יהא טופח על מנת להטפיח אמר
ליה אידך אי הכי לא שבקת חיי לכל בריה אלא
מקיפין לכסא מאני אחריני מנו ומברא ושטפינן להו
מהך ניסא דלא נגעי בכסא ובתר הכי מלינן לכסא
חמרא חייא וכו׳ אמר רב בלק ובכלי שאינו כליו
אמר ליה אידך לבתר דקטלתיה קא מברכת עליה
אלא מלי כסא חמרא חייא ובתר הכי מקף ליה
מאני מליין מיא ארחיק כמינר לקשא ודיו וסלקי רב
ביבי לבתרא מדכלהו מכלל דהאי חמרא לעניין
כוס של ברכה מקרי מזוג ולענין פורים חי מתקרי
דהא מתנשא לכל לראש הוא אמר רב פפא נהוג
עלמ׳ למעבד כבתרא וכן הלכתא : ואם נפשך
לומר : מאי ואם נפשך לומר מי איכא מאן דסליק
אדעתיה דנבריך בחמרא מזגא בפורים הכי קאמר
ואם נפשך לומר אתי עשה ודחי לא תעשה הני
מילי דלא אפשר לקיומי לעשה ולא מעקר לאו

שנאמר חי חי הוא יודך : בימי בקבוק : תנא חסידים
הראשונים לא היו אוכלים בשר מבושל במים אלא
צלי ולא לחם בלול במים אלא ביין ושמן ודבש
אמר להם רבי עקיבא הרי הוא אומר לא תשתו
מים בשתיה אסורות באכילה מותרות אמר לוי
שתיה בכלל אכילה הוא שנאמר תירושך ויצהרך
ואכלת אכילה בכלל שתיה דכתיב אל המשתה
אשר עשיתי לו חמרא לא עבדא איהי שפי׳ קאמרי
ליה רבנן לרבי עקיבא אי סלקא דעתך באכילה
נמי אסורות למה ליה קרא אחרינא הא כתיב
השמרו מאד לנפשותיכם פן תשתו מים ואמר מר
כל מקום שנאמר פן ואל אינו אלא תעשה הוא
אלא לאו שמע מינה דוקא קאי שמע מינה אמר
לוי הלכה כרבי עקיבא מאי קא משמעלן סלקא
דעתך אמינא הלכה כרבי עקיבא מחבירו ולא
מחביריו קא משמעלן דבהא אפילו מחביריו :

הדרן עלך הכל חייבין

משנכנס אדר אין לוקחין יין מכל אדם
וחכמים מתירין שלא נחשח
ישראל על כך : משחניע שלשה עשר באדר
מבערין את המים מן העצים ומן האבנים ומכל
הכלים שנאמר רק ביאור תשארנה : הכוס
שמשתמשין בו מים כל השנה ישבר שנאמר את
הכוס ואת השלך וכן כל שאר כלי חרס : כל
הטעון כבוס בגדים אין מכבסין אותו באדר לא ביין

Classe

שפיר קאמר רבי ישבב לת״ק אמר לך ת״ק האי לא
תבצור מיבעי ליה לכדתניא רבי אבא דמן יוקרת
דריש רבי אבא מאי דכתיב וארת ענבי נזירך לא
תבצור ע״שה תורה את הנזירים שיהי׳ כרמס הולך
לאבוד וזהו שאמ׳ איוב בהכמתו וכרם רשע ילקשו
ורבי ישבב האי מחרצנים ועד זג לא יאכל נפקא
ד אמר מר בכל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל
לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה
במשמע: לוי אומר אומר אני למאי הלכתא אילימ׳
שאינו חייב במצות פורים והאמר לוי הכל לאתויי
נזיר שמשון אלא למקח וממכר דאפילו כפעוט לא
הוי דאו פעוטות הוי מקחן מקח וממכרן ממכר והאי
גברא לא הוי מקחו מקח וממכרו ממכר דמאי
טעמא אתקון דינין לישראל כי היכי דתהוו להו
חיותא והא גברא יומי לית ליה חיותא בעי: שלשת
לונין יין: מאי טעמ׳ דרב ביבי משום דהוה ליה דבר
שיש לו מתירין ואפילו באף אפים לא בטיל הלכך
הוא הדין לחומץ ושכר ובוסר אם נתערבו דהוו
שיערן בכל שהוא משום דהוו להו דבר שיש לו
מתירין אמר ליה רב פפא ותנא דידן מאי טעמא
לא תנינהו בהדיא אמר להו אטו כי רוכלא ליחשיב
וליזיל איבעיא להו היין שנולד מהול מהו שיצא
אדם ידי ח בתו בפורים אמר מר זוטרא תא שמע
דההוא חמרא דאשתכח ביני דני דרב ביבי שנולד
מהול הוו כדילי רבנן מניה בעא רחמי עליה ואחייה
ואמ׳ לוי מאי חכים למעבד הכי אלא שאני רב ביבי

דגברא רבה הוה ואי סלקא דעת׳ אדם יוצא בו ידי
חובתו מאי דוחקיה ואמאי סלקיה לוי אלא לאו
שמע מינה אין יוצאין בו ידי חובתו בפורים שמע
מינה אמר ליה מר קשישא ודילמא רב ביבי לפנים
משורת הדין הוא דעבד אלא אמר מר קשישא תא
שמע דכתיב זה שמו אשר יקראו מתנש׳ לכל לר״ש
דהאי לאו מתנשא לכל לראש הוא שמע
מינה אין אדם יוצא בו ידי חובתו שמע מינה
אמר רבי בון האי מבעי ליה לכדבעי רב ביבי דבעי
רב ביבי יין לבן מהו שיצא אדם ידי חובתו בפורים
נימא האי נמי חמרא הוא או דילמא האי לאו אדום
הנתי הוא ופשטה מהא דמתנשא לכל לראש הוא
ומותר אמר לך מר קשישא האי מילתא שמעת
מינה וקארי ליה מאי קארי ליה אמר רב נפא
שאלתינהו לכולהו רבנן דבירב ואמרי לי משמיה
דרבי בון לא היו דברים מעולם הנהו תרי תלמידי
דהוו יתבי קמיה דר׳ בון חד אמ׳ מפני מה מוזנין אותו
כל השנה ואין מוזנין אותו בפורים וחד אמ׳ מפני מה
מוזנין אותו כל השנה חוץ מפורים אמר רבי בון
מובטח אני בזה שמורה הוראות בישראל ומנו רב
ביבי אבעיא להו כוס של ברכה דבעי למהוי מזוג
היכי עבדינן בפורים אי מזגינן ליה עברינן אמצורת
פורים ואי לא מזגינן ליה עברינן אדאוריתא הלק
ובלק דאמרי תרויהו לא מברכינן כלל דשב ואל
תעשה שאני לוי אמר מברכינן אחמרא חייא אמרי
ליה והא הלק ובלק דאמרי תרוייהו לא מברכינן

מכל מקום קשו מתניתין אהדדי לא קשיא כאן
בשאוחזין מעשה אבותיהן בידיהן דיקא נמי דקתני
והוא יושב ועוסק בתורה מכלל דבאוחז מעשה
אבותיו בידו קאי ש״מ והאי לאו אוחז מעשה אבותיו
הוא הלכך אסור א״ע דאביו מותר אמר לוי האי
חמרא בר חלא דהדר והוי חמרא מותר ואדם
יוצא בו ידי חובתו בפורים ולא חיישינן שמא יחזור
לסורו לפי שאין דנין את האדם אלא לפי מעשיו
של אותה שעה אי נמי הוה ריחיה חלא וטעמיה
חמרא דהוה אוחז מעשה אבותיו בידו הוא אבל
אי הדר ריחיה חלא וטעמיה חלא אסור דהא לאו
אוחז מעשה אבותיו הוא דריחא לאו מילתא היא
וכן הלכתא: הבוסר אסור: מאי קמ״ל חלא
דהוה חמרא אמרינן דאסור בוסר לא כל שכן הא
קמ״ל דענוש עליו כרת ואי בעי׳ אימא זו ואין צריך
לומר זו קתני: הנזיר אם נזרו: אבעיא להו רבי
עקיבא ארישא או קאי אסיפא קאי אמר ר׳ בון ת״ש
מדקתני להחמיר ואי סלקא דעתך ארישא קאי
האי חמרא דאתי לידיה קולא הוא דקא פטר ליה
מלמשתי חמרא בפורים אלא לאו שמע מינה
אסיפא קאי שמע מינה תנו רבנן למה נסמכה
פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה
סוטה בקילקולה יזיר עצמו מן היין ללמדך הכתוב
שעבירה גוררת עבירה וזו היא ששנינו מי שאכל
שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר ויהיה ריחו
נודף יותר אמר לוי האי מאן דאסיר עליה חמרא

Classe

כגון הדין נזירא שרי לבזויי ולמקרייה חמרא שנא׳
אוסרי לגפן עירה ולא כחמריה דרבי פנחס בן יאיר
ואפילו כשאר חמרי דעלמא אלא דידי׳ דגרעטפי
שנאמר עירה ואפילו כבר חמרי שצריך לאמו דהוו
להו תרתי לגריעותא שנאמר בני אתונו רב בלק
אמר וחייב מיתה בידי שמים שנאמר וכפר עליו
מאשר חטא על הנפש וכי על אי זה נפש חטא
אילימא דמזניה לחמרא וקטליה אי הכי מאי וכפר
והא כתיב ולא תקחו כופר לנפש רוצח אלא על
שאסר היין על עצמו חייב מיתה בידי שמים אמר
הלק אחוה כמה מעליא האי שמעתא אמר ליה
רב ביבי ומאי מעליותא אי לאו דבלק אמרה דנפר׳
דבא הוא ונחת לעומקא דדינא רב ביבי רמי כתיב
וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכתיב קדוש יהיה
אמר ליה לוי האי קדוש דקאמר טמא הוא שנאמר
אל תגע בי כי קדשתיך: נזיר שמשון וכו׳: תניא
וארת ענבי נזירך מה תלמוד וכי מה ענין ענבים
אצל נזיר והלא כתיב מחרצנים ועד זג לא יאכל אלא
יש זמן שהוא אסור ויש זמן שהוא מותר הא כיצד
באדר מותר בשאר ימות השנה אסור רבי ישבב
אומר באדר חייב שנאמר לא תבצור מאי קאמר רב
ביבי הכי קאמר אי אמרת בשלמ׳ באדר חייב היינו
דקא מזהר לן רחמנא לא תבצור משום דאי בצרינן
לכרמיהו לא משכחי אינהו חמרא למשתי וקא
עבדינן משום ולפני עור לא תתן מכשול אלא אי
אמרת רשות אמאי קא מזהר לן רחמנא לא תבצור

הוי ליה דם פסח דכתיב ולקחתם לכם מיין הרקח
והגעתם אל הדלת דלרת שפתיכם ופסחתי
עליכם: החומץ אין אדם יוצא: עבד רב
שמן בר אבא עובדא כמשנה אחרונה ותקיפו ליה
ארבע מאה דני דחמרא אמר ליה רבנן לעיין מר
במילתיה אמר להו מי חשדינא בעינייכו דעבידנא
מילתא בלא דינא אמרו ליה ומי חשדת להקב״ה
דעביד דינא בלא דינא שמענא דשתא מר חלא
בפורים אמר להו והא מתני׳ היא אמרו לו סיימוה
קמך דהא בימי רבי עקיבא נמנו ונמרו ואסרוהו
אמר להו ומאי אפשר לי למעבד אמרו ליה לשווי
נפשך הדריינא ולאקבולי עלך דלא למעבד הכי
מיומא דנן ולעלם אמר להו אי הכי הדרי בי איכא
דאמרי אייקר חלא ואיזדבן בדמי חמרא ואיכא
דאמרי הדר חלא והוה חמרא דהות ליה מדה כנגד
מדה וכן הלכתא ולישנא קדמאה לא היו דברים
מעולם איבעיא להו חומץ בן יין מהו שיצא אדם
בו ידי חובתו בפורים לימא כיון דבר חמרא הוה
כחמרא דמי או דלמא חלא קרו ליה וחלא שמיה
אמר מר זוטרא תא שמע יכול תיש בן אדם יושב
ועוסק בתורה יהא מותר באכילה תלמוד לומר
למשפחותם לבית אבותם כל שאביו מותר מותר
וכל שאביו אסור אסור שמע מינה כיון דבר חמרא
הוא כחמר הוי אמ׳ מר קשישא קרא ומתניתין מסייע
לן קרא דכתיב ולצמאי ישקוני חומץ ומתניתין
דקתני חומץ כתם׳ מכלל דאי הוי בן יין אדם יוצא

בו ידי חובתו בפורים מתיב רב ביבי ומה בוסר
דפרי הגפן וכתיב אבות יאכלו בוסר ושיני בנים
תקהנה שמע מינה דאף על גב דהוי פרי הגפן אסור
אמר ליה רבי בון ודילמ׳ בוסר שאני לפי שלא נגמר
בישולו ולא הוי חמרא איתיביה התורם מן החומץ
על היין אין תרומתו תרומה ואי ס״ד חד מינא נינהו
אמאי אין תרומתו תרומ׳ אלא ש״מ תיובת׳ ותיובתא
דמר תיובת׳ לא אמרי ליה אמר רב ביבי חומץ בן יין
אדם יוצא בו ידי חובתו בפורים ותתניא התורם
מן החומץ על היין אין תרומתו תרומה איתיביה מר
קשישא ולצמאי ישקוני חומץ התם במשנ׳ ראשונה
דיקא נמי דקתני ולצמאי ישקוני ובדיעבד קאי שמע
מינה תנן החומץ אין אדם יוצא בו ידי חובתו
בפורים מדלא קתני חומץ בן יין מכלל דחומץ בן
יין כיין אמר ליה הוא הדין לחומץ בן יין משום הכי
תנן חומץ סתמא ופסקא לוי במתניתא דתני לוי
בהדיא חומץ בן יין אסור בפורים ובירת דין מכין
ועונשין על זה איתיביה מר זוטרא יכול תיש בן
אדם והוא עוסק בתורה יהא מותר באכילה תלמוד
לומר למשפחותם לבית אבותם כל שאביו מותר
מותר וכל שאביו אסור אסור שמע מינה כיון דבר
חמרא הוא כחמרא הוי ותיובתא דרב ביבי תיובתא
והלכה כרב ביבי תיובתא והלכה אין מאי טעמא
אתותב מהא מתניתין הא איכא חדא מתניתין
דקאי כותיה ומאי אולמיה דהך מהך אמ׳ מסתברא
דהך עדיפא דהא תני ליה גבי הלכתא פסיקתא

הכל חייבין בשתיית פורים והפעוטות
מחנכין אותם למצות בן כמה
יהא הקטן ויהיה חייב בשתיה אחרים אומרים
משיזמינו עליו לוי אמר אומר אני בן שבעה ימים
כדי שתקדים מצות פורים לברית מילה ואף על
פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנ׳ סבאך מהול
במים: החומץ אין אדם יוצא בו ידי חובתו בפורים
ואם עבר ושתה אין ב״ד מוחין בידו זו משנ׳ ראשונה
אבל בימי רבי עקיבא נמנו וגמרו ואסרוהו ובית דין
מכין ועונשין אותו על זה: הבוסר אסור ועונשין
עליו כרת ואין צריך לומר המים והשכר: הנזיר
אם נזרו קודם לנזירתינו תדחה נזרתנו מפני נזרו
ואם נזרתינו קודמת לנזרו ידחה נזרו מפני נזירותינו
ורבי עקיבא היה חוכך להחמיר ולא הודו לו
חבריו נזיר שמשון ר״ישבב אומר אין נוהג בפורים
שנאמר ואת ענבי נזיריך לוי אומר אומר אני כאילו
לא נולד שנ׳ והימים הראשונים יפלו: שלשת
לוגיין שנפל לתוך קרטוב מים פסלוהו ולוקין עליו
ואם נפשך לומר יהיו מברכין עליו תלמוד לומר
חי חי הוא יודך: בימי בקבוק רבו בישראל פרושין
ולא היו אוכלין אלא מצות בלולות בשמן ביין
ודבש ובשר צלי וכל מיני פירות עד שבא רבי
עקיבא ולמד לא תשתו מים בשתיה אסורות
באכילה מותרות:

סליק פירקא

הכל חייבין הכל לאתויי מאי פליגי בה הלק ובלק
חד אמר לאתויי נזיר שמשון וחד אמ׳ לאתויי שכיב
מרע דאמר מר בכל מתרפאין חוץ מע״ז גילוי עריות
ושפיכות דמים דבלאו מזנא מקרא חייא ובתר
מזנא נזירה מתקרי שנאמר סבאך מהול במים לוי
אמר הכל לאתויי נזיר שמשון אבל שכיב מרע לא
צריך דמאי חזית דדמא דידך סומק טפי ועוד דהוי
כמודה בעבודה זרה לוי לטעמיה דאמר גדולה
מצות פורים שכל העובר עליה כמודה בעבודה
זרה: בן כמה וכו׳: מאי טעמייהו דאחרים כי
היכי דלא לקיים מצות פורים בלא ברכה וללוי
דאמר בן שבעת ימים קשיא אמר לך לוי מי סברת
בלא ברכה אנא נמי בברכה אמרית והיכי מברך
וצונו מלא תסור ואי בעית אימא מדאורייתא ללוי
מחייב לברוכי וכן הלכתא וללוי מאי טעמא לא
אמר כאחרים אמר לך שלא יהא בר ישראל שרוי
בלא אותה מצוה כמה שנים: ואף על פי שאין
ראיה לדבר: ראיה מעלייתא היא מהו דתימ׳ דברי
תורה מדברי קבלה לא ילפינן קא משמע לן דהא
גילוי בעלמא היא דרש לוי אפתחא דבי נשיאה
מאי דכתיב תן חלק לשבעה וגם לשמנה בשתי
מצות הנתונות לקטן הכתוב מדבר מצות דם ענב
ומצות דם מילה לפי שהשרוי בלא מצות כאלו
אינו חי שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם
והיינו דכתיב ואומר לך בדמיך חיי ואומ׳ לך בדמיך
חיי ואמרי רבנן דם פסח ודם מילה ודם ענב

3

בנים קודמים לבנות למאי נפקא מינה לבעול
ולשנות וכדשמואל דאמר שמואל הרוצה שיהיו
בניו זכרים יבעול וישנה: וה׳נהג רוח ים הײנו
דאמרי אינשי מיניה וביה אבא שרא ביה נרגא: שם
העיר מיום ה׳ שמדה מנא לן דכתיב כי זבח לה׳
בבצרה: המלך והשרים אשר יהיו בימים ההם
וכי תעלה על דעתך שהוא מצו׳ על אותן שלא יהיו
בימים ההם אלא מגיד לך הכתוב שחייב אתדה
למנות מלך ושרים תרתי אלא אימא מלך במקום
שיש בו עשרה ושרים במקום שאין בו עשרה:
אשר עשה כרמי לעיני כל ישראל מאי אינון דעביד
להו על חד תרין וזדה אורת שאין כמוהו חוץ
מבריאת שמים וארץ אמר לוי תא חזי דלפון דין
יכיל בקבוק למיברי עלמא אחרינא: בימי רב
ביבי נתמעטו הלבבות: מאי קאמר הכי קאמר
אף על פי שאמרו דברים שבעל פה אי אתה רשאי
לכתבם עת לעשות לה׳ הפרו תורתך: משנכנס
אדר: אבעיא להו כי מעברא שתא מי מחייבינן
לשולי בה בהלכות פורים מריש אדר שני אמר רב
ביבי תשמע אין בין אדר ראשון לאדר שני אלא
מקרא מגילה ומתנות לאביונים מכלל דלמדרש
פורים כי הדדי נינהו שמע מינה אמר לוי מארי
דאברהם תלי תניא בדלא תניא דהא תנן במתני׳
משנכנס אדר ואידך קרו ליה אנשי ואדר אמר בלק
ואי מתניתין מאי האי נמי שני קרו ליה אמר ליה
הלק אהודי אי הואי לוי הוינא מפיק לאפך פולסי

דנורא מידי ראשון ושני תנן והלא ראשון ושני
ואדר קרו ליה אינשי והלך אחר לשון בני אדם וכן
הלכתא: אחרים אומרי׳ שבת שנייה: תנא
ושניהם מקרא אחד דרשו שנאמ׳ מדוע את הולכת
אליו היום לא חדש ולא שבת מכלל דבחדש
ושבת איבעי ליה למיזל לצורבא מדרבנ׳ לאודועי
מצות פורים מר דריש מחדש ומר דריש משבת:
המפרש בים והיוצא בשירא: אמר רב ביבי לא
שנו אלא שדעתו לחזור אבל אין דעתו לחזור אפילו
שמנה עשר יום קודם פורים אסור והכמים החמירו
על המערים יותר מן המזיד ההו׳ גברא דנפק בשירא
מקמי אדר ראשון כי מטא אדר אתא ופסקי׳ מברא
זאמר חזו דאתאי חזו דאתאי ואמ׳ שמוא׳ לא שמיה
מתיא אונסא דשכיחא הוא והודה לידה לאסוקי
אדעתיה: ואם רצה למחול לו: מאי קא
משמע לן השתא יקרא דידי לא מצי מחיל יקרא
דפורים מצי מחיל הא קא משמע לן מהו דתימא
שאני מלכא דפורים משאר מלכא דעלמא קא
משמע לן: כל עיר שיש בה עשרה: ואימא
בפחות מעשרה אמר רב ביבי משום דהוה לידה
דבר שבקדושה ואין דבר שבקדושה בפחות
מעשרה: ואם אין בה עשרה: ואימא בעשרה
לא סלקא דעתך דכתיב שופטים ושוטרים תתן לך
בכל שעריך ואין בכל שער ושער עשרה:

הדרן עלך חבקבוק קבל תורה

ליצנותא אסירא בר מליצנותא דעבודה זרה דשרי
מאי עבודה זרה מיא מסייע ליה ללוי דאמר לוי כל
השותה מים בפורי׳ מעלה עליו הכתוב כאילו עובר
ע״ז מאי ליצנות׳ דכתיב אהי מלכך איפה הדין מלכא
לא משתבח ולא קיים׳ מלכותיה דכי עבדיתו מהני
מיא מלכא הני מיא חלפי ואתו מיא אחריני ברוכתי׳
ומי משתעי מלכא בליצנותא אין דכתיב לץ היין
לוי אמר מהכא כמים הנגרי׳ ולא נודע מקומו אים
רבי בון ורב ביבי הוו קא אזלי באורחא דנהר
פקוד דליכא מיא פגע בהו ההוא בירא דהוה שמיה
עשק אמר ליה זיל כתוב אפינקסך דין עסק ביש
אמר רב ביבי לההוא בירא ריקא מאי בעית הכא
נוזר אני עליך שלא תעמוד ביישוב לא אשנח ביה
חלש דעתיה דרב ביבי קם רב ביבי ושמתיה בארב׳
מאה שיכורי רהט בתרי תלתא פרסי ולא אדרכיה
איכא דאמרי רהט בתרייהו פרסה בחלא ולא
אדרכיה לקיים מה שנאמר כי תלך במים אתך אני
ומי איכא בירא כי האי אין הא איכא בור המתגלגל
ברגלי אדם וברגלי בהמה : כספך היה לסינים
סבאך מהול במים תנא אין עוני בא לישראל אלא
בעון שמוזגין אית היין על מה כספך היה לסינים
משום דסבאך מהול במים׃ תוסיפו לדאבה בה
שהרי המים מרבים בכי שנאמר מבכי נהרות׃
וטוב לב משתה תמיד וכי אפשר לו לאדם לשתות
תמיד שמחתו ומאכלו היאך נעשים אלא לומר לך
שכל השותה יין חי בארבעה עשר מעלה עליו

הכתוב

הכתוב כאלו הקריב תמידין : לכן יושר עליך
השיר הזה ולהלן הוא אומר והיה כל ראיך ישום
וישרוק וישא עליך הקינה הזאת אלא מגיד לך
הכתוב באבוד רשעים רנה : ולקחתם לכם מיין
הרקח מכאן שמחזירין על המעולה שביינות עד
כמה אמר רב ביבי עד תלתא פרסי : לא תשתו
מים למה לי הא כתיב פן תשתו מים ואמר מר כל
מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה
הוא אלא לעבור עליו בשני לאוין אי בעית אימא
לכדרבי עקיבא דאמר בשתיה אסורות באכילה
מותרות : תנו רבנן למה זכה משה ונתנה תורה
על ידו בשביל שעמד ארבעים יום מלשתות מים
והלא דברים ק״ו ומה משה בשביל שב ואל תעשה
שבמצות פורים זכה ונתנה תורה על ידו מי שמקיים
עשה שבה על אחת כמה וכמה שדין הוא שיתנו
על ידו כמה תורות אבעיא להו השלג מהו בפורים
סבר רב ביבי למימר מותרת שנ׳ והיא לא נתפשה
הא נתפשה מותרת והאי נתפשה היא לוי אמ׳ עובר
עליו בחמשה לאוין שנאמר כי לשלג יאמר הוה
ארץ וגשם מטר וגשם מטרו׳ עוזו מכלל דהאי תלגא
הוו בחמשה מטרי לארעא וכן הלכתא׃ תוף וכינור
נבל וכליל תנו רבנן למה פרט לך הכתוב במיני
זמר ולא פרט לך בשאר מצות לומר לך מה כאן
ארבעה אף כולן ארבעה יכול אף במיני מטעמים
כן תלמוד לומר מכל החי מכל בשר הוי ריבוי ואין
ריבוי אחר ריבוי אלא למעט : והולידו בנים ובנות׃

א״ר בון עלובה כלה שזינה בתוך חופת׳שלפי שלא
נשלמ׳מלאכ׳המים ומתי נשלמ׳בימי בקבוק וכרמי
שבערום מן העולם בארבעה עשר ובחמש׳ עשר:
ואותי עזבו מקור מים חיי׳אמ׳רב ביבי כך מקובלני
מבית אבי אבא דבר זה התרשתא אמרו אמר רבי
בון יישר וכן אמרי הלק ובלק יישר: סר סבאם
הזנה הזנו אמר ר׳לוי גדולה מצות פורים שהעובר
עליה כעובד עבודה זרה כתיב הכא הזנה הזנו
וכתיב התם וזנה אחרי אלדי נכר הארץ והוא כפר
בשתי תורות שנאמר חלפו חוק עברו תורות מאי
שתי תורות הכא תרגימו תורה שבכתב ותורה
שבעל פה: ואשלח אתכם את עבדי הנביאים
מאן אינון בקבוק התרשתא הכוס ענב אשכל
ארום הגיתי: באזני בני ישרא׳מאי שנא הכא דבע׳
תלתא סהדי ומאי שנא התם דלא בע׳אלא תרי
סהדי דכתיב נודות שכר ונבלי יין אמר לוי להקיש
עדות שלשה לעדות שנים מה עדות שנים אם
נמצא אחד שונא או שאינו יודע לדבר בלשון מה
שנאמר בפניהם עדותן בטלה אף שלשה נמצא
אחד שונא או שאינו יודע לדבר בלשון מה שנאמר
בפניהן עדותן בטלה: ובית כרמי רבו למעלה
מאי רבו למעלה מששי׳ רבוא וזה היה נס
גדול שכל ישראל לא היו אלא ששים רבוא והיו
קצתם יותר מכולם: והרכבתיך על במותי ארץ
אמר הלק שמע מינה דהני כרמי דנטעי בטוריא
מעלו טפי ולהכי נהוג עלמ׳למטעינהו וכן הלכת׳:

אשר בנפש יקיפו עליך דבעו למקטלך: וקורא
לך שם חדש מאי שם חדש הכא תרגימו מתנשא
לכל ראש בע׳רב ביביין לבן מהו שיצא אדם ידי
חובתו נימא האי נמי חמרא הוא או דילמא ארום
הגיתי כתיב והאי לאו אדו׳הוא ופשטה מהא דכיון
דמתנשא לכל לראש מותר וכן הלכתא: לך ה׳
הממלכה והמתנשא לכל לראש בשלמא לך ה׳
הממלכה דכתיב והיתה לה׳המלוכה אלא המתנשא
לכל לראש מאי היא מי איכא חמרא קמיה קודשא
בריך הוא אין דכתיב הנה כוס ביד ה׳אמר רב ביבי
מאי דכתיב אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו
יפול ברעה: אשרי אדם מפחד תמיד זה כרמי
שאף על פי שהקב״ה הבטיחו שהו׳ינצח היה מתירא
שמ׳יגרו׳החטא ומקשה לבו יפול ברעה זה בארי:
וישם בארי מס על הארץ ואיי הים היינו דאמרי
אינשי מן ימא ומן ארעא אתי מיא לבירא: וישלח
בארי׳ כרמי פליגי בה הלק ובלק חד אמ׳פרשתא
הדין מכתב כתיבן ליה אבל מקרא לא קרינן ליה
וחד אמר מקרא נמי קרינן ליה לפרסומי ניסא ולא
דרשינן ליה בפרק: ויהי הקשר אמיץ תנא הם
לא עשו אלא לפנים אף הקב״ה לא עשה להם אלא
לפנים אמרתי לא אוסיף עוד להזכיר תנא כביכול
אף בקבוק נתייאש מכרמי ונעשה לו נס ונתמלא
כריסו והוו מטיפין ממנו דם ברית מאי דם ברית
הכא תרגימו דם ענב שבשבילו כרת ברית כרמי
את ישראל: אחי מלכך איפה אמר רב ביבי כל

רשע יאנח עם ובמשול צדיקים ישמח עם במשול
רשע יאנח עם זה בארי ובמשול צדיקים ישמח עם
זה בקבוק וחביריו: ויהי בימי כרמי אמר רבי בון
כך מקובלני מבית אבי אבא כל מקום שנאמר ויהי
בימי אינו אלא ישועה משעבוד מלכות הרשעה
כתוב בתורה ויהי בימי אמרפל שנוי בנביאים ויהי
בימי כרמי משולש בכתובים ויהי בימי אחשורוש
ולא והא כתיב ויהי בימי שפוט השופטים הא הוה
רות דנפק מינה דוד שהיה מושיען של ישראל: בן
זרת· בן שהזריח שמשן של ישראל מלך ישראל
פליגי בה הלק ובלק חד אמר מלך והדיוט ומלך
וחד אמר במלכותו נולד אלא שבתחלה מלך על
קצת ישרא׳ ולבסוף מלך על כל העולם כולו מתיב
רבי אפטוריקי למאן דאמ׳ במלכותו נולד הא כתיב
ויהפך לבב העם ויהי למים מאי העם קצת העם:
ויהי דבר ה׳ אמר רבי בון דבר זה מסורת אבותינו
בידינו איש מפי איש שומע מפי שומע עד כרמי כל
ה׳ הכתוב בספר הזה חול ולהכי נהוג עמדה
למכתבינהו בתלתא יודין וכן הלכתא: כי ידעתי
את מכאוביו מכאן למים שמולידין שחינין וכאיבין:
כי באו מים עד נפש מכאן למי׳ שהורגין את הנפש:
הנה לא ידעתי דבר כי נער אנכי תנא על שם
שהקטין עצמו זכה ונבנית בית שני על ידו שנאמר
ויאמר התרשתא: כי דבר ידבר הוא תנא אמרו
עליו על בקבוק תלמידו של כרמי שכל זמן שהיו
מטיפין ממנו היה מתנבא ברוח הקדש שנכנס בו:

הן אני נפשי הצלתי מכאן למי שבידו לימחות ואינו
מוחה שהחטא תלוי בו: ואעידה לי עדים נאמנים
אמ׳ לוי לרבנן פוקו חזו כמה הלכתא נברתא איכא
למשמע מהאי קרא מכאן שאין העדים כשרים
להעיד עד שיהו יודעים להעיד בלשון מה שאמר
בפניהם ושאין שונא כשר להעיד עדות מים כשרין
להעיד דהא יודעים לדבר בלשון מה שנ׳ בפניהם
ומדקאמר שכר ונבליין שמע מינה דוקא קאמר
ואנשים בני בליעל אמרו תנא באותה שעה עלתה
טינא בלבן של ישראל אמרו מאן לימא לן דמאן
דנפיל עליה נורלא מן שמיא מטו לידה אמר להם
בקבוק במטותא מינייכו לא תוציאו לעז על הגורלות
שהרי כתיב בחיק יוטל הגורל ומיי׳ כל משפטיו אמ׳
לו כלה מדברותיך אין אדם נאמן על פי עצמו:
ויהפך לבב העם ויהי למים תנא באותה שעה
נתחייבו שונאיהם של ישראל כלייה אלא שעמד
להם זכות אבו׳ מאי זכות אבות זכות אברהם אבל
יצחק ויעקב לא יצחק דכתיב ויחפרו עבדי יצחק
בנחל יעקב דכתי׳ ויגל את האבן ותנן פתח הכתוב
בכי יפתח ומסיים בכי יכרה לומר לך אחד הפותח
ואחד הכורה אברהם נמי הא כתיב וכל הבארות
אשר חפרו עבדי אברהם אביו אברה׳ בעל תשוב׳
הוה שנ׳ סתמום פלשתי׳ ובמצותו של אברהם הוא
דעבוד היינו דכתיב הביטו אל אברהם אביכם ולא
ליצחק ויעקב והיינו דאמ׳ רחמנ׳ זרע אברהם אוהבי
אל תקרי אוהבי אלא אוהבוי: תנה לנו מים ונשתה

מבכי נהרות חבש ואי בעית אימ׳ מהכא על נהרות
בבל שם ישבנו גם בכינו מונעין פריה ורביה זו היא
ששנינו מים ראשונים הוציאו אשה מבעלה מאי
קאמר הכי קאמר אי הוו המים הראשונים דלא
שתי חמרא מקמי הכי לא אפשר לי בספוקי אתתיה
ואתו לאימנועי מפריה ורביה ואי לא הוו המים
הראשונים דשתי חמרא מקמי הכי לא מהני ליה
האי חמרא דשתא דהא אינון קטלי ליה: והורגין
את הנפש: מנא לן דכתי׳ כי באו מים עד נפש אמר
רב ביבי תדע דהא קטלי חמרא חייא אמר מר
וכנגדן נאמרו ארבעה דברים ביין מאיר את העינים
מנא לן סברא היא מחזי לאיניש על חד תרין:
ומשמח מנא לן דכתיב ויין ישמח לבב אנוש ומוליד
בנים דכתיב וצפונך תמלא בטנם ישבעו בנים ואין
צפון אלא יין דכתיב מה רב טובך אשר צפנת ואמר
רב ביבי זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית
ומחכים מנא לן דאמר מר חמרא וריחני פקחין לוי
אמר חכם נמי הוי מנא לן סברא הוא דאי לא הוי
חכם היכי מחכם רב ביבי אמר מהכא יין ותירוש
יקח לב וכתיב התם ולוקח נפשות חכם תנו רבנן
למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה מגיד לך
הכתוב שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה
וזו היא ששנינו מי שאכל שום וריחו נודף יחזו׳ ויאכל
שום אח׳ ויהא ריחו נודף הרב׳ ת״ר כ״ד רבבו׳ תלמידי׳
היו לו לכרמי גדול שבכולם בקבוק קטן שבכולם
התרשת׳ והוא היה יודע שבעים טעמים על כל מצו׳

ומצוה ממצות פורי׳ ולא נעלם ממנו דבר קטן ונדול
דבר קטן הוי׳ דאביי ורבא דבר גדול מגילת סתרים
מאי מגילת סתרים הכא תרגימו מגילת פורי׳ ולמה
היו קורין אות׳ מגילת סתרי׳ מפני שחסידי׳ הראשוני׳
היו מוסרין אות׳ בצנעה לתלמידיהם ולא היו מודיעין
אותה לכל אדם אלא אם כן עבר בו רוח טהרה ונכנס
בו יין וזהו ששנינו נכנס יין יצא סו״ד בגימטרי׳ שבעים
כטעמי המצות תנו רבנן למה אין צדיק זוכה
להיות לו בן צדיק שלא יאמרו ירושה היא להם
והזהרו בבני עמי הארץ שמהם תצא תורה אמר
רב ביבי תא חזי שהרי כרמי הצדיק יצא ממנו עכן
הרשע שמעל בחרם ובארי הרשע זכה ויצא ממנו
הושע הנביא והיינו דאמרי אינשי טובא דצדיקא
ליה טובא דרשיעא לבריה בע׳ רב ביבי מגילת
סתרים מהו שתטמא את הידים איקפד לוי אמר
ומה דבר גדול קרינן ליה ואת בע׳ אי מטמא את
הידים ועוד דתניא לא היה יום לישר׳ ביום שנתנה
בו מגילת סתרים הדר אמר רב ביבי מטהרת את
הטמאים ומטמאה את הטהורים דילפינן אודם
אודם מפרה אדומה כתיב הכא אדום הניתי וכתיב
התם פרה אדומה לוי אמר מטהרת את המתים
מקל וחומר ומה פרה שנבלתה מטמאה מטהרת
מטומאת מת מגילת סתרים שאינה באה לידי
טומאה לא כל שכן שתטהר את המתים רב ביבי
אמר דיו לבא מן הדין להיות כנדון רב ביבי פתח
ליה פתחא להאי פרשתא מהאי פסוקא במשול

ומיכל דובשא בחלבא ושאר מיכלי ודלא למשתי
מיא והתניא ארבעים ושמנה נביאים ושבע נביאות
עמדו להם לישראל וכולם לא פיחתו ולא
הותירו על מה שכתוב בתורה אי בעית אימא קודם
משה הוה דהא נח קביל מיניה ואי בעית אימא
מתורה שבעל פה הוי ושכחום וחזרו ויסדום אמר
לו וכי מכרמי קבלה והלא מהקבה קבלה אלא כיון
שנתנה על ידו זכה ונקראת על שמו כיוצא בדבר
אתה אומר זכרו תורת משה עבדי וכי תורת משה
עבדי היא והלא תורת אלדים היא שנאמר ויקראו
בספר תורת אלדים אלא כיון שנתנה על ידו זכה
ונקראת על שמו : ומסרה לנח : מנא לן דכתיב
וישת מן היין וישכר אמר רב ביבי זכור אותו האיש
לטוב שאילמלא הוא כביכול השחיתו מי המבול
את כרמי ולא נשארו משונאיו שריד ופליט אמר
לוי הלכך מדכרינן ליה בפורים שנ׳ ונח בחמשה
עשר בו : ונח ללוט : מנא לן דכתיב ותשקן את
אביהן יין אמר להו רב ביבי לרבנן פוקו חזו כמה
גדולה מצו׳ פורים דהא לוט דעבד האי מצוה תרתין
זמני׳ אף על גב דעבדה שלא לשמה זכה לאקבולי
אפי שכינה תרתין זמנין שנאמר פני הלוט הלוט
וכתיב התם את פניך ה׳ אבקש : ולוט לאחי יוסף :
מנא לן דכתיב וישתו וישכרו עמו : ואחי יוסף
לנבל הכרמלי : מנא לן דכתיב ולב נבל עליו והוא
שותה שכור עד מאד : ונבל הכרמלי לבן הדד :
מנא לן דכתיב ובן הדד שותה שכור : ובן הדד
לבלשצר

Classe

לבלשצר : מנא לן דכתיב לקבל אלפא חמרא
שתי אמ׳ לוי ראוי אותו צדיק לירש חיי העולם הבא
ולמה נענש מפני שנשתמש בכלי בית המקדש :
ובלשצר לאחשורוש : מנא לן דכתיב ביום
השביעי כטוב לב המלך ביין : ואחשורוש לרב
ביבי : מנא לן משמיה שכן בלשון יוני קורין לשתי
חמרא ביבוי וכי תימא לא בדקינן בשמ׳ הא איכא
רב אחדבוי דבדיק בשמא וכן הלכתא דרש לוי
מאי דכתיב עקב אשר שמע אברהם בקולי מכאן
שקיים אברהם אבינו מצו׳ פורים מנא לן דכתיב
ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין ואי לא
דשייליה לא הוה יהיב ליה לפיכך זכה ויצאו ממנו
שבעים אומות יין בנימ׳ הכי הוו דרש רב ביבי מאי
דכתיב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך זה יין
המשומר בענביו מששת ימי בראשית כתיב הכא
מה רב טובך וכתי׳ התם וחיכך כיין הטוב תנו רבנן
ארבעה דברים נאמרו במים וכנגדן נאמרו ביין
ארבעה דברים נאמרו במים ואלו הן מחשכין את
העינים ומרבים בכיה ומונעין פריה ורביה ומרקיבין
את העצים וזו ששנינו מים ראשוני׳ הוציאו אשה
מבעלה והורגין את הנפש וזו ששנינו מים
אחרונים הרגו את הנפש וכנגדן נאמרו ארבעה
דברים ביין ואלו הן מאיר את העינים ומשמח
ומוליד בנים זכרי׳ ומחכים אמר מר ארבעה דברי׳
נאמרו במים ואלו הן מחשכין את העינים מנא לן
דכתיב חשכת מים ומרבים בכיה מנא לן דכתיב

שיר חברו רבי שלמה בן גבירול על משק הכילי אשר זמנו לסעודת פורים וככלות היין לפניו לקח בידו גביע מלא מים וישא משלו ויאמר:

ככלות ייני תרד עיני פלגי מים:

שבעים המה הגבורים ויחידים תשעים שרים
שבתו שירים כי פה שרים מלא מים מלא מים:
ככלות

לחם לאוכל איך יטעם או איך לחיך מאכל ינעם
עת בגביעים לפני העם יתן מים יתן מים:
ככלות

מים סוף בן עמרם הוביש ויאורי מצרים הבאיש
אכן כי זה משה האיש יוזל מים יוזל מים:
ככלות

הנני ריע לצפרדע עמו אזעק ואשוע:
כי כמוהו פי יודע שיר המים שיר המים:
ככלות

נזיר יהיה לפני מותו כבני רכב יהיה דתו:
יהיו בניו ובני ביתו שואבי מים שואבי מים:
ככלות

Classe

חבקבוק

קבל תורה מכרמי ומסרה לנוח ונוח ללוט ולוט לאחי יוסף ואחי יוסף לנבל הכרמלי ונבל הכרמלי לבן הדר ובן הדר לבלשצר ובלשצר לאחשורוש ואחשורוש לרב ביבי בימי רב ביבי נתמעטו הלבבו׳ וראו היתה נקלה להשתכח תורה מישרא׳ וכתבוה שנאמר עת לעשות לה׳ הפרו תורתך: משנכנס אדר שואין ודורשין בהלכות פורים אחרים אומרים שבת שנייה ולא הודו להם חכמים: המפרש בים והיוצא בשיירא אם יכול לחזור קודם שיכנס אדר הרשות בידו ואם לאו אסור עבר ויצא בית דין שבמקומו מודיעים למלכם במלשינות נמור ובידו לעונשו הן למות הן לשורשי הן לענוש נכסין ולאסורין ואם רצה למחול לו אין מוחין בידו כל עיר שיש בה עשרה מישראל חייבין למנות עליהם מלך שנ׳ שום תשים עליך מלך ואם אין בו עשרה ממנין עליהם שופטים ושוטרים שנאמר שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך:

סליק פירקא

מתני להו רב ביבי לרב אחדבוי חבקבוק קבל תור׳ מכרמי אמר לי׳ וכי חבקבוק שמו והלא בקבוק שמו שנאמר ומבני בקבוק אמר ליה אין בקושטא יא׳ אמרת בקבוק הוה שמי׳ ולמה נקרא שמו חבקבוק מפני שהוסיף להם לישראל שמנה מצות ואלו הן שמחה שתיה ושימוש ערסא ומנויי מלכא ודייני

Nº. 11.

מגילת סתרים

מסכת פורים

נדפס על יד דניאל בן קורנילייו
אדי״ל קינ״ד בחדש אדר
בשנת שי״ב לפ״ק
פה
ויניציאה

Historia Sortium. In hoc volumine septem reperiuntur opuscula. 1. Praefatum habet titulum auctore R. Leone de Valentibus. Venetiis typis Danielis f. Cornelii Adelkind 1552. 2. Commentarius in historias Ruth, revelans mysterium Liberationis auctore R. Isaac f. Joseph Sacerdote. Sabionetae 1551. 3. Liber de Liberatione et Redemptione (i. Judaeorum ex exilio). Auctor est R. Saadias Gaon. Mantuae apud Josephum Jacobi de Padua 1557. 4. Liber Resurrectionis et Liber Liberationis. Auctore, typis loco et anno ut sup.

Classe

5. Revelator arcanorum.
Est institutio de occultâ lite-
ras scribendi ratione, ut legen-
ti non pateant; Autore ~~...~~ b
R. Menachem. Nulla est
in fronte impressionis nota,
sed epistolâ nuncupatoria,
quae praemittitur, data est
Venetiis die 15. Octob. 1556.
6. Signa & scriptorum, seu
eorum coniugationes, aut. R.
Meir. Sabionetae 1554.
7. Liber Habbabachuc,
autore anonymo qui hic
involvit disceptationem
quamdam inter vinum et aquam.
Venetiis apud Daniel. Adelkind
1552. Vide Catal. Bibl. Me-
diceo-Laur. plut. 88. N. 22.

Classe

A

B

C

D

E

F

Classe ....

Classe ....

....

______ ....

....

....

....

....

....

______ L. edit. tip. ....

.... 19 ....

______ In .... ______ p. ....

con .... tavol .... L. .... Cent. ....

Naldi - 20.000 - 4-934

12 - 7 - 376

op. E

le prime 2. carte e le ultime 3

formano un op. a sè - (op. 5)

Le 11 cc. di mezzo formano

l'op. 6.